

898.9591014

ท 252ก

7.3

การวิเคราะห์แนวคิดเชิงอรรถศาสตร์ในภาษาไทย

ปริญญานิพนธ์

ของ -

พรเพ็ญ สุธีรัตนันท์

18 พ.ย. 2534

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาศาสตรการศึกษ

กุมภาพันธ์ 2534

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

174285

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิตวิชาเอกภาษาศาสตราจารย์การศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... นวต วัฒนคุณาธร ประธาน
(รศ. คร. สาอาก หิริญบุรณะ)

..... ศ. สุไร พงษ์ทองเจริญ กรรมการ
(ศ. สุไร พงษ์ทองเจริญ)

คณะกรรมการสอบ

..... นวต วัฒนคุณาธร ประธาน
(รศ. คร. สาอาก หิริญบุรณะ)

..... ศ. สุไร พงษ์ทองเจริญ กรรมการ
(ศ. สุไร พงษ์ทองเจริญ)

..... อ. ปริญญา บุญนาค กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อ. ปริญญา บุญนาค)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นหนึ่งของการศึกษา
คามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาศาสตราจารย์การศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... ศ. คร. สมพร บัวทอง คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศ. คร. สมพร บัวทอง)

วันที่ .. 8 .. เดือน .. มีนาคม .. พ. ศ. 2534

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากรองศาสตราจารย์
คร. สำอาง หิรัญบุรณะ ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ
และข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่งตลอดมา
ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์สุไร พงษ์ทองเจริญ กรรมการ
ผู้ควบคุมปริญญานิพนธ์ อาจารย์ปริญญา บุญนาค ที่ได้กรุณาอ่าน ให้คำแนะนำ
ส่งเสริม และให้ความห่วงใยต่อผู้วิจัยด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ คร. จินดา งามสุทธิ ,
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิภา วิสเพ็ญ , อาจารย์ปราณี ขวัญแก้ว ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไข
และให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวคิดด้วยดียิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบพระคุณ
เป็นอย่างสูง มา ณ ที่นี้

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ภาษาศาสตร์ รุ่น 6 ทุกคน โดยเฉพาะคุณพยงค์
ขันธสิทธิ์, คุณเครือทิพย์ เจียรณัย ที่คอยให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่าง
ยิ่งค่องานวิจัย และขอบคุณพี่น้อง "สุรียรรักษ์" ทุกคน โดยเฉพาะคุณธวัช
สุรียรรักษ์, คุณทรงยศ สุรียรรักษ์ ที่ให้กำลังใจและช่วยเหลือ สนับสนุนด้วยดี
และขอขอบคุณ คุณวรรณภา พูลสวัสดิ์ ช่วยเหลือในด้านการพิมพ์ จึงทำให้
ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี

ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ครูอาจารย์ ผู้ให้ความรู้
ตลอดจนทุกท่านที่ให้ความเมตตา ช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัย

พรเพ็ญ สุรียรรักษ์

มีนาคม 2534

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสุภาชิตไทย	15
ความหมายของสุภาชิต	15
สาเหตุของการเกิดสุภาชิต	16
การแบ่งประเภทของสุภาชิต	18
รูปแบบของสุภาชิต	21
คุณค่าของสุภาชิต	23
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีวิเคราะห์ความหมาย	26
ทฤษฎีการสื่อความหมาย	26
หน้าที่ภาษา	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุภาชิตไทย	41

บทที่	หน้า
3 การวิเคราะห์แนวคิดในภาษาไทย	43
การวิเคราะห์แนวคิดเชิงอรรถศาสตร์ในภาษาไทย	44
การวิเคราะห์หน้าที่ (Functions) ในภาษาไทย	71
4 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	80
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	80
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	80
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	80
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	83
อภิปรายผล	92
ข้อเสนอแนะ	97
บรรณานุกรม	98
ภาคผนวก	103
ประวัติย่อของผู้วิจัย	139

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดหลักเชิงอรรถศาสตร์	54
2	ประเภทที่ 1 ภาษิตที่แสดงถึงนามธรรมที่แสดงความสัมพันธ์ (ABSTRACT RELATIONS) จากการวิเคราะห์ แนวคิดหลัก	55
3	ประเภทที่ 6 ภาษิตที่แสดงถึงปัญญาและศาสตร์ (INTELLECT) จากการวิเคราะห์แนวคิดหลัก	56
4	ประเภทที่ 7 ภาษิตที่แสดงถึงเจตนา, ความประสงค์ (VOLITION) จากการวิเคราะห์แนวคิดหลัก	57
5	ประเภทที่ 8 ภาษิตที่แสดงถึงความรัก, ความเสนาหา (AFFECTIONS) จากการวิเคราะห์แนวคิดหลัก	58
6	แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดรองเชิงอรรถศาสตร์	66
7	ประเภทที่ 1 ภาษิตที่แสดงถึงนามธรรมที่แสดงความสัมพันธ์ (ABSTRACT RELATIONS) จากการวิเคราะห์ แนวคิดรอง	67
8	ประเภทที่ 6 ภาษิตที่แสดงถึงปัญญาและศาสตร์ (INTELLECT) จากการวิเคราะห์แนวคิดรอง	68
9	ประเภทที่ 7 ภาษิตที่แสดงถึงเจตนา, ความประสงค์ (VOLITION) จากการวิเคราะห์แนวคิดรอง	69
10	ประเภทที่ 8 ภาษิตที่แสดงความรัก, ความเสนาหา (AFFECTIONS) จากการวิเคราะห์แนวคิดรอง	70
11	แสดงผลการวิเคราะห์หน้าที่ (FUNCTIONS) ของภาษิตไทย	79
12	แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดหลักเชิงอรรถศาสตร์ ที่มีจำนวน ภาษิตมากที่สุด	83

13	แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดหลักเชิงอรรถศาสตร์ ที่มีจำนวน ภาชิตมากเป็นอันดับที่สอง	84
14	แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดหลักเชิงอรรถศาสตร์ ที่มีจำนวน ภาชิตมากเป็นอันดับที่สาม	85
15	แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดหลักเชิงอรรถศาสตร์ ที่มีจำนวน ภาชิตน้อยที่สุด	85
16	แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดรองเชิงอรรถศาสตร์ ที่มีจำนวน ภาชิตมากที่สุด	86
17	แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดรองเชิงอรรถศาสตร์ ที่มีจำนวน ภาชิตมากเป็นอันดับที่สอง	87
18	แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดรองเชิงอรรถศาสตร์ ที่มีจำนวน ภาชิตมากเป็นอันดับที่สาม	87
19	แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดรองเชิงอรรถศาสตร์ ที่มีจำนวน ภาชิตน้อยที่สุด	88
20	แสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดหลักและแนวคิดรอง เชิงอรรถศาสตร์	88
21	แสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดหลักและแนวคิดรอง ประเภทที่ 1 (CLASS ONE)	89
22	แสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดหลักและแนวคิดรอง ประเภทที่ 6 (CLASS SIX)	90
23	แสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดหลักและแนวคิดรอง ประเภทที่ 7 (CLASS SEVEN)	90
24	แสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดหลักและแนวคิดรอง ประเภทที่ 8 (CLASS EIGHT)	91

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โดยธรรมชาติของมนุษย์ชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นพวกหรือเรียกว่าเป็นสังคมหนึ่ง ๆ ด้วยเหตุที่สังคมแต่ละแห่งประกอบขึ้นด้วยบุคคลจำนวนมากซึ่งย่อมจะต้องมีความรู้สึกนึกคิดทั้งที่เหมือนกันและต่างกัน ฉะนั้นทุก ๆ สังคมจึงต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ วางไว้เป็นระเบียบแบบแผน เพื่อเป็นแนวทางให้บุคคลในสังคมนั้นยึดถือและปฏิบัติให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ดังที่ อานนท์ อาภาภิรม (2514 : 12) กล่าวไว้ว่า "ผลแห่งการอยู่ร่วมกันนี้เองทำให้มนุษย์จัดระเบียบทางสังคมขึ้นเพื่อเป็นแนวทางกำกับพฤติกรรมของมนุษย์" แต่ระเบียบแบบแผนซึ่งแต่ละสังคมกำหนดขึ้นมานั้นหาได้เหมือนกันไปทั้งหมดไม่ สังคมหนึ่ง ๆ ก็มีแบบแผนเป็นของตนเองไปแบบหนึ่ง ดังคำกล่าวที่ว่า สังคมมนุษย์แต่ละแห่งย่อมมีลักษณะเป็นพิเศษของตนเองซึ่งเห็นได้ว่าเป็นลักษณะที่แตกต่างกับสังคมอื่น บรรดาสมาชิกทั้งหลายไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ เป็นผู้เยาว์หรือผู้สูงอายุต่างก็มีแบบแผนเกี่ยวกับความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิตเป็นแบบเดียวกันในสังคมหนึ่ง (ประสาท หลักศิลา. 2514 : 8)

แต่ละสังคมย่อมมีภาษาเพื่อใช้ในการสื่อสารและแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติเพราะเมื่อชนชาตินั้นแสดงภาษาออกมาก็ทราบได้ทันทีว่าเป็นชาติใด คนไทย ก็พูดภาษาไทย คนจีนพูดภาษาจีน คนญี่ปุ่นพูดภาษาญี่ปุ่น คนชาติต่าง ๆ เหล่านี้อาจแต่งกายสากลได้ คนไทยอาจแต่งกายเป็นสากลได้ คนไทยแสดงความเป็นไทยให้ชาติอื่น ๆ เห็นได้ง่ายด้วยการพูดภาษาไทย (บุญศิริ สุวรรณเพ็ชร. 2530 : คานา) ดังนั้นภาษาจึงกลายเป็นสื่อกลาง ในการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และระเบียบประเพณีของสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ที่อยู่อาศัย การท่องเที่ยวและการพักผ่อนหย่อนใจ หรือกิจกรรมอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้ทั้งหมดจะบูรณาการเข้าด้วยกันแล้วถ่ายทอดออกมาโดยแทรกอยู่ในภาษานั้นเอง

เมื่อมนุษย์ใช้ภาษากันมากเข้าก็ย่อมเกิดทักษะ ได้เล็งเห็นในความงดงามของภาษานำเอาความงดงามของภาษานั้นมาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดบทเรียนความจริง คำสอน ประสพการณ์ ความเชื่อ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของบรรพบุรุษสู่ชนรุ่นหลังในรูปลักษณะภาษาที่กระชับรัดกุม สละสลวย มีความหมายลึกซึ้งกินใจที่เรียกว่า ภาษิต (สุนันท์ อุตมเวช. 2524 : 89)

ภาษิต เป็นคติชนอีกประเภทหนึ่งที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมของชาติ มีความสำคัญไม่น้อยกว่าคติชนประเภทอื่น ๆ โดยเฉพาะคนไทยซึ่งมีนิสัย "เจ้าบทเจ้ากลอน" มิได้หมายความว่าเพียงแต่พูดให้คล้องจองกันเท่านั้น คำพูดเหล่านี้ยังมีความไพเราะ คมคาย เป็นคติสอนใจ หรืออาจกระทบกระเทียบเปรียบเปรยโดยใช้คำสั้น ๆ มิได้แปลตรงตัวซึ่งประทับใจ เช่นนั้นเมื่อแพร่หลายถ่ายทอดจากปากต่อปากจากสังคมหนึ่งสู่สังคมหนึ่งและจากสมัยหนึ่งสู่อีกสมัยหนึ่งก็กลายเป็นภาษิต (นภลัย สุวรรธนาภา. 2527 : 854) ลักษณะของภาษิตมีหลายลักษณะตามจุดมุ่งหมายและวิธีใช้ ดังเช่น คำพังเพย เป็นคำพูดที่กล่าวไว้เป็นกลาง ๆ สำหรับนำไปใช้ให้เข้ากับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ หรือเป็นคำสอนทางอ้อม เช่น ข่ายผ้าเอาหน้ารอด, น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาคาย ฯลฯ นอกจากคำพังเพยแล้วยังมีสุภาษิตเป็นอีกลักษณะหนึ่งของภาษิต ซึ่งสุภาษิตจะหมายถึงคำกล่าวที่ดี เป็นคำพูดที่ให้ข้อคิดให้คติสอนใจ เช่น น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า ชื่อดีกว่าขอยืม ฯลฯ (ประเทือง คล้ายสุบรรณ. 2531 : 84) ดังนั้นภาษิตจึงมีลักษณะเป็นสุภาษิตและคำพังเพย

สุภาษิตซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมด้านภาษาอย่างหนึ่งที่บรรพบุรุษได้ผูกขึ้นมาเพื่อไว้สอนลูกหลาน จะได้มีสติ เกิดความรอบคอบไม่ตั้งอยู่ในความประมาทในการดำรงชีวิต (บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. 2524 : 3) สุภาษิตจึงเป็นเครื่องชี้หรือบ่งบอกหรือแนะนำให้คนในสังคมเกิดความเชื่อความไว้วางใจได้อย่างมากจะเป็นเครื่อง "ก่อ" หรือ "สร้าง" ทศนคติ เจตคติ ความเชื่อ จุดหมายปลายทาง ความรู้สึก ความสนใจ ความปรารถนา และอุดมคติในชีวิต (เพ็ญแข วิจารณ์สุนทร. 2528 : บทนำ) ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงภาวะความเป็นอยู่ของสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการครองชีพ เช่น เสียน้อยเสียยาก เสียมากเสียง่าย, อย่าเอาเนื้อหนูไปปะเนื้อช้าง ฯลฯ เกี่ยวกับการทามาหากิน เช่น น้ำขึ้นให้รีบตัก ฯลฯ (วิเชียร เกษประทุม. ม.ป.ป. : 13 - 14) ~

ด้วยเหตุที่ภาษิตเป็นสิ่งที่สังคมได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดเป็นวัฒนธรรมที่เป็นปึกแผ่นมาช้านานแล้ว และยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนแต่ละยุคแต่ละสมัย (ภาวีกา สัมมาสติ. 2527 : 46) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์แนวคิดในภาษิตไทยโดยใช้วิธีการทางอรรถศาสตร์ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อวิเคราะห์แนวคิดของภาษิตไทยในเชิงอรรถศาสตร์

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบแนวคิดของภาษิตไทยในเชิงอรรถศาสตร์
2. ทำให้ทราบวิถีการดำรงชีวิตของสังคมไทย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภาษิต ที่ปรากฏในหนังสือทั้ง 7 เรื่อง คือ

1. สำนวนไทย ของ ภาณุจนา นาคพันธุ์ เล่ม 1 - 2
2. สุภาษิตไทย ของ เจือ สตะเวทิน
3. สุภาษิตสากล ของ เจือ สตะเวทิน
4. ภาษา-พาสาร์ ของ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ
5. ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทยประเภทต่าง ๆ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
6. ภกสำนวนไทย ของ วาณิช จรุงกิจอนันต์ เล่ม 1 - 2
7. On Thai Proverbs and Sayings... By Duangtip Somnapan Surintatip

จากภาษิตที่ปรากฏในหนังสือทั้ง 7 เรื่องนี้ จะมีจำนวนภาษิต ประมาณ 212 ภาษิต เพื่อใช้ในการวิเคราะห์โดยมีวิธีการคัดเลือก ดังนี้

1. คัดเลือกภาษิตทุกภาษิตที่เป็นสุภาษิตและคำพังเพย ที่ปรากฏในหนังสือทั้ง 7 เรื่อง โดยจะต้องมีลักษณะเป็นข้อคิด คติเตือนใจ หรือ อบรมสั่งสอน โดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม
2. ภาษิตที่ซ้ำกันให้นับเป็นเพียง 1 ภาษิตเท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ภาษา หมายถึง สุภาษิตไทย และคำพังเพยไทย มีลักษณะเป็น ข้อคิด คติเตือนใจ หรืออบรมสั่งสอน โดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม จากหนังสือ ทั้ง 7 เรื่องที่ผู้วิจัยคัดเลือก คือ

- 1.1 สำนวนไทย ของ กาญจนา นาคพันธุ์ เล่ม 1 - 2
- 1.2 สุภาษิตไทย ของ เจือ สตะเวทิน
- 1.3 สุภาษิตสากล ของ เจือ สตะเวทิน
- 1.4 ภาษา-พาสาร์ ของ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ
- 1.5 ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทยประเภทต่าง ๆ
ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
- 1.6 ถกสำนวนไทย ของ วาณิช จรุงกิจอนันต์ เล่ม 1 - 2
- 1.7 On Thai Proverbs and Sayings... By
Duangtip Somnapan Surintatip

2. แนวคิดเชิงอรรถศาสตร์ หมายถึง ทฤษฎีแนวคิด (Notional Theory) ซึ่งแยกความหมายของคำในภาษาออกเป็นหมวดของความหมาย 8 ประเภท ซึ่ง ปีเตอร์ มาร์ค โรเจท์ (Peter Mark Roget) ได้แสดงไว้อย่างละเอียดในหนังสือ Roget's International Thesaurus ฉบับ Fourth Edition ดังนี้

- ประเภทที่ 1 คำที่แสดงถึง นามธรรม ที่แสดงความสัมพันธ์
(Abstract Relations)
- ประเภทที่ 2 คำที่แสดงถึง พื้นที่ และปริมาตร (Space)
- ประเภทที่ 3 คำที่แสดงถึง ลักษณะทางพลังงาน (Physics)
- ประเภทที่ 4 คำที่แสดงถึง สสาร (Matter)
- ประเภทที่ 5 คำที่แสดงถึง ความรู้สึก (Sensation)
- ประเภทที่ 6 คำที่แสดงถึง ปัญญาและศาสตร์ (Intellect)
- ประเภทที่ 7 คำที่แสดงถึง เจตนา, ความประสงค์ (Volition)
- ประเภทที่ 8 คำที่แสดงถึง ความรัก, ความเสน่หา (Affections)

โดยแยกออกเป็นแนวคิดหลักและแนวคิดรอง

2.1 แนวคิดหลัก หมายถึง การสรุปความคิดที่เด่นชัดของผู้ผูกภาษิต

2.2 แนวคิดรอง หมายถึง การสรุปความคิดของผู้ผูกภาษิต โดยผู้ใช้ภาษิต จะต้องวิเคราะห์ความหมายให้ลึกซึ้ง จึงจะทราบความคตินั้น ๆ

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษิต (Sayings) และแนวคิดเชิงอรรถศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า

2. ศึกษาทฤษฎีการวิเคราะห์ความหมายเชิงอรรถศาสตร์ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

3. รวบรวมข้อมูลจากหนังสือภาษิตทั้ง 7 เรื่อง จำนวน 212 ภาษิต โดยมีวิธีการคัดเลือกดังนี้

3.1 คัดเลือกภาษิตทุกภาษิตที่เป็นสุภาษิตและคำพังเพย ที่ปรากฏในหนังสือทั้ง 7 เรื่อง โดยจะต้องมีลักษณะเป็นข้อคิด คติเตือนใจ หรืออบรมสั่งสอน โดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม

3.2 ภาษิตที่ซ้ำกันให้นับเป็นเพียง 1 ภาษิตเท่านั้น

4. รวบรวมความหมายของภาษิตทั้งหมดที่คัดเลือกมา ดังนี้

4.1 ความหมายที่อยู่ในหนังสือสำนวนไทยของกาญจนา นาคนันทน์

4.2 ความหมายที่อยู่ในหนังสือสุภาษิตไทยของเจือ สดะเวทิน

4.3 ความหมายที่อยู่ในหนังสือสุภาษิตสากลของเจือ สดะเวทิน

4.4 ความหมายที่อยู่ในหนังสือภาษา-พาสารของฐะปะนีย์ นาครทรรพ

4.5 ความหมายที่อยู่ในหนังสือภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย ประเภทต่าง ๆ ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

4.6 ความหมายที่อยู่ในหนังสือถกสำนวนไทยของวานิช จรุงกิจอนันต์ เล่ม 1 - 2

4.7 ความหมายที่อยู่ในหนังสือ On Thai Proverbs and Sayings... By Duangtip Somnapan Surintatip

โดยคัดเลือกภาษิตที่ปรากฏความหมายในหนังสือภาษิตตั้งแต่ 3 เรื่องขึ้นไป มีทั้งหมดจำนวน 212 ภาษิต

5. วิเคราะห์แนวคิดที่ได้จากความหมายในข้อ 4 โดยสรุปเป็นแนวคิดสั้น ๆ ว่าภาษิตนั้นเกี่ยวกับเรื่องอะไร มีจุดมุ่งหมายอย่างไร แบ่งแนวคิดออกเป็น 2 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดหลัก และ แนวคิดรอง

6. นำแนวคิดหลัก, แนวคิดรองและหน้าที่ (Functions) ของภาษิตที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของแนวคิดหลัก, แนวคิดรอง และหน้าที่ (Functions) ของภาษิตที่ได้จากการวิเคราะห์

7. จัดกลุ่มแนวคิดหลักและแนวคิดรอง ดังนี้

7.1 นำแนวคิดหลักและแนวคิดรองมาจัดกลุ่มตามความหมายของภาษิต แล้วนับจำนวนภาษิตที่เกี่ยวข้อง

7.2 นำแนวคิดหลักและแนวคิดรองที่ได้จากการจัดกลุ่มตามความหมายมาจัดกลุ่มแนวคิดตามวิธีการแบ่งหมวดหมู่ของความหมาย 8 ประเภท ซึ่งปีเตอร์ มาร์ค โรเจท์ (Peter Mark Roget) ได้แสดงไว้อย่างละเอียดในหนังสือ Roget's International Thesaurus ฉบับ Fourth Edition

การจัดหมวดหมู่ตามการแยกความหมายของคำในภาษาออกเป็นหมวดของความหมาย 8 ประเภท ซึ่งปีเตอร์ มาร์ค โรเจท์ (Peter Mark Roget) ได้แสดงไว้อย่างละเอียดในหนังสือ Roget's International Thesaurus ฉบับ Fourth Edition ดังนี้

ประเภท 1 (CLASS ONE) : คำที่แสดงถึงนามธรรมแสดงความสัมพันธ์ (ABSTRACT RELATIONS)

- I. การดำรงอยู่ (EXISTENCE)
 - A. นามธรรม (Being in the Abstract)
 - B. รูปธรรม (Being in the Concrete)
 - C. ลักษณะของความเป็นอยู่ (Formal Existence)
 - D. สภาพความเป็นอยู่ (Modal Existence)
- II. ด้านความสัมพันธ์ (RELATION)
 - A. มีความสัมพันธ์โดยองค์รวม (Absolute Relation)
 - B. มีความสัมพันธ์กันเป็นบางส่วน (Partial Relation)
 - C. มีความสอดคล้อง (Correspondence of Relation)
- III. ด้านปริมาณ (QUANTITY)
 - A. ปริมาณแท้ ๆ (Simple Quantity)
 - B. ปริมาณที่มีการเปรียบเทียบ (Comparative Quantity)
 - C. ปริมาณที่เพิ่มขึ้น (Conjunctive Quantity)
 - D. ความเป็นองค์หนึ่ง (Wholeness)

- IV. ด้านลำดับชั้น (ORDER)
 - A. ลำดับชั้นโดยทั่ว ๆ ไป (Order in General)
 - B. ชั้นตอนของลำดับ (Consecutive Order)
 - C. ลำดับรวม (Collective Order)
 - D. ลำดับการแบ่งแยก (Distributive Order)
 - E. ความสอดคล้องกับกฎและระเบียบ (Conformity to Rule)
- V. จำนวน (NUMBER)
 - A. จำนวนโดยทั่ว ๆ ไป (Number in General)
 - B. จำนวนที่แน่นอน (Determinate Number)
 - C. จำนวนที่ไม่แน่นอน (Indeterminate Number)
- VI. ด้านเวลา (TIME)
 - A. เวลาโดยทั่วไป (Absolute Time)
 - B. ลำดับเวลา (Relative Time)
 - C. เวลาตามอายุ (Time with Reference to Age)
 - D. เวลาตามฤดูกาล (Time with Reference to Season)
 - E. เวลาที่ปรากฏซ้ำ (Recurrent Time)
- VII. ด้านความเปลี่ยนแปลง (CHANGE)
- VIII. เหตุการณ์ (EVENT)
- IX. สาเหตุ (CAUSATION)
- X. อำนาจ (POWER)
 - A. อำนาจทั่ว ๆ ไป (Power in General)
 - B. การใช้อำนาจมาใช้ (Power in Operation)
 - C. อำนาจทางอ้อม (Indirect Power)
 - D. อำนาจจากการรวมพลัง (Combination of Forces)

ประเภท 2. (CLASS TWO) : ค่าที่แสดงถึงพื้นที่และปริมาตร (SPACE)

- I. เกี่ยวกับพื้นที่และปริมาตรทั่ว ๆ ไป (SPACE IN GENERAL)
 - A. เนื้อที่เป็นนามธรรม (Abstract Space)

- B. คาที่แสดงอาณาเขต (Specific Space)
- C. ตำแหน่งของที่ตั้ง (Relative Space)
- D. การมีตัวตนอยู่บนเนื้อที่ (Existence in Space)
- II. มิติ (DIMENSIONS)
 - A. มิติทั่ว ๆ ไป (General Dimensions)
 - B. มิติทางแนวเส้น (Linear Dimensions)
 - C. มิติภายในและภายนอก (External and Inter Dimensions)
- III. โครงสร้าง, รูปแบบ (STRUCTURE, FORM)
 - A. รูปแบบทั่ว ๆ ไป (General Form)
 - B. รูปแบบเฉพาะ (Special Form)
 - C. รูปแบบพิเศษ (Superficial Form)
- IV. การเคลื่อนไหว (MOTION)
 - A. การเคลื่อนไหวทั่ว ๆ ไป (Motion in General)
 - B. การเปลี่ยนแปลงสถานที่ (Change of Place)
 - C. การเคลื่อนไหรร่วมกัน (Motion Conjoined with Force)
 - D. การเคลื่อนไหรรวมกันจากจุดที่กำหนดโดยมีทิศทาง (Motion with Reference to Direction)

ประเภท 3 (CLASS THREE) : คาที่แสดงถึงลักษณะทางพลังงาน (PHYSICS)

- I. ฟิสิกส์ (PHYSICS)
- II. ความร้อน (HEAT)
- III. แสง (LIGHT)
- IV. ไฟฟ้า (ELECTRICITY AND ELECTRONICS)
- V. กลศาสตร์ (MECHANICS)
- VI. คุณสมบัติของวัตถุ (PHYSICAL PROPERTIES)
- VII. สี (COLOR)

ประเภท 4 (CLASS FOUR) : คำที่แสดงถึงสสาร (MATTER)

- I. สสารทั่ว ๆ ไป (MATTER IN GENERAL)
- II. อนินทรีย์วัตถุ (INORGANIC MATTER)
 - A. เกี่ยวกับแร่ (Mineral Kingdom)
 - B. ดิน (Soil)
 - C. ของเหลว (Fluids)
 - D. อากาศ (Vapors)
- III. อินทรีย์วัตถุ (ORGANIC MATTER)
 - A. สัตว์ และพืช (Animal and Vegetable Kingdom)
 - B. ส่วนสำคัญของชีวิต (Vitality)
 - C. ชีวิตพืช (Vegetable Life)
 - D. ชีวิตสัตว์ (Animal Life)
 - E. ความเป็นมนุษย์ (Mankind)
 - F. เพศผู้, เพศเมีย (Male and Female)

ประเภท 5 (CLASS FIVE) คำที่แสดงถึงความรู้สึก (SENSATION)

- I. ประสาทสัมผัสทั่ว ๆ ไป (SENSATION IN GENERAL)
- II. สัมผัส (TOUCH)
- III. รสชาติ (TASTE)
- IV. กลิ่น (SMELL)
- V. การมองเห็น (SIGHT)
- VI. การได้ยิน (HEARING)
 - A. การรับรู้ทางการได้ยิน (Perception of Sound)
 - B. เสียง (Sound)
 - C. เสียงเฉพาะ (Specific Sounds)
 - D. เสียงทั่วไป (Unmusical Sounds)
 - E. เสียงดนตรี (Musical Sounds)

ประเภท 6 (CLASS SIX) : หน้าที่แสดงถึงปัญญาและศาสตร์ (INTELLECT)

I. ปัญญาและการใช้ปัญญา (INTELLECTUAL FACULTIES AND PROCESSES)

- A. ความรู้ความสามารถทางสมอง (Faculties)
- B. ความรู้ความเข้าใจ (Comprehension)
- C. การทำงานของจิต (Functions of Mind)
- D. ขบวนการคิดหาเหตุผล (Reasoning Processes)
- E. การพิจารณา (Consideration)
- F. การประเมิน (Assessment)
- G. การสรุป (Conclusion)
- H. ทฤษฎี (Theory)
- I. ความเชื่อ (Belief)
- J. ฐานของความเชื่อ (Grounds for Belief)
- K. คุณสมบัติ (Qualifications)
- L. ความสอดคล้องกับข้อเท็จจริง (Conformity to Fact)
- M. การยอมรับ (Acceptance)

II. สภาวะทางจิต (STATES OF MIND)

- A. ความคิด (Mental Attitudes)
- B. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thought)
- C. ความทรงจำ (Recollection)
- D. การคาดการณ (Anticipation)

III. การสื่อสารทางความคิด (COMMUNICATION OF IDEAS)

- A. การสื่อสารทางความคิดโดยธรรมชาติ (Nature of Ideas Communicated)
- B. วิธีการสื่อสาร (Modes of Communication)
- C. การศึกษา (Education)
- D. เครื่องหมาย (Indication)
- E. การทดแทน (Representation)
- F. การออกแบบ (Arts of Design)
- G. ภาษา (Language)
- H. ไวยากรณ์ (Grammar)

- I. ลีลาของการใช้ภาษา (Style ; Mode of Expression)
- J. ภาษาพูด (Spoken Language)
- K. ภาษาเขียน (Written Language)
- L. ภาษาศาสตร์ (Linguistic Representation)
- M. ไม่มีการสื่อสาร, เป็นความลับ (Uncommunicativeness ; Secrecy)
- N. ความเท็จ (Falsehood)

ประเภท 7 (CLASS SEVEN) : คำที่แสดงถึงเจตนาความประสงค์ (VOLITION)

- I. ความประสงค์ทั่ว ๆ ไป (VOLITION IN GENERAL)
 - A. ความเต็มใจ (Will)
 - B. ความมุ่งมั่น, เอาใจแข็ง (Resolution : Determination)
 - C. ความเหวอะเหวอะ, หรือหว่า, ความไม่จริงจัง (Irresolution : Caprice)
 - D. การหลบหลีก (Evasion)
 - E. ความอยาก (Inclination)
 - F. ทางเลือก (Choice)
 - G. ประเพณี (Custom)
 - H. แรงกระตุ้น (Motive)
 - I. จุดมุ่งหมาย (Purpose)
 - J. วิธี, วิธีการ (Ways and Means)
 - K. ประโยชน์ (Use)
- II. เงื่อนไข (CONDITIONS)
 - A. การปรับตัวเพื่อจุดมุ่งหมาย (Adaptation to Ends)
 - B. ความบริสุทธิ์ (Wholesomeness)
 - C. สุขภาพ (Health)
 - D. ความก้าวหน้าทางกายภาพ (Physical Progress)
 - E. ความปลอดภัย (Security)

- III. การเต็มใจทำ (VOLUNTARY ACTION)
 - A. การกระทำ (Action)
 - B. ความพยายาม (Exertion ; Endeavor)
 - C. การเตรียมงาน (Preparation)
 - D. ความสามารถ (Accomplishment)
 - E. ความคล่องแคล่ว (Adroitness)
 - F. ความประพฤติ (Conduct)
- IV. อำนาจการควบคุม (AUTHORITY ; CONTROL)
 - A. อำนาจพิเศษ (Prerogative)
 - B. นโยบาย และรัฐบาล (Politics and Government)
 - C. อำนาจโดยตรง (Direction)
 - D. อำนาจที่ต้องผ่านหลายบุคคล (Directions)
 - E. การควบคุม (Constraint)
 - F. การกัก (Restraint)
 - G. ความไม่มีการห้ามปราม (Unrestraint)
 - H. การปราบปราม (Subjugation)
 - I. ความยินยอม (Compliance)
 - J. ข้อผูกมัด (Pledge)
 - K. ข้อเสนอ (Proposal)
 - L. ความยินยอม (Consent)
 - M. คำนายหน้า (Commission)
- V. การส่งเสริม สนับสนุน และขัดขวาง (SUPPORT AND OPPOSITION)
 - A. ส่งเสริม สนับสนุน (Support)
 - B. การขัดขวาง (Opposition)
 - C. ความปรองดองกัน (Concord)
 - D. การป้องกัน (Contention)
 - E. ความสงบ (Peace)
 - F. ความเป็นกลาง (Mid-Course)

- VI. ความเป็นเจ้าของ (POSSESSIVE RELATIONS)
- A. เป็นเจ้าของ (Possession)
 - B. การแบ่งปัน (Sharing)
 - C. การถ่ายโอน (Transfer of Property)
 - D. การแยกออกไป (Appropriation)
 - E. การแลกเปลี่ยน (Interchange of Property)
 - F. ทางการเงิน (Monetary Relations)

ประเภท 8 (CLASS EIGHT) : คำที่แสดงถึงความรัก, ความสนใจ
(AFFECTIONS)

- I. ความรักในส่วนบุคคล (PERSONAL AFFECTIONS)
 - A. อารมณ์ (Emotion)
 - B. ความตื่นตกใจ (Excitability)
 - C. ความพึงพอใจ (Pleasure and Pleasurableness)
 - D. ความหวัง (Anticipative Emotion)
 - E. ความกังวล (Concern)
 - F. การแบ่งแยกอารมณ์หลายประเภท (Discriminative Affections)
 - G. ความภาคภูมิใจ, ความเย่อหยิ่ง (Pride)
 - H. การได้รับการยกย่อง สรรเสริญ (Esteem)
 - I. ความไตร่ตรอง (Contemplative Emotions)
- II. ความเห็นอกเห็นใจกัน (SYMPATHETIC AFFECTIONS)
 - A. เกี่ยวกับสังคม (Social Relations)
 - B. ความชอบการสมาคม (Social Affections)
 - C. การมีอัธยาศัยไมตรี (Civility)
 - D. ความเมตตากรุณา (Benevolence)
 - E. ความเห็นอกเห็นใจ (Sympathy)
 - F. ความกตัญญู (Gratefulness)
 - G. อารมณ์บูด (Ill-Humor)
 - H. ความเห็นแก่ตัว (Selfish Resentment)

- I. การแก้แค้น (Reprisal)
- III. ความถูกต้องด้วยหลักธรรม (MORALITY)
 - A. ศีลธรรม (Morals)
 - B. ข้อผูกพันเกี่ยวกับศีลธรรม (Moral Obligation)
 - C. ความรู้สึกเกี่ยวกับศีลธรรม (Moral Sentiments)
 - D. สภาพทางศีลธรรม (Moral Conditions)
 - E. การปฏิบัติทางศีลธรรม (Moral Practice)
 - F. ข้อสังเกตทางศีลธรรม (Moral Observance)
- IV. ศาสนา (RELIGION)
 - A. ความเป็นอยู่เหนือธรรมชาติ (Supernatural Beings)
 - B. สถานที่อยู่เหนือธรรมชาติ (Supernatural Regions)
 - C. ความเชื่อทางศาสนา (Religious Beliefs)
 - D. คุณสมบัติทางศาสนา (Religious Quality)
 - E. ความรู้สึกเกี่ยวกับศาสนา (Religious Sentiments)
 - F. ข้อปฏิบัติทางศาสนา (Religious Practice)
 - G. ลัทธิเหนือธรรมชาติ (Supernaturalism)
 - H. สถาบันทางศาสนา (Churchdom)

8. นำแนวคิดหลักและแนวคิดรองมาเรียงลำดับตามปริมาณที่มีการใช้จากมากไปหาน้อย โดยแสดงในรูปตาราง

9. วิเคราะห์หน้าที่ (Functions) ของภาษิตตามจุดมุ่งหมายของการใช้

10. สรุปแนวคิดที่ได้จากข้อ 8 และข้อ 9 ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นวิถีการดำรงชีวิตของคนไทย โดยวิธีพรรณาวิเคราะห์

11. สรุปและอภิปรายผล

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสุภาษิตไทย
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ความหมาย
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุภาษิตไทย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุภาษิตไทย

ภาษิต (Sayings) เป็นข้อมูลคติชาวบ้านประเภทมุขปาฐะที่ปรากฏในชีวิตประจำวันของผู้คนทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ข้อมูลประเภทนี้จึงเป็นที่สนใจของนักคติชน เพราะสามารถศึกษาสภาพวิถีชีวิต ความคิดจิตใจของกลุ่มชนได้เป็นอย่างดี : สุภาษิตและคำพังเพยก็เป็นส่วนหนึ่งของภาษิตไทยด้วย (ทัศนีย์ ทานควณิช. 2523 : 169) ดังนั้นจึงมีนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวถึงสุภาษิตในหลายลักษณะดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสุภาษิตไทย

ความหมายของสุภาษิต

อุทัย หิรัญโต (2526 : 201) ได้ให้ความหมายของคำว่าสุภาษิตว่า คือ คำพูดสั้น ๆ หรือถ้อยคำที่เรียบเรียงขึ้น มีความหมายลึกซึ้งและมีข้อความสละสลวย ก็นใจ เป็นคำสอนอยู่ในตัว ซึ่งตรงกับความหมายที่ สุนันท์ อุดมเวช (2524 : 89 - 98) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นถ้อยคำที่มีคติสอนใจ มีความหมายลึกซึ้ง ก็นใจ เป็นคำพูดที่ใช้พูดกันแพร่หลายต่อ ๆ มา เป็นถ้อยคำที่สั้นและง่ายต่อความเข้าใจ โดยเฉพาะภาษิต มุ่งสอนให้คนเป็นคนดี เป็นคำสอนไปในตัว หรือเพื่อให้หลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อชี้ให้เห็นสังขารของโลกล เช่น แผลเป็นพระชนะเป็นมาร พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง ในทัศนะของ เจือ สดะเวทิน (2515 : 1 - 2) กล่าวถึงสุภาษิตไว้ว่า เป็นถ้อยคำที่ดี หมายถึง คำสอนหรือ

คำติเตือนสติมุ่งที่จะสอนหรือการให้สติ ชี้ทิศทางให้คนประพฤติ การสั่งสอนนั้นแยกเป็น 3 วิธีคือ

1. สอนให้ทำ มักมีคำว่า "จง" หรือ "ต้อง" หรือ "ควร" ประกอบอยู่ด้วย เช่น จงเอาใจเขามาใส่ใจเรา
2. สอนให้เว้น มักมีคำห้ามอยู่ในตัวสุภาษิต โดยมากมีคำว่า "อย่า" อยู่ด้วย เช่น อย่าเห็นชู้ดีกว่าไล่
3. สอนโดยใช้ความจริงให้พิจารณาเห็นได้เอง คือ ไม่มี "จง" หรือ "อย่า" แต่เป็นสังธรรมที่พิจารณาเห็นเอง เช่น ผิดเป็นครู

ศิริ พิบูลย์สวัสดิ์ และ ทองสืบ สุขมาร์ค (2511, 2512 : 39 - 44) มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าสุภาษิตเป็นคำกล่าวที่ดั่งาม เป็นถ้อยคำที่สั่งสอน หรือห้ามโดยตรงมีการเปรียบเทียบบ้าง ไม่มีบ้าง เป็นจริงทุกยุคทุกสมัย ซึ่งสอนให้ประพฤติแต่สิ่งที่ดีงาม โดยมากมักเป็นคำสั่ง ๗ แต่กินความลึกซึ้ง น่าเลื่อมใส เช่น คบคนให้ดูหน้า ชู้ผัวให้ดูเนื้อ น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นนี้ พอสรุปว่าสุภาษิต หมายถึง ถ้อยคำสั้น ๆ ที่ดั่งาม สละสลวย มีความหมายลึกซึ้งกินใจ มุ่งสั่งสอนเตือนสติ ชี้ทิศทางให้ประพฤติว่าสิ่งไหนให้ทำหรือให้ละเว้น อาจจะมีการเปรียบเทียบหรือไม่มีการเปรียบเทียบก็ได้

สาเหตุของการเกิดสุภาษิต

เจือ สตะเวทิน (2515 : 9 - 12) กล่าวว่าสุภาษิตไม่ได้เกิดจากนักปราชญ์ราชบัณฑิตเสมอไป ส่วนมากเกิดจากคนธรรมดาในอาชีพต่าง ๆ กัน เช่น ชาวนา ชาวสวน ชาวเรือ ฯลฯ เป็นการอุปมาขึ้นตามธรรมชาติ ไม่ได้จงใจแต่งขึ้น

สิ่งแวดล้อมของคนเหล่านี้ทำให้เขาได้คิดขึ้นมา ชาวนาอยู่ใกล้วัวก็ได้คิดจากการเลี้ยงวัว ชาวนาอยู่ใกล้หมาหรือแมวก็ได้คิดจากการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงเหล่านั้น ชาวเรือก็ได้คิดจากการดำรงชีพเกี่ยวกับเรือและน้ำ เป็นต้น

ภาษาของสุภาษิตเหล่านี้จึงเป็นภาษาบริสุทธิ์ พูดตรงไปตรงมา สุภาษิตนั้นเกิดจากเรื่องต่อไปนี้ เป็นสำคัญ

1. เกิดจากสัตว์ ตัวอย่างสุภาษิตที่เกิดจากสัตว์ เช่น คูช้างให้คูหาง คุณางให้คูแม่ อย่าขี่ช้างจับคักแคน ฯลฯ
2. เกิดจากอวัยวะในร่างกาย เช่น สองหัวดีกว่าหัวเดียว อย่ายิ้มจมูกคนอื่นหายใจ ฯลฯ
3. เกิดจากเครื่องมืออาชีพ เช่น เข้าเถื่อนอย่าลืมพรา ผนึ่งให้ เป็นเข็ม ฯลฯ
4. เกิดจากธรรมชาติ เช่น น้ำน้อยย่อมแพ้ไฟ น้ำขึ้นให้รีบตัก ฯลฯ
5. เกิดจากอารมณ์ เช่น ทุกข์กับสุขเป็นของคู่กัน เสียชีพอ่าเสียสัจย์ ฯลฯ

ประทีป คล้ายสุบรรณ (2527 : 10 - 14) กล่าวถึงมูลเหตุที่ทำให้เกิดสำนวนสุภาษิตไทยว่า เกิดจากหลายทางด้วยกัน ซึ่งสรุปประการสำคัญ ๆ ได้คือ เกิดจากธรรมชาติ เกิดจากสัตว์ เกิดจากการกระทำ ความประพฤติ การปฏิบัติ และการกินของคน เกิดจากอวัยวะต่าง ๆ เกิดจากของกินของใช้ เกิดจากแบบแผนประเพณี และวัฒนธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสาเหตุอื่น ๆ อีกที่ทำให้เกิดสำนวนมีดังนี้

1. ต้องการคำเพื่อสื่อสารความรู้สึกให้เพียงพอ เมื่อเกิดความต้องการคำให้พอกับความรู้สึก จึงต้องคิดคำขึ้นใหม่ อาจจะอิงคำเดิมแต่เปลี่ยนความหมายไปบ้าง หรือคล้ายความหมายเดิมก็มีอยู่มาก
2. หลีกเลี่ยงการใช้คำบางคำ ซึ่งถ้าใช้แล้วอาจหยาบคาย หรือก่อให้เกิดความไม่สบายใจ ตัวอย่าง เช่น คำว่า คาย อาจมีหลายสำนวน เช่น ชี ม่องเหง เสร็จ เสียชีวิต ถึงแก่กรรม ไปคำถ่าน ไปนรก ไปสวรรค์ เป็นต้น
3. เพื่อให้สุภาพ หรือเหมาะสมกับฐานะของบุคคล เช่น ตัคมม ทรงเครื่อง
4. ต้องการให้คำพูดมีรสชาติ หรือเกิดภาพ

การแบ่งประเภทของสุภาษิต

เจือ สตะเวทิน (2515 : 13-15) ได้จัดแบ่งประเภทของสุภาษิตไว้

3 ประเภท ดังนี้

1. การแบ่งประเภทสุภาษิตตามเนื้อหา
2. การแบ่งประเภทที่เกิดขึ้นตามมูลเหตุของสุภาษิต
3. การแบ่งประเภทสุภาษิตตามสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบ หรืออ้างอิง

การแบ่งประเภทสุภาษิตตามเนื้อหา มี 15 ประเภท ดังนี้

- หมวดที่ 1 ว่าด้วยครอบครัว เช่น
ข้างสาร งูเห่า ข้าเก่า เมียรัก
อย่าเห็นชู้ดีกว่าไล่
- หมวดที่ 2 การศึกษาอบรม เช่น
รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี
- หมวดที่ 3 ความรักและการครองเรือน เช่น
คู่แล้วไม่แคล้วกัน
ผัวเป็นข้างเท้าหน้า เมียเป็นข้างเท้าหลัง
- หมวดที่ 4 การทำมาหากิน เช่น
น้ำขึ้นให้รีบตัก
อย่าจับปลาสองมือ
- หมวดที่ 5 ว่าด้วยเศรษฐกิจและการครองชีพ เช่น
นุ่งเจียม ห่มเจียม
มีสิ่งพึงปรารถนาให้ครบบาท
- หมวดที่ 6 ว่าด้วยคน เช่น
อย่าลืมหัดเหมือนวัวลืมหัด
เคี้ยอย่าอุ่มค่อม
- หมวดที่ 7 สังคม-สมาคม เช่น
น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า
น้ำขึ้นไว้โน น้ำใสไว้นอก
- หมวดที่ 8 ว่าด้วยวาจา เช่น
พูดดีเป็นศรีแก่ตัว พูดชั่วอัปราชัย
พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง

หมวดที่ 9 ว่าด้วยเกียรติยศชื่อเสียง เช่น
เสียชีพอย่าเสียสัตย์
ชาติเสือต้องไว้อย่าง ชะติชายต้องไว้อย่าง

หมวดที่ 10 ว่าด้วยการปกครอง เช่น
อย่าเย็นแกวให้วานร
น้ำเซียวอย่าขวางเรือ

หมวดที่ 11 ว่าด้วยศีลธรรม-วัฒนธรรม เช่น
สันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง
ความตายเป็นของไม่เที่ยง

หมวดที่ 12 ว่าด้วยบ้านเกิดเมืองนอน เช่น
อย่าฉ้อราษฎ์บังหลวง
อย่าสาวไส้ให้กากิน

หมวดที่ 13 ว่าด้วยกรรม เช่น
จงทำดี อย่าทำชั่ว
หว่านพืชใดได้ผลเช่นนั้น

หมวดที่ 14 ว่าด้วยความไม่ประมาท เช่น
น้ำนิ่งไหลลึก
อย่าหักค้ำพรวดด้วยเข่า

หมวดที่ 15 สุภาษิตส่วนรวม เช่น
หมากัดอย่ากัดหมาตอบ
คาบอดสอดตาเห็น
เกลือจิ้มเกลือ

การแบ่งประเภทที่เกิดขึ้นตามมูลเหตุของสุภาษิต

- หมวดที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น คื่นแต่ไก่โพ้ คือ ธรรมชาติของไก่
ยอมขันในเวลาเข้ามีดเสมอ คื่นแต่ไก่โพ้ ก็คือ คื่นแต่ไก่ขัน หมายถึง
คื่นแต่เข้ามีด
- หมวดที่เกิดจากการกระทำ เช่น ชีข้างจับตีกนก่อนแล้วต้องสาน
- หมวดที่เกิดจากเครื่องแวคล้อม เช่น เกี้ยวผูกมุงป่า ไกล่เกลือ
กินค้าง
- หมวดที่เกิดจากอุบัติเหตุ เช่น วัวหายล้อมคอก คับไฟหัวลม

- หมวดที่เกิดจากระเบียบแบบแผนประเพณี ความเชื่อ เช่น กองกา
กองเกวียน
- หมวดที่เกิดจากลัทธิศาสนา เช่น ทำบุญบูชาโศภ คักบาตรถามพระ
- หมวดที่เกิดจากความประหลาด เช่น คักน้ำใส่กะโหลกชะโงกดูเงา
ยกคนข้ามท่าน
- หมวดที่เกิดจากการเล่น เช่น คูคาม้าตาเรือ เข้าตาจน
- หมวดที่เกิดจากนิทาน เช่น กบเลือกนาย กระต่ายตื่นตูม
- หมวดที่เกิดจากพงศาวดาร หรือประวัติศาสตร์ เช่น ทาหมิชอบ
เข้าลอบตนเอง คนรักเท่ารอยตีนเสือ คนชิงคนเบือเท่าเสือราแพน
- หมวดเบ็ดเตล็ด เช่น ปล้ำผีลูกปลุกผีนั่ง บ้านเมืองมีชื่อมีแป

การแบ่งประเภทสภานิตตามสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบ หรืออ้างอิงถึง

มีดังนี้

- หมวดสัตว์ต่าง ๆ ได้แก่
 - ก. วัว-ควาย เช่น วัวพันหลัก วัวล้มคิน เลี่ยมเขาควายให้ชนกัน
 - ข. เสือ เช่น อย่าอีกสู้เสือ หน้าเนื้อใจเสือ
 - ค. หมา เช่น เล่นกับหมาหมาเลียปาก หมาเห่าใบทองแดง
 - ง. ช้าง เช่น ช้างชื้อย้าชื้อคามช้าง ถีลอคคาช้าง ท่างลอคคาเส้น
 - จ. ปลา เช่น จับปลาให้กุมหัว ปลาหมอคายเพราะปาก
 - ฉ. งู เช่น คีงูให้กากิน อย่าตึงหลังหัก
 - ช. ไก่ เช่น เหยียบขี้ไก่ไม่ฝ่อ เอาเบ็ดขันประชันไก่
 - ซ. นก เช่น สาวไล่ให้กากิน คลบนกกกลางหา
 - ฌ. แมว เช่น ชื่อเหมือนแมวนอนหวด ใช้แมวใบเผ้าบลาย่าง
 - ญ. สัตว์อื่น ๆ เช่น

หมู - หมูเขาจะหมอย่าเอาคานเข้าไปสอด

กระต่าย - กระต่ายตื่นตูม

กิ้ง - มีทองเท่าหนวกกิ้ง

- หมวดพืชต่าง ๆ เช่น บัวเกิดแต่เปลือกต้ม ? เฝือก
- หมวดของใช้ในบ้าน เช่น เข็นครกขึ้นเขา ช้ำช้ำได้พริ้วเล่มงาม
- หมวดน้ำ เช่น น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาคาย น้ำท่วมปาก

รูปแบบของสุภาษิต

กึ่งแก้ว อัคราทร (2519 : 26 - 27) ได้สรุปรูปแบบของสุภาษิตไว้ดังนี้

1. เป็นประโยค
 - 1.1 ประโยคเดียวหรือเอกรรพประโยค เช่น ผู้ที่เดินครอก
 - 1.2 มีประโยคห้วงเป็นเหตุเป็นผลกัน เช่น ความวัวไม่ทันหาย ความควายเข้ามาแทรก
 - 1.3 มีคำว่า "อย่า" อยู่ระหว่างประโยค เช่น ตัวเป็นไทย อย่าคบหาส
 - 1.4 ละประธาน เช่น กินบนเรือนขึ้นหลังคา
 - 1.5 มีคำว่า "มัก" อยู่ระหว่างประโยค เช่น กล้านักมักปิ่น
 - 1.6 ขึ้นต้นด้วยคำว่า "มัก" เช่น มักความพลันได้ มักใช้พลันตาย
 - 1.7 มีคำว่า "ให้" อยู่ระหว่างประโยค เช่น คักลอบให้หมั่นกู่ เป็นเจ้าชู้ให้หมั่นเกี้ยว
2. เป็นนามวลี เช่น ทาสในเรือนเบี้ย
3. เป็นกริยาวลี เช่น หลับคายังกระสุน

ส่วน นภลัย สุวรรณธาดา (2527 : 865 - 871) ได้กล่าวถึงรูปแบบของภาษิตไว้ว่ามี 3 ประเภท คือ

1. ประเภทไม่มีสัมผัส
2. ประเภทมีสัมผัส
3. ประเภทที่เล่นคำซ้ำและคำล้อ

ประเภทที่ 1 ไม่มีสัมผัส ประเภทนี้จะเน้นจังหวะ น้ำหนัก และความหมายของคำเป็นหลัก แยกเป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มคำ และ ประโยค

- 1.1 กลุ่มคำ ภาษิตบทหนึ่งอาจมีเพียงวรรคเดียวหรือ 2 วรรค ประกอบด้วยคำตั้งแต่ 3 คำขึ้นไป ไม่มีสัมผัสในวรรค เช่น ไฟในอย่านาออก สอนจระเข้ให้ว่ายน้ำ
- 1.2 ประโยค อาจเป็นประโยคใจความเดียว หรือหลายใจความที่ไม่มีสัมผัสในวรรค เช่น เดินตามผู้ใหญ่หมาไม่กัด ปากคนยาวกว่าปากกา

ประเภทที่ 2 มีสัมผัส ประเภทนี้จะมีจำนวนคำตั้งแต่ 4 คำขึ้นไป ถ้าเป็นภาษิตที่มีวรรคเดียวก็จะมีสัมผัสในคู่กลาง หรือข้ามคำตามจังหวะ และถ้ามีตั้งแต่ 2 วรรคขึ้นไปจะมีสัมผัสนอกระหว่างวรรค

2.1 ภาษาที่มีวรรคเดียว ส่วนมากภาษิตที่มีวรรคเดียวมักจะมี 4 คำ หรือ 5 คำ มี สัมผัสในวรรคดังนี้

- สัมผัสคำที่ 2 กับคำที่ 3 เช่น สาวไส้ให้กากิน
- สัมผัสคำที่ 2 กับคำที่ 4 เช่น นายว่าชี้ช้าพลอย

2.2 ภาษาที่มีหลายวรรค ภาษาที่มีหลายวรรค คือ ภาษาที่มี 2 วรรค ขึ้นไป แต่ละวรรคมีคำไม่น้อยกว่า 3 คำ และมีสัมผัสระหว่างวรรค เช่น คบคนให้ดูหน้า ชื่อผ้าให้ดูเนื้อ ซากไก่ชน ชนหัวไม่ต้องการ

ประเภทที่ 3 ภาษาประเภทเล่นคำซ้ำ และคำล้อ ประเภทนี้บางทีก็มีสัมผัส บางทีก็ไม่มีสัมผัส เป็นภาษิตที่ได้รับความนิยมสืบทอดกันมา เพราะมีลักษณะดูใจที่ดี จำง่าย ภาษาประเภทนี้ จะมีตั้งแต่ 2 วรรคขึ้นไป แบ่งออกเป็นภาษิตที่เล่นคำซ้ำและภาษิตที่เล่นคำล้อ

3.1 ภาษาที่เล่นคำซ้ำ มี 3 ลักษณะ คือ

- ซ้ำคำหน้า จุดประสงค์จะเน้นการเปรียบเทียบ การกระทำสองอย่างที่มีผลต่างกัน หรือเหมือนกัน เช่น
รักดีห้ามจู้ รักชั่วห้ามเสา
รู้หลบเป็นปีก รู้หลีกเป็นหาง
- ซ้ำคำกลาง เพื่อเน้นคำที่ขึ้นต้นให้มีน้ำหนักยิ่งขึ้น เช่น
ปากเป็นเอก เลขเป็นโท
บัวมิให้ซ้ำ น้ำมิให้ขุ่น
- ซ้ำคำสองจังหวะ การซ้ำคำประเภทนี้มักมีวรรคละ 4 คำ ขึ้นไป โดยซ้ำคำที่ 1 กับคำที่ 3 หรือคำที่ 2 ซ้ำกับคำที่ 4 เช่น
เสียน้อยเสียยาก เสียมากเสียง่าย
กงเกวียน กาเกวียน

ในกรณีที่มี 2 วรรค คำที่ 1 ของวรรคแรก จะซ้ำกับคำที่ 1 ของวรรคหลัง และคำที่ 3 ของวรรคแรกจะซ้ำกับคำที่ 3 ของวรรคหลังด้วย เช่น

รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี

น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย

3.2 ภาษิตที่เล่นคำล้อ ภาษิตที่เล่นคำล้อหรือคำเลียนแบบกันนี้มี 2 ประเภท คือ คำที่มีความหมายคล้ายกันมาล้อกันหนึ่ง และคำที่มีความหมายตรงกันข้ามมาล้อกันอีกหนึ่ง คำแหม่งที่ล้อเลียนกันมักจะเป็นคำแรกของวรรคแรก กับคำแรกของวรรคหลัง ในภาษิตที่มี 2 วรรค เช่น

- คำที่มีความหมายคล้ายกัน ล้อเลียนกัน พวกนี้มีอยู่ไม่มากนัก เช่น

แก่เพราะกินข้าว เฒ่าเพราะอยู่นาน

- คำที่มีความหมายตรงข้าม ล้อเลียนกัน เช่น

ไม้อ่อนคักง่าย ไม้แก่คักยาก

คุณค่าของสุภาษิต

สุนันท์ อุดมเวช (2524 : 89 - 98) ได้กล่าวถึงคุณค่าของภาษิต
สำนวน คำพังเพย ไว้ดังนี้

1. เพื่อใช้เป็นเครื่องเตือนใจ บอกแนวทางดำเนินชีวิตที่พึงงาม
2. แสดงให้เห็นถึงความจริง และสัจธรรมของโลกและชีวิต
3. ทำให้ทราบถึงคติ ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม ตลอดจนการดำเนินชีวิตของคนสมัยก่อน
4. ทำให้ทราบถึงอิทธิพลของศาสนาที่แทรกอยู่กับสุภาษิต
5. ทำให้มองเห็นเอกลักษณ์ และความงดงามทางภาษาอีกรูปแบบหนึ่ง
6. เป็นประโยชน์ในการค้นคว้า เพื่อเปรียบเทียบกับสุภาษิตของต่างประเทศ
7. สามารถนำไปใช้ในการเขียนหรือพูดด้วยโวหารต่าง ๆ ได้ความเด่นชัดยิ่งขึ้น
8. สามารถนำมาวิเคราะห์ วิจารณ์ แจกแจงให้เห็นถึงที่มาของแต่ละสำนวนได้

วิเชียร เกษประทุม (ม.ป.ป. : 12) ได้จำแนกคุณค่าของสุภาษิตไทยไว้ 6 ประเภท ดังนี้

1. เพื่อเป็นเครื่องอบรมสั่งสอน และชี้แนะให้เป็นคนดีในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านความรัก การสมาคม การครองเรือน การศึกษา การพูดจา ฯลฯ
2. ช่วยสะท้อนให้เห็นความคิด ความเชื่อของคนในสังคมไทยหลายประการ
3. สะท้อนให้เห็นถึง ภาวะความเป็นอยู่ของสังคมในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการครองเรือน
4. ชี้ให้เห็นว่าสังคมไทยกับธรรมชาติเกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออก จึงได้เอาลักษณะธรรมชาติ สัตว์ ต้นไม้ ฯลฯ มาตั้งเป็นสุภาษิต
5. ช่วยทำให้ใช้ภาษาได้ถูกต้อง และสละสลวย ไม่ต้องใช้คำพูดที่ย่นย่อ ยืดยาว แต่สามารถเรียกร่องความสนใจจากผู้อ่าน ผู้ฟังได้มาก
6. การเรียนรู้เรื่องสุภาษิต เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมของชาติ เอาไว้มิให้สูญหาย และเกิดความภาคภูมิใจที่บรรพชนได้คิดสร้างสิ่งเหล่านี้เอาไว้

นภลัย สุวรรณธาดา (2527 : 893 - 897) กล่าวถึงคุณค่าของภาษิตไว้ว่า มีคุณค่า 3 ประการใหญ่ ๆ คือ คุณค่าทางการศึกษาอบรม คุณค่าทางด้านสังคม และคุณค่าทางด้านภาษา

1. คุณค่าทางการศึกษาอบรม ภาษิตส่วนใหญ่เป็นคติสอนใจ ชี้แนะให้คนคิดพิจารณาในการสั่งสอนอบรมบุตรหลานไทยตั้งแต่อดีตมาจนปัจจุบัน ผู้ใหญ่มีวิธีการแบบยลที่มีใช้การบอกกล่าวสั่งสอนโดยตรง แต่จะหาถ้อยคำอุปมาอุปมัย ยกตัวอย่าง ใช้ถ้อยคำไพเราะลึกลับ และเข้าใจง่าย ประทับใจไม่รู้ลืม ยามใดที่เกิดปัญหาแก้ไม่ตก ถ้อยคำเหล่านั้นก็อาจแก้ไขสถานการณ์ให้ลุล่วงไปได้ ภาษิตที่ทำให้คิดพิจารณาเหล่านี้ เป็นเสมือนเครื่องควบคุมพฤติกรรมของสังคมไทยให้ดำเนินมาเป็นอย่างดีมีระเบียบ ช่วยลดภาระทางด้านกฎหมายให้การปกครองประเทศเป็นไปง่ายขึ้น ทั้งยังอบรมกิริยามารยาทให้มีวัฒนธรรม รักษาประเพณีอันดีงาม ธารงรักษาเอกลักษณ์ไทยมาจนทุกวันนี้ คุณค่าของภาษิตในด้านการศึกษาอบรมกลม่อมเกลารวมใจคนใดนั้น ขอยกตัวอย่างให้พิจารณาดังต่อไปนี้

อย่าพื้นผอยหาคะเข็บ อย่าผลัดวันประกันพรุ่ง โพนอย่านาออก
โพนอกอย่านาเข้า

2. คุณค่าทางด้านสังคม เราอาจศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์
การเมือง สังคมวิทยา จากตำราได้ละเอียดกว้างขวาง แต่เราอาจสัมผัสความ
นึกคิด และอารมณ์ของผู้คนในสมัยต่าง ๆ จากภาษิตได้ เราเรียนรู้จากตำราว่า
คนไทยสมัยก่อนมีอาชีพอะไร แต่เราจะรู้ว่าเขาเหล่านั้นรู้สึกอย่างไรต่ออาชีพของ
เขาโดยศึกษาภาษิต การศึกษาคติชนในด้านนี้จึงเท่ากับการเจาะลึกลงไปถึง
ชีวิตจิตใจของคนในสังคม ดังปรากฏในสุภาษิตพระร่วงว่า เข้าเถื่อนอย่าลืมพรา
หน้าสิกอ्यानอนใจ

นอกจากนี้สภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ อาชีพ และความเป็นอยู่ของ
พลเมือง ก็มีกล่าวถึงในภาษิตต่าง ๆ เช่น น้ำลคตอมุด, น้ำมาบลาकिनมค
น้ำลคตकिनปลา ฯลฯ แสดงว่าเมืองไทยสภาพภูมิศาสตร์ส่วนมากมีน้ำมาก ภาษิต
เกี่ยวกับน้ำจึงนำมากล่าวกันอยู่เสมอ อาชีพความเป็นอยู่ของชาวบ้าน เช่น
ซื้อควายหน้านา ซื้อผ้าหน้าหนาว, ติปลาหน้าไซ

สังคมไทยเป็นสังคมพุทธศาสนา ความเชื่อที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจของ
คนไทย ทั้งหลักธรรมทางพุทธศาสนา ความเชื่อคามคติพราหมณ์ ตลอดจน
ความเชื่อทางไสยศาสตร์ มีกล่าวเป็นภาษิตที่คุ้นหูมาตั้งแต่เด็ก

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า ภาษิตมีคุณค่าในการสะท้อนสภาพสังคมในอดีต
ให้เราเห็นในปัจจุบัน และบันทึกสภาพสังคมปัจจุบันไว้ให้ลูกหลานของเราได้มอง
เห็นในอนาคต

3. คุณค่าทางด้านภาษา คุณค่าทางด้านภาษาของภาษิตมีอยู่มากเพราะ
เป็นคติชนวิทยาที่เกี่ยวข้องกับภาษาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาจประมวลได้ดังนี้

3.1 คุณค่าการสื่อสาร

เนื่องจากภาษิตและสำนวนเป็นถ้อยคำสั้น ๆ แต่กินความ
มาก เมื่อกล่าวขึ้นมาผู้ฟังจะเข้าใจได้ทันทีโดยไม่ต้องเสียเวลาอธิบายและได้ผล
ในทางจิตใจตามเจตนารมณ์ของผู้กล่าว ซึ่งอาจเป็นการอบรมสั่งสอน กล่าวเพื่อ
ความสะใจ ถ้าอยากจะประชดประชันใคร เช่น "ฉันไม่อยากกินน้ำใต้ศอกใคร"

ไม่ต้องพูดตรง ๆ แม้แต่การว่ากล่าวกันมาใช้โดยหลีกเลี่ยงความหมายหยาบคายได้ เช่น โก่งแม่ปลาช่อน นับว่าคนไทยมีความฉลาดสามารถหาถ้อยคำที่แทนความคิด อารมณ์ และเจตนาของตน และส่งสารให้ผู้รับเข้าใจได้ตรงตามจุดประสงค์

3.2 คุณค่าด้านการประพันธ์

แต่เดิมภาษิตเป็นคำกล่าวในรูป มุขปาฐะ ต่อมาจึงมีการบันทึกไว้ ซึ่งส่วนใหญ่จะปรากฏในวรรณกรรม หรือถือกำเนิดในวรรณกรรมแล้วแพร่หลายออกมาสู่ชาวบ้าน คติชนวิทยาค้านี้จึงมีความเกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเป็นอย่างมากในการประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ผู้เขียนมักจะนำภาษิตไปลงไปด้วย เพื่อให้ได้ทั้งรส และความ

3.3 คุณค่าด้านการศึกษาภาษาโบราณ ภาษาถิ่น และวิวัฒนาการของภาษา

โดยที่ภาษิตเป็นคำกล่าวสืบทอดมาแต่โบราณและเป็นสมบัติที่มีประจำถิ่นทุกภาคในประเทศ การศึกษาเรื่องนี้จึงทำให้ได้ความรู้ในด้านภาษาโบราณและภาษาถิ่น เช่น ภาษาสมัยสุโขทัย นิยมกล่าวถ้อยคำที่มีจังหวะจะโคน อาทิ เพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย ช่วยเหลือเพื่อนกู้ และได้เห็นความคลี่คลายของภาษาที่เปลี่ยนไปจากเดิม เช่น ช่วยเหลือ กลายมาเป็น ช่วยเหลือ เป็นต้น

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีวิเคราะห์ความหมาย

ทฤษฎีการสื่อความหมาย

การศึกษาเรื่องความหมายเป็นการศึกษาเรื่องความรู้ในภาษา (Linguistic Competence) ของเจ้าของภาษาซึ่งนำไปสู่คำถามที่ว่า "อะไรทำให้เรารู้ความหมายของภาษา" (What is it to know the meaning of a word, a sentence, etc.?) มากกว่าที่จะถามว่า "อะไรคือความหมาย" (What is meaning ?) ผู้ที่พูดภาษาจะสามารถพูดภาษาได้อย่างถูกต้อง สื่อความหมายได้ นอกจากจะต้องมีความรู้ในภาษาในฐานะเจ้าของภาษาแล้วยังต้องมีความรู้ในเรื่องความหมาย (Sentence Competence) อีกด้วย (Leech. 1981 : 4)

ลีช (Leech. 1981 : 8 - 23) จำแนกความหมาย ออกเป็น 7 ชนิดดังนี้

1. ความหมายโดยอรรถ (Conceptual Meaning) คือความหมายประจำคำหรือความหมายตามเนื้อความของสิ่งที่เราพูดถึงโดยตรง เช่น Woman จะหมายถึง + HUMAN, - MEN, + ADULT ถ้าอธิบายด้วยคำย่อยที่ต่างกัน (Contrastive features)

2. ความหมายโดยนัย (Connotative Meaning) คือ ความหมายที่ได้มาจากลักษณะที่แฝงอยู่ในสิ่งนั้น ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละคน กลุ่มคนหรือสังคม เช่น Woman ความหมายที่แฝงอยู่ในที่นี้คือ ความอ่อนแอ ความขี้นัย ความขี้อลาด ความเจ้าอารมณ์ ความไม่มีเหตุผล และความไม่แน่ใจ นอกจากนี้ยังมีความหมายแฝงในด้านที่ดีด้วยคือ ความอ่อนโยน ความเห็นอกเห็นใจ การทำงานหนัก

3. ความหมายโดยสำนวน (Stylistic Meaning) คือความหมายที่ใช้กันภายในสังคมซึ่งจะแตกต่างกันตามท้องถิ่น ภูมิภาค หรือฐานะทางสังคม เช่น ความหมายโดยสำนวนของชาวอังกฤษ แบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

3.1 สำนวนที่มีลักษณะการ

3.1.1 สำนวนเฉพาะบุคคล (Individuality) เช่น สำนวนของ Mr. X, Mrs. Y และ Miss Z เป็นต้น

3.1.2 สำนวนเฉพาะท้องถิ่น (Dialect) เช่น สำนวนของแต่ละภูมิภาค หรือชนชั้นของสังคม

3.1.3 สำนวนเฉพาะยุค (Time) เช่น สำนวนในสมัยศตวรรษที่ 18 ฯลฯ

3.2 สำนวนที่เป็นข้อความต่อเนื่อง

3.2.1 สำนวนของสื่อมวลชน (Medium) เช่น การพูด การเขียน

3.2.2 สำนวนของการเข้าสังคม (Participation) เช่น การสนทนา ฯลฯ

3.3 ส่วนวนที่มีลักษณะชั่วคราว

3.3.1 ส่วนวนเฉพาะสาขาอาชีพ (Province) เช่น ส่วนวนกฎหมาย ส่วนวนวิทยาศาสตร์ ส่วนวนโฆษณา ฯลฯ

3.3.2 ส่วนวนเฉพาะชนชั้นในสังคม (Status) เช่น ภาษาสุภาพ ภาษาพูด ภาษาแสลง ฯลฯ

3.3.3 ส่วนวนเฉพาะแบบ (Modality) เช่น ภาษาที่ใช้บันทึก ภาษาที่ใช้บรรยายในการสอน ภาษาตลก ฯลฯ

3.3.4 ส่วนวนที่มีลักษณะแปลก (Singularity) เช่น ส่วนวนของ Dickens ส่วนวนของ Hemingway ฯลฯ

4. ความหมายโดยอารมณ์ (Affecting Meaning) คือความหมายที่บ่งถึงความรู้สึกและทัศนคติของผู้พูดหรือผู้เขียน เช่น เมื่อได้ยินผู้พูดกล่าวว่า You're a vicious tyrant and a villainous reprobate, and I hate you for it ! เราจะรู้สึกถึงอารมณ์ของผู้พูดทันที บางทีผู้พูดอาจจะไม่แสดงอารมณ์โดยตรง แต่จะพูดอย่างสุภาพ เช่น เมื่อต้องการให้ผู้อื่นเงียบจะกล่าวว่า "I'm terribly sorry to interrupt but I wonder if you would be so kind as to lower your voice a little หรือ Will you belt up.

5. ความหมายทวน (Reflected Meaning) คือ ความหมายที่เกิดจากการที่คำ ๑ นั้น มีความหมายโดยอรรถหลายความหมาย ดังนั้นเมื่อใช้คำนั้นในความหมายหนึ่ง จึงทำให้นึกถึงอีกความหมายหนึ่งด้วย เช่น ในทางศาสนา The Comforter และ The Holy Ghost จะมีความหมายเหมือนกัน คือ หมายถึง The Third Person of the Trinity เมื่อได้ยิน 2 คำนี้แล้วผู้ฟังจะนึกถึงความหมายที่ไม่ได้เกี่ยวกับศาสนาของคำว่า Comfort และ Ghost จึงทำให้ The Comforter หมายถึง ความอบอุ่น และความสุขสบาย (ในขณะที่ทางศาสนา หมายถึง ผู้ที่ทำให้เข้มแข็ง หรือผู้สนับสนุน) และ The Holy Ghost หมายถึง ความร้ายแรง

6. ความหมายโดยการปรากฏร่วม (Collocative Meaning) คือ ความหมายที่ได้จากการที่คำ ๑ นั้นมีแนวโน้มจะเกิดร่วมกับอีกคำหนึ่งเสมอ

เช่น คำว่า pretty และ handsome โดยทั่วไปจะมีความหมายร่วมกันว่า "สวย" (good-looking) แต่มีคำนามที่เกิดร่วมต่างกัน เช่น pretty girl, pretty village etc. หรือ handsome boy, handsome car etc.

7. ความหมายโดยลำดับ (Themantic Meaning) คือ ความหมายที่ได้จากการเรียงลำดับคำต่างตำแหน่งกันในประโยค ทั้งนี้เพื่อกำหนดความหมายที่ต่างกัน เช่น

I like Danish cheese best.

Danish cheese I like best.

It's Danish cheese that I like best.

หน้าที่ภาษา (Language Functions)

มนุษย์ใช้ภาษาในการสื่อสาร โดยมีความสัมพันธ์กับบทบาททางสังคม และทัศนคติระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง เช่น นายจ้าง-ลูกจ้าง ครู-นักเรียน แพทย์-คนไข้ หรือผู้ปกครอง-เด็ก เวลาและสถานที่ในการสื่อสารและกิจกรรมภาษาในการสื่อสาร ได้แก่ รูปแบบภาษา น้ำเสียง และความเหมาะสมของข้อมูลที่ใช้ในการสื่อสาร (Finocchiaro. 1979 : 12) เพื่อใช้แสดงความหมายหรือจุดประสงค์ที่ต้องการหรือเรียกอีกอย่างว่า ใช้ภาษาเพื่อแสดงหน้าที่ของภาษา (ประภา สิริธิลภ. 2529 : 30)

หน้าที่ภาษา (Language Functions) หมายถึงจุดมุ่งหมาย (purpose) ต่าง ๆ ที่มนุษย์ต้องการสื่อให้ผู้อื่นทราบ โดยการพูดหรือการเขียน ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ทำ รวมถึงการใช้ภาษาล้วนมีจุดมุ่งหมายทั้งสิ้น เช่น เมื่อเปิดวิทยุหรือโทรทัศน์ ผู้นั้นมีจุดประสงค์เพื่อความเพลิดเพลิน หรือต้องการฟังหรือดูอะไรบางอย่างในวิธีการเดียวกัน การที่คนเราจะพูดหรือเขียนอะไรย่อมต้องมีจุดมุ่งหมายอยู่ในใจ เช่น เพื่อให้ผู้อื่นรับรู้ความคิดเห็นของคนเพื่อขอคำแนะนำ หรือเพื่อแสดงความคิดเห็นด้วยกับความคิดเห็นของผู้อื่น จุดมุ่งหมายเหล่านี้คือ หน้าที่ภาษา (Blundell, Higgins and Meddlemiss. 1982 : V)

การใช้ภาษาในแต่ละหน้าที่นั้น จะต้องใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องเพื่อป้องกันการสื่อข้อมูลผิดพลาดและไม่เหมาะสม ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 3 ปัจจัย ต่อไปนี้ คือ

1. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ ภาษาถิ่น (dialects)
2. ปัจจัยทางสังคม ขึ้นอยู่กับชนชั้นและสถานภาพทางสังคมและการศึกษา

3. ทำเนียบภาษา (registers) คือการใช้ภาษาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

มีนักภาษาศาสตร์หลายท่านได้แบ่งหน้าที่ภาษาเป็นประเภทต่าง ๆ เช่น แวน เอก (Van Ek. 1976 : 45 - 49) ได้แบ่งหน้าที่ภาษา (Language functions) อย่างกว้าง ๆ ไว้ 6 ประการคือ

1. การให้และการหาข้อเท็จจริง (Imparting and seeking factual information) เช่น การบ่งชี้ การรายงาน การถาม เป็นต้น

2. การแสดงออกและการถามความคิดเห็นหรือทัศนคติ (Expression and finding out intellectual attitudes) เช่น การเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย การรับคำเชิญ การปฏิเสธคำเชิญ เป็นต้น

3. การแสดงออกถึงความรู้สึกทางอารมณ์ (Expression and finding out emotional attitudes) เช่น ความชอบ ไม่ชอบ ความสนใจ ความหวัง ความพอใจ เป็นต้น

4. การแสดงออกทางด้านจริยธรรม (Expression and finding out moral attitudes) เช่น การขอโทษ การยกโทษ การเสียใจ เป็นต้น

5. การขอร้องหรือการชักชวน (Getting things done or Suasion) เช่น การแนะนำ การขอร้อง การเชื่อเชิญ การตักเตือน เป็นต้น

6. การแสดงมารยาทในสังคม (Socializing) เช่น การทักทาย การแนะนำตัว หรือแนะนำผู้อื่น การลา การแสดงความยินดี เป็นต้น

ฟิโนค เคียโร (Finocchiaro. 1979 : 13) ได้กล่าวถึงหน้าที่ภาษา 5 ประการ ดังนี้

1. การแสดงความรู้สึกส่วนตัว เช่น ความรัก ความสนุกสนาน ความผิดหวัง

2. การแสดงความรู้สึกที่มีต่อผู้อื่น เช่น แสดงความเห็นอกเห็นใจในความทุกข์ของผู้อื่น แสดงความยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น

3. การแสดงความต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม เช่น การออกคำสั่ง การชักชวน

4. การแสดงความรู้สึกหรือความเห็นเกี่ยวกับสภาวะรอบตัว เช่น การบอกเล่าให้ผู้อื่นทราบ

5. การจินตนาการ เช่น การแต่งเรื่อง การบรรยายถึงสิ่งที่คนคิดฝัน

วิลกินส์ (Wilkins. 1976 : 45 - 54) ได้แบ่งหน้าที่ภาษาออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้ คือ

1. การพิจารณาและการประเมินค่า (Judgement and evaluation)

1.1 การประมาณค่า (Valuation) เช่น การประเมินคุณค่า การแสดงความซาบซึ้ง

1.2 การตัดสิน (Verdict) แกลง วินิจฉัย ชี้ขาด พิพากษา ลงความเห็น

1.2.1 การลงโทษ (Committal) การพิจารณาโทษ ลงโทษ เนรเทศ

1.2.2 การปลดปล่อย (Release) ปล่อยให้เป็นอิสระ ให้อภัย ยกโทษ ปลดปล่อย (จากความผิด) ฯลฯ

1.3 การพึงพอใจ (Approval) ในพฤติกรรมของผู้อื่น เช่น พึงใจ ถูกใจ ซาบซึ้ง เห็นคุณค่า ฯลฯ

1.4 การไม่พึงพอใจ (Disapproval) ตาหนิ กล่าวโทษ บ่น ฯลฯ

2. การชักจูงให้ผู้อื่นคล้อยตาม (Suasion)

2.1 การชักชวน (Inducement) เสนอแนะ แนะนำ เสนอ ผูกมัด

2.2 การบังคับ (Compulsion) การสั่ง การบังคับ ความจำเป็น การห้าม ไม่อนุญาต

2.3 การทำนาย (Prediction) การเตือน การบอกให้ระวัง ชู สอน ชี้แนะ เชิญ

2.4 การแสดงความใจกว้าง (Tolerance) การอนุญาต การยอมรับ เห็นด้วย

3. การออกความคิดหรือข้อโต้แย้ง (Argument)

3.1 การให้ข้อมูล (Information)

3.1.1 การให้ข้อมูล (Asserted) เช่น เล่า รายงาน ประกาศ โต้เถียง รู้ สนับสนุน ฯลฯ

3.1.2 การถาม การขอ (Sought) เช่น ขอร้อง
ขอเชิญ ถาม ไล่สวน สงสัย ฯลฯ

3.1.3 ปฏิเสธ (Denial) การแก้ความเข้าใจผิด
พิสูจน์ให้เห็นว่าไม่จริง ปฏิเสธคำกล่าวหา การอธิบาย ฯลฯ

3.2 การเห็นด้วย (Agreement) กับคำพูด การกระทำ
สนับสนุน เห็นพ้อง เห็นดี ฯลฯ

3.3 การไม่เห็นด้วย (Disagreement) โต้แย้ง ไม่เห็นพ้อง
เถียง ไม่ยอมรับ ปฏิเสธ ฯลฯ

3.4 การยินยอม ผ่อนปรน (Concession) เช่น อนุญาต
ยอมรับ คล้อยตาม ละทิ้ง สารภาพ ฯลฯ

4. การใช้เหตุผล และการอธิบาย (Rational enquiry and
exposition) เช่น การบอกเหตุและผล การยุติ การตัดสินใจ การเปรียบเทียบ
 ฯลฯ

5. การแสดงความรู้สึกส่วนตัว (Personal emotion) ที่มีต่อผู้อื่น
หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

5.1 ความรู้สึกในทางบวก (Positive) เช่น ความพอใจ
ความเพลิดเพลิน ความพึงพอใจ ความสงบใจ ความชื่นชม ความประหลาดใจ
สนุกสนาน ฯลฯ

5.2 ความรู้สึกในทางลบ (Negative) เช่น ตกใจ ไม่พอใจ
ไม่ชอบ โกรธ เสียใจ ผิดหวัง ฯลฯ

6. การแสดงความรู้สึกที่สัมพันธ์กับผู้อื่น (Emotional relations)

6.1 การทักทาย (Greeting) เช่น แสดงความยินดี กล่าว
ทักทาย การต้อนรับ การอำลา

6.2 การแสดงความเห็นอกเห็นใจ (Sympathy) เป็นห่วง
กังวล ปลอดภัย ออกทน ฯลฯ

6.3 การแสดงความรู้สึกในบุญคุณ (Gratitude) เช่น
การขอบคุณ

6.4 ความรู้สึกภูมิใจ (Flattery) ยกยอ ประจบประแจง
อ่อนน้อม

6.5 ความรู้สึกเกลียดชัง (Hostility) การด่า การชู้
การประณาม การกีดกัน ถูกเกลียดชัง เหยียดชัง ไม่แยแส

โรเบิร์ต แอล แชพแมน (Chapman 1979 : 1 - 1317) ได้รวบรวมการวิเคราะห์ความหมายของคำคำวิธีการของ ปีเตอร์ มาร์ค โรเจต์ (Peter Mark Roget) ซึ่งแบ่งคำออกเป็น 8 ประเภทใหญ่ ๆ และสามารถแบ่งเป็นประเภทย่อย ๆ อีกมากมายดังนี้

ประเภท 1 (CLASS ONE) : คำที่แสดงถึงนามธรรมความสัมพันธ์ (ABSTRACT RELATIONS)

- I. การดำรงอยู่ (EXISTENCE)
 - A. นามธรรม (Being in the Abstract)
 - B. รูปธรรม (Being in the Concrete)
 - C. ลักษณะของความเป็นอยู่ (Formal Existence)
 - D. สภาพความเป็นอยู่ (Modal Existence)
- II. ด้านความสัมพันธ์ (RELATION)
 - A. มีความสัมพันธ์โดยองค์รวม (Absolute Relation)
 - B. มีความสัมพันธ์กันเป็นบางส่วน (Partial Relation)
 - C. มีความสอดคล้อง (Correspondence of Relation)
- III. ด้านปริมาณ (QUANTITY)
 - A. ปริมาณแท้ ๆ (Simple Quantity)
 - B. ปริมาณที่มีการเปรียบเทียบ (Comparative Quantity)
 - C. ปริมาณที่มีเพิ่มขึ้น (Conjunctive Quantity)
 - D. ความเป็นองค์หนึ่ง (Wholeness)
- IV. ด้านลำดับชั้น (ORDER)
 - A. ลำดับชั้นโดยทั่ว ๆ ไป (Order in General)
 - B. ชั้นตอนของลำดับ (Consecutive Order)
 - C. ลำดับรวม (Collective Order)
 - D. ลำดับการแบ่งแยก (Distributive Order)
 - E. ความสอดคล้องกับกฎและระเบียบ (Conformity to Rule)
- V. จำนวน (NUMBER)
 - A. จำนวนโดยทั่ว ๆ ไป (Number in General)
 - B. จำนวนที่แน่นอน (Determinate Number)
 - C. จำนวนที่ไม่แน่นอน (Indeterminate Number)

- VI. ด้านเวลา (TIME)
 - A. เวลาโดยทั่วไป (Absolute Time)
 - B. ลำดับเวลา (Relative Time)
 - C. เวลาตามอายุ (Time with Reference to Age)
 - D. เวลาตามฤดูกาล (Time with Reference to Season)
 - E. เวลาที่ปรากฏซ้ำ (Recurrent Time)
- VII. ด้านความเปลี่ยนแปลง (CHANGE)
- VIII. เหตุการณ์ (EVENT)
- IX. สาเหตุ (CAUSATION)
- X. อำนาจ (POWER)
 - A. อำนาจทั่ว ๆ ไป (Power in General)
 - B. การนำอำนาจมาใช้ (Power in Operation)
 - C. อำนาจทางอ้อม (Indirect Power)
 - D. อำนาจจากการรวมพลัง (Combination of Forces)

ประเภท 2 (CLASS TWO) : ค่าที่แสดงถึงพื้นที่และปริมาตร (SPACE)

- I. เกี่ยวกับพื้นที่และปริมาตรทั่ว ๆ ไป (SPACE IN GENERAL)
 - A. เนื้อที่ที่เป็นนามธรรม (Abstract Space)
 - B. ค่าที่แสดงอาณาเขต (Specific Space)
 - C. ตำแหน่งของที่ตั้ง (Relative Space)
 - D. การมีตัวตนอยู่บนเนื้อที่ (Existence in Space)
- II. มิติ (DIMENSIONS)
 - A. มิติทั่ว ๆ ไป (General Dimensions)
 - B. มิติทางแนวเส้น (Linear Dimensions)
 - C. มิติภายในและภายนอก (External and Inter Dimensions)
- III. โครงสร้าง, รูปแบบ (STRUCTURE, FORM)
 - A. รูปแบบทั่ว ๆ ไป (General Form)
 - B. รูปแบบเฉพาะ (Special Form)
 - C. รูปแบบพิเศษ (Superficial Form)

IV. การเคลื่อนไหวน (MOTION)

- A. การเคลื่อนไหวนทั่ว ๆ ไป (Motion in General)
- B. การเปลี่ยนแปลงสถานที่ (Change of Place)
- C. การเคลื่อนไหวนร่วมกัน (Motion Conjoined with Force)
- D. การเคลื่อนไหวนจากจุดที่กำหนดโดยมีทิศทาง (Motion with Reference to Direction)

ประเภท 3 (CLASS THREE) : คำที่แสดงถึงลักษณะทางพลังงาน (PHYSICS)

- I. ฟิสิกส์ (PHYSICS)
- II. ความร้อน (HEAT)
- III. แสง (LIGHT)
- IV. ไฟฟ้า (ELECTRICITY AND ELECTRONICS)
- V. เครื่องจักรกล (MECHANICS)
- VI. คุณสมบัติของวัตถุ (PHYSICAL PROPERTIES)
- VII. สี (COLOR)

ประเภท 4 (CLASS FOUR) : คำที่แสดงถึงสสาร (MATTER)

- I. สสารทั่ว ๆ ไป (MATTER IN GENERAL)
- II. อนินทรีย์วัตถุ (INORGANIC MATTER)
 - A. เกี่ยวกับแร่ (Mineral Kingdom)
 - B. ดิน (Soil)
 - C. ของเหลว (Fluids)
 - D. อากาศ (Vapors)
- III. อินทรีย์วัตถุ (ORGANIC MATTER)
 - A. สัตว์ และพืช (Animal and Vegetable Kingdom)
 - B. ส่วนสำคัญของชีวิต (Vitality)
 - C. ชีวิตพืช (Vegetable Life)
 - D. ชีวิตสัตว์ (Animal Life)
 - E. ความเป็นมนุษย์ (Mankind)
 - F. เพศผู้, เพศเมีย (Male and Female)

ประเภท 5 (CLASS FIVE) คำที่แสดงถึงความรู้สึก (SENSATION)

- I. ประสาทสัมผัสทั่ว ๆ ไป (SENSATION IN GENERAL)
- II. สัมผัส (TOUCH)
- III. รสชาติ (TASTE)
- IV. กลิ่น (SMELL)
- V. การมองเห็น (SIGHT)
- VI. การได้ยิน (HEARING)
 - A. การรับรู้ทางการได้ยิน (Perception of Sound)
 - B. เสียง (Sound)
 - C. เสียงเฉพาะ (Specific Sounds)
 - D. เสียงทั่วไป (Unmusical Sounds)
 - E. เสียงดนตรี (Musical Sounds)

ประเภท 6 (CLASS SIX) : คำที่แสดงถึงปัญญาและศาสตร์ (INTELLECT)

- I. ปัญญาและการใช้ปัญญา (INTELLECTUAL FACULTIES AND PROCESSES)
 - A. ความรู้ความสามารถทางสมอง (Faculties)
 - B. ความรู้ความเข้าใจ (Comprehension)
 - C. การทำงานของจิต (Functions of Mind)
 - D. ขบวนการคิดหาเหตุผล (Reasoning Processes)
 - E. การพิจารณา (Consideration)
 - F. การประเมิน (Assessment)
 - G. การสรุป (Conclusion)
 - H. ทฤษฎี (Theory)
 - I. ความเชื่อ (Belief)
 - J. ฐานของความเชื่อ (Grounds for Belief)
 - K. คุณสมบัติ (Qualifications)
 - L. ความสอดคล้องกับข้อเท็จจริง (Conformity to Fact)
 - M. การยอมรับ (Acceptance)

- II. สภาวะทางจิต (STATES OF MIND)
 - A. ความคิด (Mental Attitudes)
 - B. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thought)
 - C. ความทรงจำ (Recollection)
 - D. การคาดการณ์ (Anticipation)
- III. การสื่อสารทางความคิด (COMMUNICATION OF IDEAS)
 - A. การสื่อสารทางความคิดโดยธรรมชาติ (Nature of Ideas Communicated)
 - B. วิธีการสื่อสาร (Modes of Communication)
 - C. การศึกษา (Education)
 - D. เครื่องหมาย (Indication)
 - E. การทดแทน (Representation)
 - F. การออกแบบ (Arts of Design)
 - G. ภาษา (Language)
 - H. ไวยากรณ์ (Grammar)
 - I. สไตล์ของการใช้ภาษา (Style ; Mode of Expression)
 - J. ภาษาพูด (Spoken Language)
 - K. ภาษาเขียน (Written Language)
 - L. ภาษาศาสตร์ (Linguistic Representation)
 - M. ไม่มีการสื่อสาร, เป็นความลับ (Uncommunicativeness ; Secrecy)
 - N. ความเท็จ (Falsehood)

ประเภท 7 (CLASS SEVEN) : คำที่แสดงถึงเจตนาความประสงค์ (VOLITION)

- I. ความประสงค์ทั่ว ๆ ไป (VOLITION IN GENERAL)
 - A. ความเต็มใจ (Will)
 - B. ความมุ่งมั่น, เอาจริงเอาจัง (Resolution : Determination)
 - C. ความเหวอะเหว๊ะ, หวือหวา, ความไม่จริงจัง (Irresolution : Caprice)

- D. การหลบหลีก (Evasion)
- E. ความอยาก (Inclination)
- F. ทางเลือก (Choice)
- G. ประเพณี (Custom)
- H. แรงกระตุ้น (Motive)
- I. จุดมุ่งหมาย (Purpose)
- J. วิธี, วิธีการ (Ways and Means)
- K. ประโยชน์ (Use)
- II. เงื่อนไข (CONDITIONS)
 - A. การปรับตัวเพื่อจุดมุ่งหมาย (Adaptation to Ends)
 - B. ความบริสุทธิ์ (Wholesomeness)
 - C. สุขภาพ (Health)
 - D. ความก้าวหน้าทางกายภาพ (Physical Progress)
 - E. ความปลอดภัย (Security)
- III. การเต็มใจทำ (VOLUNTARY ACTION)
 - A. การกระทำ (Action)
 - B. ความพยายาม (Exertion ; Endeavor)
 - C. การเตรียมงาน (Preparation)
 - D. ความสามารถ (Accomplishment)
 - E. ความคล่องแคล่ว (Adroitness)
 - F. ความประพฤติ (Conduct)
- IV. อำนาจการควบคุม (AUTHORITY ; CONTROL)
 - A. อำนาจพิเศษ (Prerogative)
 - B. นโยบาย และรัฐบาล (Politics and Government)
 - C. อำนาจโดยตรง (Direction)
 - D. อำนาจที่ค้ำจุนผ่านหลายบุคคล (Directions)
 - E. การควบคุม (Constraint)
 - F. การกัก (Restraint)
 - G. ความไม่มีการห้ามปราม (Unrestraint)
 - H. การปราบปราม (Subjugation)
 - I. ความยินยอม (Compliance)

- J. ข้อผูกมัด (Pledge)
- K. ข้อเสนอ (Proposal)
- L. ความยินยอม (Consent)
- M. คำนายหน้า (Commission)
- V. การส่งเสริม สนับสนุน และขัดขวาง (SUPPORT AND OPPOSITION)
 - A. ส่งเสริม สนับสนุน (Support)
 - B. การขัดขวาง (Opposition)
 - C. ความปรองดองกัน (Concord)
 - D. การป้องกัน (Contention)
 - E. ความสงบ (Peace)
 - F. ความเป็นกลาง (Mid-Course)
- VI. ความเป็นเจ้าของ (POSSESSIVE RELATIONS)
 - A. เป็นเจ้าของ (Possession)
 - B. การแบ่งปัน (Sharing)
 - C. การถ่ายโอน (Transfer of Property)
 - D. การแยกออกไป (Appropriation)
 - E. การแลกเปลี่ยน (Interchange of Property)
 - F. ทางการเงิน (Monetary Relations)

ประเภท 8 (CLASS EIGHT) : คำที่แสดงถึงความรัก, ความเสน่หา
(AFFECTIONS)

- I. ความรักในส่วนบุคคล (PERSONAL AFFECTIONS)
 - A. อารมณ์ (Emotion)
 - B. ความตื่นตกใจ (Excitability)
 - C. ความพึงพอใจ (Pleasure and Pleasurableness)
 - D. ความหวัง (Anticipative Emotion)
 - E. ความกังวล (Concern)
 - F. การแบ่งแยกอารมณ์หลายประเภท (Discriminative Affections)
 - G. ความภาคภูมิใจ, ความเย่อหยิ่ง (Pride)

- H. การได้รับการยกย่อง สรรเสริญ (Esteem)
- I. ความไคร่ครอง (Contemplative Emotions)
- II. ความเห็นอกเห็นใจกัน (SYMPATHETIC AFFECTIONS)
 - A. เกี่ยวกับสังคม (Social Relations)
 - B. ความชอบการสมาคม (Social Affections)
 - C. การมีอัธยาศัยไมตรี (Civility)
 - D. ความเมตตากรุณา (Benevolence)
 - E. ความเห็นอกเห็นใจ (Sympathy)
 - F. ความกตัญญู (Gratefulness)
 - G. อารมณ์บูด (Ill-Humor)
 - H. ความเห็นแก่ตัว (Selfish Resentment)
 - I. การแก้แค้น (Reprisal)
- III. ความถูกต้องด้วยหลักธรรม (MORALITY)
 - A. ศีลธรรม (Morals)
 - B. ข้อผูกพันเกี่ยวกับศีลธรรม (Moral Obligation)
 - C. ความรู้สึกเกี่ยวกับศีลธรรม (Moral Sentiments)
 - D. สภาพทางศีลธรรม (Moral Conditions)
 - E. การปฏิบัติทางศีลธรรม (Moral Practice)
 - F. ข้อสังเกตทางศีลธรรม (Moral Observance)
- IV. ศาสนา (RELIGION)
 - A. ความเป็นอยู่เหนือธรรมชาติ (Supernatural Beings)
 - B. สถานที่อยู่เหนือธรรมชาติ (Supernatural Regions)
 - C. ความเชื่อทางศาสนา (Religious Beliefs)
 - D. คุณสมบัติทางศาสนา (Religious Quality)
 - E. ความรู้สึกเกี่ยวกับศาสนา (Religious Sentiments)
 - F. ข้อปฏิบัติทางศาสนา (Religious Practice)
 - G. ลัทธิเหนือธรรมชาติ (Supernaturalism)
 - H. สถาบันทางศาสนา (Churchdom)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุภาษิตไทย

จิราภรณ์ ภทราภาณุภัทร (2520 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถ้อยคำที่ใช้เป็นสำนวนในภาษาไทย ในแง่ของลักษณะส่วนประกอบ หน้าทีและความหมายของถ้อยคำที่ใช้เป็นสำนวนในภาษาไทย ข้อมูลที่นำมาศึกษาเก็บรวบรวมจากหนังสือสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชนต่าง ๆ และจากการพูดคุยกับคนในสมัยเดียวกันกับผู้วิจัย วิธีการวิจัยใช้การเปรียบเทียบถ้อยคำ ที่ใช้เป็นสำนวนกับถ้อยคำในภาษาปกติเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นลักษณะเฉพาะของถ้อยคำที่ใช้เป็นสำนวนเหล่านั้น

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ถ้อยคำที่ใช้เป็นสำนวน อาจมีลักษณะส่วนประกอบเป็นคำคำเดียว หรือเป็นวลี หรือเป็นประโยคก็ได้ ลักษณะส่วนประกอบที่เป็นวลีมีทั้งที่เหมือนและแตกต่างจากส่วนประกอบของวลีในภาษาธรรมดา เมื่อนำถ้อยคำเหล่านี้มาใช้ในประโยค พบว่า สามารถทำหน้าที่ได้เหมือนคำคำเดียวหลายประเภท และหน้าที่ที่ปรากฏมี 3 แบบ คือ ชนิดที่ทำหน้าที่อย่างเดียว ชนิดที่ทำหน้าที่ 2 อย่าง และชนิดทำหน้าที่ 3 อย่าง ส่วนผลจากการวิเคราะห์ความหมายของถ้อยคำที่ใช้เป็นสำนวนพบว่า มีความหมายเกี่ยวข้องกับความหมายเดิมหรือความหมายรวมเดิมของถ้อยคำนั้น เป็น 4 แบบ คือ เป็นความหมายเปรียบเทียบ เป็นความหมายเกี่ยวเนื่อง เป็นความหมายที่เกิดจากการเทียบเสียงของคำ และความหมายที่ได้จากเรื่องราว ลักษณะตัวละครต่าง ๆ วิธีการ ฯลฯ จากประเพณี วรรณคดี และ การละเล่นอื่น ๆ

สุกมาศ ทิพย์ลือพร (2528 : 65 - 66) ได้วิเคราะห์รูปแบบลักษณะทางสังคมกับวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในสุภาษิตอังกฤษและสุภาษิตไทย ผลการศึกษาปรากฏว่า ในด้านลักษณะเฉพาะทางภาษาของสุภาษิต อังกฤษและสุภาษิตไทย มีความหมายคล้ายคลึงกันในเรื่องการใช้คำห้าม การแนะนำให้ทำการใช้ความเปรียบแบบบุคคลาธิฐาน และการใช้ความเปรียบตามแนวเทียบ การใช้ความเปรียบแบบบุคคลาธิฐาน สุภาษิตอังกฤษมีมากกว่าสุภาษิตไทย และการใช้ความเปรียบตามแนวเทียบ มีจำนวนมากกว่าลักษณะอื่น ๆ ด้านการใช้เสียงสัมผัสท่วงทำนอง และจังหวะนั้น สุภาษิตอังกฤษมีแตกต่างจากสุภาษิตไทย ส่วนลักษณะที่สุภาษิตอังกฤษและสุภาษิตไทยมีเหมือนกัน คือ การสัมผัสสระและสัมผัสอักษรภายในสุภาษิต

ด้านลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในสุภาษิตอังกฤษและสุภาษิตไทย พบว่า แนวความคิดและความเชื่อทางศาสนามีบทบาทสำคัญมากต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคมสุภาษิตอังกฤษสะท้อนให้เห็นว่า ชาวตะวันตกมีความรับผิดชอบ

สูง ครึ่งต่อเวลา กล้าแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ชอบผจญภัย ยิ่งกว่านั้นชาวตะวันตกยังให้ความสำคัญแก่ครอบครัว และไม่ชอบเกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนตัวของผู้อื่น

สุภาชิตไทยสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยมีความโอบอ้อมอารี เคารพความคิด และความอาวุโสของผู้ใหญ่ ไม่ตรงต่อเวลา คนไทยเชื่อในเรื่องผีและโชคลาง กฎแห่งกรรม และมีการแบ่งชนชั้นทางสังคม

นอกจากจะวิเคราะห์สุภาชิตสำนวนไทยแล้ว ยังมีผู้วิเคราะห์ลานนาภาษิตด้วย โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ลักษณะ คือ การศึกษาตามลักษณะ รูปแบบ ความหมาย และการศึกษาคุณธรรม จริยธรรม ผลการศึกษาวิเคราะห์ ปรากฏว่าในด้านรูปแบบ ความหมาย และเนื้อหา พบว่า ลานนาภาษิต จะเป็น กลุ่มคำมีจำนวน 4 พยางค์ 6 พยางค์ 7 พยางค์ 8 พยางค์ 9 พยางค์ 10 พยางค์ 12 พยางค์ 14 พยางค์ 18 พยางค์ และ 19 พยางค์ ตามลำดับ มีความหมายคล้ายคลึงกันแม้ตัวภาษิตแตกต่างกัน มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับ การดำเนินชีวิตประจำวัน และธรรมชาติในด้านคุณลักษณะ จริยธรรม ผู้วิจัยได้ จำแนกคุณลักษณะจริยธรรมจากเนื้อหา และความหมายของลานนาภาษิตไว้ 11 ประเภท พบว่า ลานนาภาษิตมุ่งสอนจริยธรรมในด้านความมีเหตุผล กรุณา ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความอดุสหาหะ ความมีระเบียบวินัย ความยุติธรรม ความเสียสละ ความกตัญญูมากตามลำดับ และจริยธรรมที่เน้นน้อยที่สุดคือ การประหยัด (สมร เจนจิระ. 2525 : 248)

ได้มีผู้วิเคราะห์สุภาชิตพระร่วง ในแง่วัฒนธรรมทางจิตใจ โดยศึกษา ในเรื่องค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี ความเชื่อ และยังได้ทำการ เปรียบเทียบสุภาชิตพระร่วงกับธรรมะในพระพุทธศาสนาบางหมวดด้วย ผลการ วิจัยสรุปได้ว่าสังคมของคนไทยสมัยนี้มีสภาพดังนี้ คือ ใกล้ชิดกับธรรมชาติ คำนึงผูกพันกับธรรมชาติ เช่น แม่น้ำลำคลอง ป่าเขา ถ้ำ และสัตว์ต่าง ๆ สังคมเป็น แบบเครือญาติ คนในสังคมมีความสัมพันธ์กันใกล้ชิด ไม่เป็นแบบต่างคนต่างอยู่ สังคมมีลักษณะเป็นแบบชนชั้น แม้จะไม่เด่นชัดเหมือนบางสังคม เช่น สังคมอินเดีย แต่เห็นได้ชัดว่ามีการแบ่งคนเป็นระดับต่าง ๆ เช่น กษัตริย์ และขุนนาง ชนชั้นกลาง คือ ราษฎรทั่วไป และข้าราชการชั้นผู้น้อย ส่วนชนชั้นต่ำ ได้แก่ ช่างทาส บริวาร คนรับใช้ มีการถือระบบอาวุโส คือ เด็กต้องเคารพบนอบเชื่อฟังผู้ใหญ่ มีสัมมาคารวะ ไม่ว่าผู้ใหญ่จะเป็นใครก็ตาม (รัศนา สกิตานนท์. 2520 : 190)

บทที่ 3

การวิเคราะห์แนวคิดในภาษาไทย

ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิดเชิงอรรถศาสตร์ในภาษาไทย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์หน้าที่ (Functions) ในภาษาไทย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิดเชิงอรรถศาสตร์ในภาษาไทย

ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์โดยดำเนินการดังนี้

1. เลือกสุภาษิตและคำพังเพยที่มีลักษณะเป็นข้อคิด คติเตือนใจ หรือ
อบรมสั่งสอน โดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม จากหนังสือทั้ง 7 เรื่อง ได้แก่

1.1 สำนวนไทย ของ กาญจนานาคพันธ์ เล่ม 1-2

1.2 สุภาษิตไทย ของ เจื้อ สตะเวทิน

1.3 สุภาษิตสากล ของ เจื้อ สตะเวทิน

1.4 ภาษา-พาสาร์ ของ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ

1.5 ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทยประเภทต่าง ๆ ในพจนานุกรม
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน

1.6 ถกสำนวนไทย ของ วาณิช จรุงกิจอนันต์ เล่ม 1-2

1.7 On Thai Proverbs and Sayings... By

Duangtip Somnapan Surintatip

2. รวบรวมความหมายของภาษิตทั้งหมดที่คัดเลือกมาแล้วจากข้อที่ 1
โดยคัดเลือกภาษิตที่ปรากฏความหมายตั้งแต่ 3 เรื่องขึ้นไป

3. วิเคราะห์แนวคิดที่ได้จากความหมายในข้อ 2 โดยสรุปเป็นแนวคิด
สั้น ๆ ว่าภาษิตนั้นเกี่ยวกับเรื่องอะไร มีจุดมุ่งหมายอย่างไร

4. จัดกลุ่มแนวคิดหลักและแนวคิดรองให้เป็นหมวดหมู่ตามวิธีการของ
ปีเตอร์ มาร์ค โรเจต์ (Peter Mark Roget) โดยแบ่งหมวดหมู่ของความหมาย
ออกเป็น 8 ประเภท ซึ่งได้แสดงไว้อย่างละเอียดในหนังสือ Roget's
International Thesaurus ฉบับ Fourth Edition ดังนี้

ประเภทที่ 1 คำที่แสดงถึงนามธรรมที่แสดงความสัมพันธ์
(ABSTRACT RELATIONS)

ประเภทที่ 2 คำที่แสดงถึงพื้นที่และปริมาตร (SPACE)

ประเภทที่ 3 คำที่แสดงถึงลักษณะพลังงาน (PHYSICS)

ประเภทที่ 4 คำที่แสดงถึงสสาร (MATTER)

ประเภทที่ 5 คำที่แสดงถึงความรู้สึก (SENSATION)

ประเภทที่ 6 คำที่แสดงถึงปัญญาและศาสตร์ (INTELLECT)

ประเภทที่ 7 คำที่แสดงถึงเจตนา, ความประสงค์ (VOLITION)

ประเภทที่ 8 คำที่แสดงถึงความรัก, ความเสน่หา (AFFECTIONS)

5. เสนอผลการวิเคราะห์ในรูปตาราง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์หน้าที่ (Fuctions) ในภาษาไทย โดยแบ่งเป็น
7 หน้าที่ตามจุดมุ่งหมายของการใช้ ดังนี้

1. การให้คำแนะนำ
2. การห้ามปราม
3. การคำทนิ
4. การวิจารณ์
5. การตักเตือน
6. การเตือน
7. การให้กำลังใจ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิดเชิงอรรถศาสตร์ในภาษาไทย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ภาษิตทั้งหมดโดยแบ่งเป็นแนวคิดหลักและ
แนวคิดรอง แล้วจึงนำมาวิเคราะห์แนวคิดเชิงอรรถศาสตร์

แนวคิดเชิงอรรถศาสตร์ หมายถึง ทฤษฎีแนวคิด (Notional Theory)
ซึ่งแยกความหมายของคำในภาษาออกเป็นหมวดหมู่ของความหมาย 8 ประเภท
ซึ่งปีเตอร์ มาร์ค โรเจท์ (Peter Mark Roget) ได้แสดงไว้อย่างละเอียด
ในหนังสือ Roget's International Theasaurus ฉบับ Fourth Edition
ดังนี้

- ความสัมพันธ์ของหนุ่ม-สาว ในภาคที่	24, 100
- ความสัมพันธ์ในเครือญาติ	" 28, 39, 158, 159, 163, 181, 198
- การครองเรือน	" 184
- ธรรมของผู้ปกครองครัว	" 126
- อิทธิพลในการเลี้ยงดูของมารดา	" 67
- การอยู่ร่วมกัน	" 115
- การสมาคม	" 31, 35, 36, 47, 111, 124, 129, 161, 200, 204, 212
- การสมาคมกับคนชั้นต่ำ	" 165
- การแทรกแซงกับเรื่องของคนอื่น	" 14, 112, 167, 193, 209
- การเอาใจเพื่อหวังลาภยศสรรเสริญ	" 96
- การไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องคนอื่น	" 65
- การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม	" 26, 157
- ขาดความเชื่อถือ	" 59
- การรู้เท่าทันกัน	" 16, 137

III. ด้านปริมาณ (QUANTITY)

B. ปริมาณเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Quantity)

- ความพอดี	ในภาคที่ 1, 108, 109, 133, 146, 179, 208
- ความโลภ	" 48, 168
- ขาดการประมาณการ	" 7, 22, 43, 44, 86, 210

- การประมาณคน ในภษิตที่ 12,84,91,199,
210,205
- การประมาณกำลัง " 2,45,99,102
- การประมาณค่าสิ่งที่สูญ " 116
ไปเกินความเป็นจริง
- การประมาณค่า " 17
- การรู้ค่าของสิ่งนั้น ๆ " 19
เมื่อเกินความจำเป็น
- การแลกเปลี่ยนที่ไม่ " 204,207,211
คู่ควร
- การคำนึงถึงคุณค่า " 152
ของสิ่งที่ให้กับผู้รับ

VI. ด้านเวลา (TIME)

A. เวลาโดยทั่ว ๆ ไป (Absolute Time)

- การรู้จังหวะเวลา ในภษิตที่ 99
- การฉกฉวยโอกาส " 98,182
- การรอคอยจังหวะ " 104,169
เวลาและโอกาส "
- การรอคอย " 60,67,192,201

C. เวลาตามอายุ (Time with Reference to Age)

- ความเหมาะสมกับ ในภษิตที่ 54
กาละเทศะและวัย

D. เวลาตามฤดูกาล (Time with Reference to Season)

- ความเหมาะสมกับเวลา ในภษิตที่ 66

VII. ด้านความเปลี่ยนแปลง (CHANGE)

- ความเปลี่ยนแปลง ในภษิตที่ 93,127

VIII. เหตุการณ์ (EVENT)

- ความเป็นธรรมคาของโลก ในภษิตที่ 15,32,102,
103,106,118,
148,150

X. อำนาจ (POWER)

A. อำนาจทั่ว ๆ ไป (Power in General)

- การใช้ความรุนแรง ในภษิตที่ 30,155,171,
195,212
 - การยอมรับผู้มีอำนาจ " 99
 - การประสงค์ร้ายต่อผู้ที่มีอำนาจ " 94
 - การแสดงอำนาจ " 118
 - การลั่นอำนาจ " 106
 - การแสดงว่ามีอำนาจกว่า " 29
 - ความเป็นจริง
 - การตกอยู่ภายในอำนาจ " 162
 - การวางโต, แสดงอำนาจ " 52
 - การยกย่องผู้มีอำนาจ " 210
 - ความมีอิสระ " 119
- C. อำนาจทางอ้อม (Indirect Power)
- การเคารพสิทธิส่วนบุคคล ในภษิตที่ 161,121
 - การยึดครอง " 122

ประเภทที่ 6 (CLASS SIX) ภษิตที่แสดงถึงปัญญาและศาสตร์
(INTELLECT) มีแนวคิดหลักและภษิตที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้
(จำนวนภษิตทั้งหมด อยู่ในภาคผนวก)

I. ปัญญาและการใช้ปัญญา (INTELLECTUAL FACULTIES
AND PROCESSES)

A. ความรู้ความสามารถทางสมอง (Faculties)

- ยกย่องคนฉลาดตามธรรมชาติ ในภษิตที่ 64,188
- การอวดรู้ " 46,75,76,
178,179

- B. ความรู้ความเข้าใจ (Comprehension)
 - การไม่รู้จักรู้ใช้ความรู้ ในภาคที่ 38
 ให้เป็นประโยชน์
- C. การทำงานของจิต (Functions of Mind)
 - ความคิดถ้ามากเกินไปจะคัดลนใจ ในภาคที่ 146
 ไม่ได้
- ความคิดคววน " 139
- D. ขบวนการคิดหาเหตุผล
 - ความรอบรู้ในบุคคลที่ติดต่อ ในภาคที่ 178, 179, 208
- E. การพิจารณา (Consideration)
 - การแก้ปัญหา ในภาคที่ 21, 53, 82, 125,
 187, 206

II. สภาวะทางจิต (STATES OF MIND)

- A. ความคิด (Mental Attitudes)
 - ความประมาทประเลทกล่า, ในภาคที่ 1, 49, 50
 บำป็น
- ไม่คำนึงถึงการฉกฉวย " 7, 117, 119
 173, 174
- ความไม่รอบคอบ " 5, 77, 82, 92,
 128, 132, 136
- ความรอบคอบ " 25, 35, 36, 39,
 51, 61, 68,
 107, 131
- ความระมัดระวัง " 28, 33, 42, 63,
 132, 136
- ความไม่ประมาทในการ " 31
 เดินทาง
- ให้หญิงมีความระมัดระวัง " 58

III. การสื่อสารทางความคิด (COMMUNICATION OF IDEAS)

C. การศึกษา (Education)

- การปฏิบัติตามกฎระเบียบ ในภาษิตที่ 113
- การอบรมสั่งสอน " 84, 150, 155, 183,
- ให้เชื่อฟังผู้ใหญ่ " 69

D. การพูด (Spoken Language)

- การกระทบกระทั่งเทียบ ในภาษิตที่ 81
- การกล่าวโทษผู้อื่นเมื่อคน " 156
กระทำผิด
- การประชด " 196
- การฟังผิดพลาด " 143
- การเปลี่ยนเรื่อง " 56
เปลี่ยนประเด็น
- การสนทนา " 129
- การเยาะเย้ยถากถาง " 27
- การยุยง " 186
- ความคลบแคลง " 6, 74, 89, 120, 123, 194
- ความเหมาะสมในการ " 88, 89, 105, 117, 136, 141, 160
ใช้วาจา
- คัดแต่พูดไม่กล้ากระทำจริง " 191

ประเภทที่ 7 (CLASS SEVEN) ภาษิตที่แสดงถึง เจตนา, ความประสงค์ (VOLITION) มีแนวคิดหลักและภาษิตที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ (จำนวนภาษิตทั้งหมดอยู่ในภาคผนวก)

I. ความประสงค์ทั่ว ๆ ไป (VOLITION IN GENERAL)

K. ประโยชน์ (Use)

- ผลประโยชน์จากการไม่ลงทุน ในภาษิตที่ 50, 110

- ผลประโยชน์จากตำแหน่ง, สถานภาพ	ในภาคที่ 13, 166
- วิธีการแสวงหาผลประโยชน์	" 97, 103, 114, 158
- การลงทุนที่ไม่คุ้มค่า	" 12, 22, 44, 77, 83, 85, 90, 183, 185, 206
- การขัดขวางผลประโยชน์	" 52, 80
- การเอารัดเอาเปรียบ	" 95
- การประสานประโยชน์กับ ความจำเป็น	" 72

III. การเต็มใจทำ (VOLUNTARY ACTION)

A. การกระทำ (Action)

- การกลบเกลื่อนความผิด	ในภาคที่ 62, 156
- การแสดงสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควร	" 23, 27, 86
- การคบคิด	" 18, 189, 210
- การแข่งขัน	" 142, 206
- การเอาตัวรอด	" 87, 157
- ความสุภาพอ่อนโยน	" 97, 114
- การประนีประนอม	" 71, 99, 107
- ให้อภัยความอ่อนน้อม	" 69
- ความไม่เคียดแค้น	" 78
- ความก้าวร้าวมุทะลุ	" 5, 81, 94, 195
- ผลของการกระทำ	" 20, 170
- ความประพฤติทั้งทางดี และไม่ดี	" 10, 72, 106, 147, 148, 153, 172, 176, 177

B. ความพยายาม (Exertion ; Endeavor)

- ความอดสาหัส, ยากลำบาก ในภาคที่ 2, 11, 45, 130, 134
- ความอดทน " 60, 61, 201
- การติดตามเอาใจใส่ " 4

C. การเตรียมงาน (Preparation)

- การวางแผนในการทำงาน ในภาคที่ 3, 25, 29, 39
- การขาดการวางแผน " 7, 82, 173
- การวางแผนในการใช้จ่าย " 66
- การหาหลักฐานมาผูกมัดให้ " 51, 148
- เห็นยาวนาน
- ความเหมาะสมของงานกับ " 37, 132
- บุคคล
- การศึกษาวิธีการทำงาน " 147
- การคำนึงถึงลักษณะของงาน " 22, 44, 45
- การคาดการณ์ล่วงหน้า " 192

V. การส่งเสริม สนับสนุน และขัดขวาง (SUPPORT AND OPPOSITION)

A. ส่งเสริม สนับสนุน (Support)

- การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในภาคที่ 31, 103
- การพึ่งความช่วยเหลือจากผู้อื่น " 203

VI. ความเป็นเจ้าของ (POSSESSIVE RELATIONS)

F. ทางการเงิน (Moneytary Relations)

- การสะสมทีละเล็กละน้อย ในภาคที่ 11
- การคำนึงถึงฐานะที่ต่ำต้อย " 108, 109
- ความกระหนี่ " 43
- ความฟุ่มเฟือย " 83, 174

ประเภทที่ 8 (CLASS EIGHT) ภาซิคที่แสดงถึงความรัก,
ความเส่นหา (AFFECTIONS) มีแนวคิดหลักและภาซิคที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

I. ความรักในส่วนบุคคล (PERSONAL AFFECTIONS)

A. อารมณ์ (Emotion)

- ความคุมอารมณ์ ในภาซิคที่ 53,79,97,101,135
- ความโลเล " 48,59

C. ความพึงพอใจ (Pleasure and Pleasurableness)

- ความเพ้อฝัน ในภาซิคที่ 175
- การหลงผิด " 197
- ความรังเกียจ " 8

D. ความหวัง (Anticipative Emotion)

- ความมุ่งหวัง ในภาซิคที่ 192

G. ความภาคภูมิใจ, ความเย่อหยิ่ง (Pride)

- ความเย่อหยิ่ง ในภาซิคที่ 34,151,190,204

H. การได้รับการยกย่อง, สรรเสริญ (Esteem)

- การรักษาศักดิ์ศรีและเกียรติยศ ในภาซิคที่ 57,189,207
- ยกย่องผู้อาวุโส " 69
- ความเสื่อมเสียเกียรติ " 180

II. ความเห็นอกเห็นใจ (SYMPATHETIC AFFECTIONS)

D. ความเมตตากรุณา (Benevolence)

- ความเมตตา ในภาซิคที่ 162
- ความเมตตาต่อศัตรู " 167
- ยกย่องคนดี " 73,124

E. ความเห็นอกเห็นใจ (Sympathy)

- แสดงความรักเห็นอกเห็นใจ ในภาซิคที่ 32,33,40,47

F. ความกตัญญู (Gratefulness)

- ความกตัญญู ในภาซิคที่ 9
- ตอบแทนบุญคุณ " 202
- ยกย่องนับถือผู้มีพระคุณ " 164

วิเคราะห์ เนื่องจากในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ภาษิตจากความหมายของภาษิต ไม่ได้วิเคราะห์จากตัวอักษร จึงปรากฏเฉพาะข้อมูลในประเภทที่ 1, 6, 7 และ 8

จากจำนวนแนวคิดหลักทั้งหมดที่รวบรวมไว้ เมื่อแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ตามวิธีการจัดหมวดหมู่ของ ปีเตอร์ มาร์ค โรเจต์ (Peter Mark Roget) แล้วสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ 1, 6, 7 และ 8 ผู้วิจัยจึงแยกแต่ละประเภทออกเป็นประเภทย่อย ๆ ซึ่งจะปรากฏในการร่างดังต่อไปนี้

ตาราง 2 ประเภทที่ 1 (CLASS ONE) ภาษิตที่แสดงถึงนามธรรมที่แสดงความสัมพันธ์ (ABSTRACT RELATIONS) จากการวิเคราะห์แนวคิดหลักสามารถแบ่งแยกย่อย ๆ ออกเป็น 6 หัวข้อ มีจำนวนภาษิตในแต่ละหัวข้อดังนี้

ลำดับ	หัวข้อ	แนวคิดหลัก	จำนวนภาษิต	ร้อยละ
1	II	ความสัมพันธ์ (RELATION)	43	38.05
2	III	ด้านปริมาณ (QUANTITY)	32	28.32
3	X	อำนาจ (POWER)	17	15.04
4	VI	ด้านเวลา (TIME)	11	9.73
5	VIII	เหตุการณ์ (EVENT)	8	7.08
6	VII	ด้านความเปลี่ยนแปลง (CHANGE)	2	1.77
รวม			113	100.00

จากตารางที่ 2 แสดงว่าภาษิตที่แสดงถึงนามธรรมที่แสดงความสัมพันธ์ (ABSTRACT RELATIONS) ปรากฏแนวคิดในด้านความสัมพันธ์ (RELATIONS) มีจำนวนภาษิตมากที่สุด คือมีจำนวนภาษิต 43 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 38.05 แนวคิดในด้านปริมาณ (QUANTITY) มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่สอง คือมีจำนวนภาษิต 32 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 28.32 แนวคิดที่

เกี่ยวกับอำนาจ (POWER) มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่สาม คือมีจำนวนภาษิต 17 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 15.04 ส่วนแนวคิดด้านความเปลี่ยนแปลง (CHANGE) มีจำนวนภาษิตน้อยที่สุด คือมีจำนวนภาษิต 2 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 1.77

ตาราง 3 ประเภทที่ 6 (CLASS SIX) ภาษิตที่แสดงถึงปัญญาและศาสตร์ (INTELLECT) จากการวิเคราะห์แนวคิดหลัก สามารถแบ่งแยกย่อย 7 ออกเป็น 3 หัวข้อ มีจำนวนภาษิตในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

ลำดับ	หัวข้อ	แนวคิดหลัก	จำนวนภาษิต	ร้อยละ
1	II	สภาวะทางจิต (STATE OF MIND)	32	40.51
2	III	การสื่อสารทางความคิด (COMMUNICATION OF IDEAS)	28	35.44
3	I	ปัญญาและการใช้ปัญญา (INTELLECTUAL FACULTIES AND PROCESSES)	19	24.05
รวม			79	100.00

จากตาราง 3 แสดงว่าภาษิตที่แสดงถึงปัญญาและศาสตร์ (INTELLECT) ปรากฏแนวคิดที่เกี่ยวกับสภาวะทางจิต (STATES OF MIND) มีจำนวนภาษิตมากที่สุด คือจำนวนภาษิต 32 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 40.51 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางความคิด (COMMUNICATION OF IDEAS) มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่สอง คือจำนวนภาษิต 28 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 35.44 ส่วนแนวคิดที่เกี่ยวกับปัญญาและการใช้ปัญญา (INTELLECTUAL FACULTIES AND PROCESSES) มีจำนวนภาษิตน้อยที่สุด คือจำนวนภาษิต 19 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 24.05

ตาราง 4 ประเภทที่ 7 (CLASS SEVEN) ภาษาที่แสดงถึงเจตนา, ความประสงค์ (VOLITION) จากการวิเคราะห์แนวคิดหลัก สามารถแบ่งแยกย่อย 7 ออกเป็น 4 หัวข้อ มีจำนวนภาษิตในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

ลำดับ	หัวข้อ	แนวคิดหลัก	จำนวนภาษิต	ร้อยละ
1	III	การเต็มใจทำ (VOLUNTARY ACTION)	60	65.93
2	I	ความประสงค์ทั่ว ๆ ไป (VOLITION IN GENERAL)	22	24.18
3	VI	ความเป็นเจ้าของ (POSSESSIVE RELATIONS)	6	6.59
4	V	การส่งเสริมสนับสนุน และขัดขวาง (SUPPORT AND OPPOSITION)	3	3.30
รวม			91	100.00

จากตาราง 4 แสดงว่า แนวคิดที่แสดงถึงเจตนา, ความประสงค์ (VOLITION) ปรากฏแนวคิดที่เกี่ยวกับการเต็มใจทำ (VOLUNTARY ACTION) มีจำนวนภาษิตมากที่สุด คือจำนวน 60 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 65.93 ส่วนแนวคิดที่เกี่ยวกับความประสงค์ทั่ว ๆ ไป (VOLITION IN GENERAL) มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่สอง คือจำนวน 22 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 24.18 แนวคิดที่เกี่ยวกับความเป็นเจ้าของ (POSSESSIVE RELATIONS) มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่สาม คือจำนวน 6 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 6.59 แนวคิดที่เกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุน และขัดขวาง (SUPPORT AND OPPOSITION) มีจำนวนภาษิตน้อยที่สุด คือจำนวน 3 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 3.30

ตาราง 5 ประเภทที่ 8 (CLASS EIGHT) ภาษิตที่แสดงถึง ความรัก ความ
 เสน่หา (AFFECTIONS) จากการวิเคราะห์แนวคิดหลัก สามารถแบ่งแยกย่อย ๗
 ออกเป็น 3 หัวข้อ มีจำนวนภาษิตในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

ลำดับ	หัวข้อ	แนวคิดหลัก	จำนวนภาษิต	ร้อยละ
1	I	ความรักในส่วนบุคคล (PERSONAL AFFECTIONS)	20	54.05
2	II	ความเห็นอกเห็นใจ (SYMPATHETIC AFFECTIONS)	11	29.73
3	III	ความถูกต้องด้วยหลักธรรม (MORALITY)	6	16.22
รวม			37	100.00

จากตาราง 5 แสดงว่า แนวคิดที่แสดงถึง ความรัก, ความเสน่หา (AFFECTIONS) ปรากฏแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความรักในส่วนบุคคล (PERSONAL AFFECTIONS) มีจำนวนภาษิตมากที่สุด คือจำนวน 20 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 54.05 ส่วนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจ (SYMPATHETIC AFFECTIONS) มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่สอง คือจำนวน 11 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 29.73 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้องด้วยหลักธรรม (MORALITY) มีจำนวนภาษิต น้อยที่สุด คือจำนวน 6 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 16.22

การจัดหมวดหมู่แนวคิดรอง เป็นการนำแนวคิดของภาษิตในลักษณะที่
 ต้องการให้ผู้ใช้ภาษิตกระทำหรือไม่กระทำตามภาษิตนั้นอย่างเด่นชัด มาจัด
 หมวดหมู่ด้วยวิธีการจัดหมวดหมู่ของ ปีเตอร์ มาร์ค โรเจต์ (Peter Mark
 Roget) ปรากฏว่าสามารถจัดหมวดหมู่ได้ในประเภทที่ 1, 6, 7 และ 8 ดังนี้

ประเภทที่ 1 (CLASS ONE) ภาษิตที่แสดงถึงนามธรรมที่แสดงความสัมพันธ์ (ABSTRACT RELATIONS) มีแนวคิดรองและภาษิตที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ (จำนวนภาษิตทั้งหมด อยู่ในภาคผนวก)

II. ด้านความสัมพันธ์ (RELATION)

A. ความสัมพันธ์โดยองค์รวม (Absolute Relation)

- รักษาความสัมพันธ์	ในภาษิตที่ 71
- ตัดความสัมพันธ์	" 70
- การคำนึงถึงส่วนรวม	" 115
- ความรักระหว่างชาย-หญิง	" 100
- เครือญาติ	" 159, 198
- การทะเลาะ, การแตกแยก	" 186
- ลักษณะทางเผ่าพันธุ์	" 163, 181
- การสมาคม	" 165
- สังคมไม่ยอมรับ	" 59
- เฉพาะบุคคล	" 111
- ความเหมาะสมในการเข้าไปแทรก เรื่องคนอื่น	" 193

III. ด้านปริมาณ (QUANTITY)

B. ปริมาณเชิงเปรียบเทียบ (Comparison Quantity)

- การประมาณการ,	ในภาษิตที่ 37, 178, 179, 208
เกินความต้องการ	
- ความสามารถทัดเทียมกัน	" 18
- ความกล้า	" 1
- กำลังความรู้ ความสามารถ	" 210
ฐานะ	
- การไม่เสียเปรียบกัน	" 16

VI. ด้านเวลา (TIME)

A. เวลาโดยทั่ว ๆ ไป (Absolute Time)

- การไม่รู้จักกาละเทศะ ในภษิตที่ 56
- การรอคอยโอกาส " 99
- ความเหมาะสมกับโอกาสและเวลา " 149
- การรู้จักโอกาสและสถานภาพ " 157

C. เวลาตามอายุ (Time with Reference to Age)

- อายุ, วัย ในภษิตที่ 54, 150, 201
- ความเจริญก้าวหน้า " 93

VIII. เหตุการณ์ (EVENT)

- ความสมคูลย์ในธรรมชาติ ในภษิตที่ 103
- การยอมรับในความเป็นธรรมดา " 32

X. อำนาจ (POWER)

A. อำนาจทั่ว ๆ ไป (Power in General)

- การบังคับ ในภษิตที่ 155
- ผู้ไร้อำนาจ " 121

C. อำนาจทางอ้อม (Indirect Power)

- การเคารพสิทธิส่วนบุคคล ในภษิตที่ 30, 171

ประเภทที่ 6 (CLASS SIX) ภษิตที่แสดงถึงปัญญาและศาสตร์
(INTELLECT) มีแนวคิดรอง และภษิตที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้
(จำนวนภษิตทั้งหมด อยู่ในภาคผนวก)

I. ปัญญาและการใช้ปัญญา (INTELLECTUAL FACULTIES AND PROCESSES)

A. ความรู้ความสามารถทางสมอง (Faculties)

- สติปัญญา ในภษิตที่ 85
- ขาดสติปัญญา " 38
- การใคร่ครวญ " 68, 136, 143

- การไม่ยอมรับความจริง	ในภาคที่	156
- ความสามารถ	"	109, 206
- ความผิดพลาด	"	46
- ความแน่นอน	"	182

II. สภาวะทางจิต (STATES OF MIND)

A. ความคิด (Mental Attitudes)

- ความรอบคอบในการคบมิตร	ในภาคที่	35, 36
- ความระมัดระวังและไม่ระมัดระวัง	"	68, 128
- ความไม่ประมาท	"	189
- ความไม่รอบคอบ	"	92, 173

III. การสื่อสารทางความคิด (COMMUNICATION OF IDEAS)

C. การศึกษา (Education)

- การปฏิบัติตามคำสั่ง	ในภาคที่	150
-----------------------	----------	-----

J. ภาษาพูด (Spoken Language)

- ผลจากการใช้คำพูด	ในภาคที่	14, 105, 117
- การระมัดระวังการใช้วาจา	"	137
- การแสดงสีหน้าท่าทางและคำพูด	"	97
- การกระทำที่เฉพาะต่อหน้า	"	74
- เรื่องไร้สาระ	"	129
- การใช้วาจาแสดงอำนาจ	"	151
- ความไม่จริงใจ	"	88, 89
- การเปิดเผย	"	24
- การใช้กิริยาวาจา	"	27
- ความเหมาะสมในการพูด	"	141

M. ไม่มีการสื่อสาร, เป็นความลับ (Uncommunicativeness; Secrecy)

- ความลับ	ในภาคที่	131
-----------	----------	-----

III. การเต็มใจทำ (VOLUNTARY ACTION)

A. การกระทำ (Action)

- ความเดือดร้อน	ในภาคที่ 7, 10, 55, 78,	
จากการกระทำ	112, 126, 167,	
	193, 195, 209	
- นิยมความสบาย	"	153
- ผลตอบแทน	"	73, 142, 153,
จากการกระทำ	170, 177	
- ผลงานที่ดี	"	60, 61
- ผลที่ได้รับไม่ดีเท่าที่ควร	"	82
- ความผิด,	"	144
ความผิดครั้งก่อน		
- ความสมัครใจ	"	86, 121
- ความเหมาะสมในการปรับตัว	"	26
- การคำนึงถึงลักษณะของงาน	"	132
- ความเหมาะสมในการตอบโต้	"	189
- ความเหมาะสมในการให้	"	152
สิ่งของ		
- รักนวลสงวนตัว	"	58

B. ความพยายาม (Exertion ; Endeavor)

- ความเพียรพยายาม	ในภาคที่ 4	
- ความขยัน, ไม่ดูดาย	"	22
- ความสำเร็จ	"	130, 134
- ขาดการเอาใจใส่ดูแล	"	128

D. ความสามารถ (Accomplishment)

- ความล้มเหลว	ในภาคที่ 2, 12, 33, 50, 56,	
	160, 175	
- ความเสียหายจากการต่อสู้,	"	18, 102, 204,
ตอบโต้		210, 212
- ความเสียหายจากความกระหน่ำ	"	43

- ความเสียหายจากการเผยแพร่	ในภาษีที่ 6,180
ความลับ	
- ความเสียหายจากการลงผิด	" 197
- ความเสียหายจากความโลภ	" 168
- ความเสียหายจากการประทุษ	" 196

V. การส่งเสริม สนับสนุน และชักจูง (SUPPORT AND OPPOSITION)

A. ส่งเสริม สนับสนุน (Support)

- ความช่วยเหลือ	ในภาคที่	91
- ความไม่สะดวกในการฟัง	"	203
ความช่วยเหลือจากผู้อื่น		
- ความประนีประนอม	"	103

B. การชักขวาง (Opposition)

- การค้ากันซึ่งกันและกัน ในภาคที่ 102

C. ความปรองคองกัน (Concord)

- ความสำคัญ ในภาษีที่ 31,138

VI. ความเป็นเจ้าของ (POSSESSIVE RELATIONS)

F. ทางการเงิน (Moneytary Relations)

- ความยากจน, ชาดแคลน	ในภาคที่	84,108,
		109,174
- ความโอดำเกิดจากการเปลี่ยนแปลง	"	127
- การกระทำที่เกินฐานะ	"	205
- ความเหมาะสมในฐานของตนเอง	"	133

ประเภทที่ 8 (CLASS EIGHT) ภาษิตที่แสดงความรัก, ความสนใจ
(AFFECTIONS) มีแนวคิดครองและภาษิตที่เกี่ยวข้องดังนี้
(จำนวนภาษิตทั้งหมด คูในภาคผนวก)

I. ความรักในส่วนบุคคล (PERSONAL AFFECTIONS)

A. อารมณ์ (Emotion)

- จิตใจไม่มั่นคง ในภาษิตที่ 135
- ความไม่เอาจริง " 191

C. ความพึงพอใจ (Pleasure and Pleasurableness)

- ความพึงพอใจ ในภาษิตที่ 40,161
- ความตะขิดตะขวงใจ " 7
- การได้รับการหัวเราะเยาะ " 70,190

D. ความหวัง (Anticipative Emotion)

- ความนึกหวัง ในภาษิตที่ 192
- ความทะเยอทะยาน " 199

F. การแบ่งแยกอารมณ์หลายประเภท (Discriminative Affections)

- ความสวยงาม ในภาษิตที่ 170
- ความประณีต, งดงาม " 15

H. การได้รับการยกย่อง สรรเสริญ (Esteem)

- ขาดความเคารพนับถือ ในภาษิตที่ 23,165
- การให้ความสำคัญกับชื่อเสียง " 21
- คนขึ้นต่ำกลับได้ดี " 34
- มีความเชื่อมั่น, เคารพยกย่อง " 164
- ผู้มีพระคุณ
- ผู้มีอำนาจ, ยศศักดิ์, ผู้มีชาติตระกูล ในภาษิตที่ 204
- เสื่อมเสียชื่อเสียง " 6

II. ความเห็นอกเห็นใจกัน (SYMPATHETIC AFFECTIONS)

F. ความกตัญญู (Gratefulness)

- ทาร้ายผู้มีพระคุณ ในภาษิตที่ 9

I. การแก้แค้น (Reprisal)

- ความอาฆาตพยาบาท ในภาษิตที่ 20,39,154,169
- ความบาดหมาง " 144

III. ความถูกต้องด้วยหลักธรรม (MORALITY)

D. สภาพทางศีลธรรม (Moral Conditions)

- ความเห็นแก่ตัว ในภาษิตที่ 65
- การเอารัดเอาเปรียบ " 41,118
- ความใจกว้าง " 83,205
- ความใจแคบ " 76

ตาราง 6 แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดครองเชิงอรรถศาสตร์

ลำดับ	ประเภทที่	แนวคิดครอง	จำนวนภาษิต	ร้อยละ
1	7	แสดงเจตนา, ความประสงค์ (VOLITION)	86	45.99
2	6	แสดงปัญญาและศาสตร์ (INTELLECT)	36	19.25
3	1	แสดงถึงนามธรรมที่แสดงความสัมพันธ์ (ABSTRACT RELATIONS)	35	18.72
4	8	แสดงความรัก, ความเสนหา (AFFECTIONS)	30	16.04
รวม			187	100.00

จากตาราง 6 แสดงว่าในการวิเคราะห์แนวคิดครองเชิงอรรถศาสตร์ในภาษิตไทย ปรากฏแนวคิดประเภทที่ 7 เป็นแนวคิดที่แสดงเจตนา, ความประสงค์ (VOLITION) มีจำนวนภาษิตมากที่สุด โดยมีจำนวนภาษิต 86 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 45.99 ส่วนแนวคิดประเภทที่ 6 เป็นแนวคิดที่แสดงปัญญาและศาสตร์ (INTELLECT) มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่สอง โดยมีจำนวนภาษิต 36 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 19.25 แนวคิดประเภทที่ 1 เป็นแนวคิดที่แสดงถึงนามธรรมที่แสดงความสัมพันธ์ (ABSTRACT RELATIONS) มีจำนวน

ภาษิตมากเป็นอันดับที่สาม โดยมีจำนวนภาษิต 35 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 18.72 แนวคิดประเภทที่ 8 เป็นแนวคิดที่แสดงความรัก ความเสน่หา (AFFECTIONS) มีจำนวนภาษิตน้อยที่สุด โดยมีจำนวนภาษิต 30 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 16.04 ส่วนแนวคิดประเภทที่ 2,3,4 และ 5 ไม่ปรากฏข้อมูล เนื่องจากในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ภาษิตจากความหมายของภาษิต ไม่ได้วิเคราะห์จากตัวอักษร จึงปรากฏเฉพาะข้อมูลในประเทศที่ 1,6,7 และ 8

จากจำนวนแนวคิดรองทั้งหมดที่รวบรวมไว้ เมื่อแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ตามวิธีการจัดหมวดหมู่ของ ปีเตอร์ มาร์ค โรเจต์ (Peter Mark Roget) แล้ว สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ 1,6,7, และ 8 ผู้วิจัยจึงแยกแต่ละประเภทออกเป็นประเภทย่อย ๆ ซึ่งจะปรากฏในการร่างคั้งต่อไปนี้

ตาราง 7 ประเภทที่ 1 (CLASS ONE) ภาษิตที่แสดงถึงนามธรรมที่แสดง ความสัมพันธ์ (ABSTRACT RELATIONS) จากการวิเคราะห์แนวคิดรอง สามารถแบ่งแยกย่อย ๆ ออกเป็น 5 หัวข้อ มีจำนวนภาษิตในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

ลำดับ	หัวข้อ	แนวคิดรอง	จำนวนภาษิต	ร้อยละ
1	II	ด้านความสัมพันธ์ (RELATION)	13	37.14
2	III	ด้านปริมาณ (QUANTITY)	8	22.86
3	VI	ด้านเวลา (TIME)	8	22.86
4	X	อำนาจ (POWER)	4	11.43
5	VIII	เหตุการณ์ (EVENT)	2	5.71
รวม			35	100.00

จากตาราง 7 แสดงว่าภาษาที่แสดงถึงนามธรรมที่แสดงความสัมพันธ์ (ABSTRACT RELATIONS) ปรากฏแนวคิดในด้านความสัมพันธ์ (RELATION) มีจำนวนภาษามากที่สุด คือมีจำนวนภาษา 13 ภาษา คิดเป็นร้อยละ 37.14 แนวคิดในด้านปริมาณ (QUANTITY) และแนวคิดในด้านเวลา (TIME) มีจำนวนภาษามากเป็นอันดับที่สอง คือมีจำนวนภาษา 8 ภาษา คิดเป็นร้อยละ 22.86 แนวคิดที่เกี่ยวกับอำนาจ (POWER) มีจำนวนภาษามากเป็นอันดับที่ 4 คือมีจำนวนภาษา 4 ภาษา คิดเป็นร้อยละ 11.43 ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับเหตุการณ์ (EVENT) มีจำนวนภาษาน้อยที่สุด คือจำนวนภาษา 2 ภาษา คิดเป็นร้อยละ 5.71

ตาราง 8 ประเภทที่ 6 (CLASS SIX) ภาษาที่แสดงถึงปัญญาและศาสตร์ (INTELLECT) จากการวิเคราะห์แนวคิดรองสามารถแบ่งแยกย่อย ออกเป็น 3 หัวข้อ มีจำนวนภาษาในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

ลำดับ	หัวข้อ	แนวคิดรอง	จำนวนภาษา	ร้อยละ
1	III	การสื่อสารทางความคิด (COMMUNICATION OF IDEAS)	18	50.00
2	I	ปัญญาและการใช้ปัญญา (INTELLECTUAL FACULTIES AND PROCESSES)	11	30.56
3	II	สภาวะทางจิต (STATES OF MIND)	7	19.44
รวม			36	100.00

จากตาราง 8 แสดงว่าภาษาที่แสดงปัญญาและศาสตร์ (INTELLECT) ปรากฏแนวคิดที่เกี่ยวกับการสื่อสารทางความคิด (COMMUNICATION OF IDEAS) มีจำนวนภาษามากที่สุด คือจำนวนภาษา 18 ภาษา คิดเป็นร้อยละ 50.00 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญญาและการใช้ปัญญา (INTELLECTUAL

FACULTIES AND PROCESSES) มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่สอง คือจำนวนภาษิต 11 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 30.56 ส่วนแนวคิดที่เกี่ยวกับสภาวะทางจิต (STATES OF MIND) มีจำนวนภาษิตน้อยที่สุด คือจำนวนภาษิต 7 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 19.44

ตาราง 9 ประเภทที่ 7 (CLASS SEVEN) ภาษิตที่แสดงเจตนา, ความประสงค์ (VOLITION) จากการวิเคราะห์แนวคิดรองสามารถแบ่งแยกย่อย ๗ ออกเป็น 5 หัวข้อ มีจำนวนภาษิตในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

ลำดับ	หัวข้อ	แนวคิดรอง	จำนวนภาษิต	ร้อยละ
1	III	การเต็มใจทำ (VOLUNTARY ACTION)	50	58.14
2	I	ความประสงค์ทั่ว ๆ ไป (VOLITION IN GENERAL)	13	15.12
3	II	เงื่อนไข (CONDITIONS)	10	11.63
4	VI	ความเป็นเจ้าของ (POSSESSIVE RELATIONS)	7	8.14
5	V	การส่งเสริม สนับสนุนและขัดขวาง (SUPPORT AND OPPOSITION)	6	6.98
รวม			86	100.00

จากตาราง 9 แสดงว่าภาษิตที่แสดงเจตนา, ความประสงค์ (VOLITION) ปรากฏแนวคิดที่เกี่ยวกับการเต็มใจ (VOLUNTARY ACTION) มีจำนวนภาษิตมากที่สุด คือจำนวนภาษิต 50 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 58.14 แนวคิดที่เกี่ยวกับความประสงค์ทั่ว ๆ ไป (VOLITION IN GENERAL) มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่สอง คือจำนวนภาษิต 13 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 15.12 แนวคิดที่เกี่ยวกับเงื่อนไข (CONDITIONS) มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่สาม คือจำนวนภาษิต 10 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 11.63 แนวคิดที่

เกี่ยวกับความเป็นเจ้าของ (POSSESSIVE RELATIONS) มีจำนวนภาษิต
มากเป็นอันดับที่สี่ คือจำนวนภาษิต 7 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 8.14 ส่วน
แนวคิดที่เกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุนและขัดขวาง (SUPPORT AND
OPPOSITION) มีจำนวนภาษิตน้อยที่สุด คือจำนวน 6 ภาษิต คิดเป็น
ร้อยละ 6.98

ตาราง 10 ประเภทที่ 8 (CLASS EIGHT) ภาษิตที่แสดงถึง ความรัก,
ความเสน่หา (AFFECTIONS) จากการวิเคราะห์แนวคิดรองสามารถแบ่ง
แยกย่อย ๗ ออกเป็น 3 หัวข้อ มีจำนวนภาษิตในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

ลำดับ	หัวข้อ	แนวคิดรอง	จำนวนภาษิต	ร้อยละ
1	I	ความรักในส่วนบุคคล (PERSONAL AFFECTIONS)	18	60.00
2	II	ความเห็นอกเห็นใจกัน (SYMPATHETIC AFFECTIONS)	6	20.00
3	III	ความถูกต้องด้วยหลักธรรม (MORALITY)	6	20.00
รวม			30	100.00

จากตาราง 10 แสดงว่าภาษิตที่แสดงถึงความรัก, ความเสน่หา
(AFFECTIONS) ปรากฏแนวคิดที่เกี่ยวกับความรักในส่วนบุคคล (PERSONAL
AFFECTIONS) มีจำนวนภาษิตมากที่สุด คือจำนวนภาษิต 18 ภาษิต คิดเป็น
ร้อยละ 60.00 ส่วนแนวคิดที่เกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจ (SYMPATHETIC
AFFECTIONS) และแนวคิดที่เกี่ยวกับความถูกต้องด้วยหลักธรรม (MORALITY)
มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่สอง คือจำนวนภาษิต 6 ภาษิต คิดเป็น
ร้อยละ 20.00

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์หน้าที่ (Functions) ในภาษาไทย โดยแบ่งหน้าที่ (Functions) ของภาษาไทยออกเป็น 7 หน้าที่ (Functions)

หน้าที่ (Functions) ของภาษาไทย หมายถึง จุดมุ่งหมายของภาษาที่ต้องการสื่อให้ผู้ใช้ภาษาเข้าใจ เช่น มีจุดมุ่งหมายในการให้คำแนะนำ ท้ามปราชญ์, คำทักทาย, วิเคราะห์, ตักเตือน, ให้กำลังใจ จากการวิจัยหน้าที่ของภาษาในครั้งนี้ พบว่ามีหน้าที่ของภาษากว่า 7 หน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. การให้คำแนะนำ มีจุดมุ่งหมายเพื่อแนะนำหรือเสนอแนะให้ผู้ใช้งานปฏิบัติตามภาษาที่กล่าว จากการวิจัยข้อมูลพบว่าภาษาที่หาหน้าที่ให้คำแนะนำ มีดังต่อไปนี้

- 1.1 ก่อแล้วต้องสาน
- 1.2 เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน
- 1.3 ไก่งามเพราะชน คนงามเพราะแต่ง
- 1.4 เข้าตามตรอก ออกตามประตู
- 1.5 เข้าเมืองกาหลัว ต้องหลีกตาม
- 1.6 เข้าเถื่อนอย่าลืมพรา
- 1.7 คนเดียวหัวหาย สองคนเพื่อนตาย สามคนกลับบ้านได้
- 1.8 คบคนให้ดูหน้า ชื้อผ้าให้ดูเนื้อ
- 1.9 โคนกล้วยอย่าไว้หน่อ
- 1.10 จงเอาใจเขามาใส่ใจเรา
- 1.11 จับให้มัน คั้นให้ตาย
- 1.12 ใจคือสี่เสือ
- 1.13 ซาคีเลียวไ้ลาย ซาคีซายต้องไว้ชื่อ
- 1.14 ชั่วช่างชี คีช่างสงฆ์
- 1.15 ช้า ๆ ได้พร้าเล่มงาม
- 1.16 ช้าเป็นการ นานเป็นคุณ
- 1.17 คูตาม้า คาเรือ
- 1.18 คูช้าง (วัว) ให้คูหาง คูนางให้คูแม่
- 1.19 เดินตามรอยผู้ใหญ่ หมาไม่กัด
- 1.20 เค็ดบัว (ปลี) ไม่ให้ไว้ใย เค็ดออกไม่ให้ไว้ข้าว

- 1.21 เค็ดบัวไว้โย
- 1.22 กกกระโคหลอยโจน
- 1.23 น้ำซุ่นไว้ใน น้ำใส่ไว้นอก
- 1.24 น้ำขึ้นให้รีบตัก
- 1.25 น้ำผึ้งเรือ เสือผึ้งป่า
- 1.26 น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย
- 1.27 นอนสูงให้นอนคว่ำ นอนต่ำให้นอนหงาย
- 1.28 นกน้อยทำรังแต่พอตัว
- 1.29 นิ้วไหนร้ายตัดนิ้วนั้น
- 1.30 เนื้อเต่าฆ่าเต่า
- 1.31 บัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น
- 1.32 บลุกเรือน (ต้อง) ตามใจผู้อยู่ ผูกอู่ (ต้อง) ตามใจผู้นอน
- 1.33 ผนทั้งให้เป็นเข็ม
- 1.34 ไฟร้อนจะนอนเย็น ไฟเย็นจะเชื้อใจ
- 1.35 พกหินดีกว่าพกนุ่น
- 1.36 พูคไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง
- 1.37 ไม้อ่อนคัตงาย ไม้แก่คัตยาก
- 1.38 รักคืหามจั่ว รักชั่วหามเสา
- 1.39 รักยาวให้บัน รักสั้นให้ต่อ
- 1.40 รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี
- 1.41 รู้หลบเป็นปีก รู้หลีกเป็นหาง
- 1.42 สิบเบี้ยใกล้มือ ยี่สิบเบี้ยไกลมือ
- 1.43 เสน่ห์ปลายจวัก
- 1.44 หนามยอกเอาหนามบ่ง
- 1.45 อยู่บ้านท่านอย่านิ่งคูดาย ปั่นวัวปั่นควายให้ลูกท่านเล่น
- 1.46 อกเปรี้ยวไว้กินหวาน

2. การห้ามปราม มีจุดมุ่งหมายเพื่อห้ามหรือไม่ให้ผู้ใช้อาษิตปฏิบัติตาม
 อาษิตที่กล่าว จากการวิจัยข้อมูลปรากฏว่าอาษิตหาหน้าที่ห้ามปราม มีดังต่อไปนี้

- 2.1 กล้านักมักบั่น
- 2.2 แกว่งเท้าหาเสี้ยน

- 2.3 ชี้อ้างจับคักคน
- 2.5 คนล้มอย่าข้าม ไม้ล้มจึงข้าม
- 2.6 คบเค็กสร้างบ้าน (คบหัวล้านสร้างเมือง)
- 2.7 ผ่าควายเสียควายพริก
- 2.8 งมเข็มในมหาสมุทร
- 2.9 จับงูข้างทาง
- 2.10 ชื้อวัว (ควาย) หน้านา ชื้อผ้าหน้าหนาว (ตรุษ)
- 2.11 คีงูให้กากิน
- 2.12 คีงูให้หลังหัก
- 2.13 คีคน (ตาย) ไปก่อนไซ้
- 2.14 คักบาตรถามพระ
- 2.15 เคี้ยมคุมค่อม
- 2.16 ถ่มน้ำลายรดฟ้า
- 2.17 น้ำเชียวอย่าขวางเรือ
- 2.18 บล่อยเลื่อเข้าป่า บล่อยบลาลงน้ำ
- 2.19 ผากเนื้อไว้กับเลื่อ (ผากปลาไว้กับแมว)
- 2.20 ใฝ่สูงจนเกินคักคัก
- 2.21 พายเรือคนละที
- 2.22 พายเรือในหนอง
- 2.23 พื้นผอยหาคะเชียบ
- 2.24 ยกคนข่มท่าน
- 2.25 ยื่นแก้วให้วานร
- 2.26 เลี้ยงช้างกินชื้อช้าง
- 2.27 วัวไม่กินหญ้าอย่าข่มเขา
- 2.28 สอนจระเข้ (ให้) ว่ายน้
- 2.29 สอนหนังสือ (พระ) สั่งฆราวาส
- 2.30 สีขอให้ควายฟัง
- 2.31 หมากค้อย่ากักคอบ
- 2.32 หมาย (อย่า) หวังน้ำบ่อหน้า
- 2.33 หมูเขาจะหาม อย่าเอาคานเข้ามาสอ
- 2.34 หุงข้าวประชิดหมา (ปิ้งปลาประชิดแมว)

- 2.35 เห็นเขานั่งคานหามเอามือประสานกัน
- 2.36 เอา (ทิ้ง) จมูกเขามาหายใจ
- 2.37 เอาทองไปสู่กระเบื้อง
- 2.38 เอาพิมเสนไปแลกกับเกลือ
- 2.39 เอาเบ็ดมาขึ้นประชันไก่ (ไม่มีไก่เอาเบ็ดมาขึ้น)
- 2.40 เอามะพร้าวห้าวไปขายสวน
- 2.41 เอาไม้ซีกไปจกไม้ซุง
- 2.42 เอามือชกหีบ
- 2.43 เอาไม้สั้นไปรันซี่

3. การคาหนิ มีจุดมุ่งหมายเพื่อคิหรือคานิผู้กระทำการหรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่กระทำกันแล้ว จากการวิจัยข้อมูลปรากฏว่าภาษิตที่หาหน้าทีคานิ มีดังต่อไปนี้

- 3.1 กลิ้งครกขึ้นภูเขา
- 3.2 กินข้าวต้มกระโจนกลาง
- 3.3 กินน้ำไม่เผื่อแล้ง
- 3.4 กินในที่ลับไซในที่แจ้ง
- 3.5 กินบนเรือนขึ้นหลังคา
- 3.6 กินบนร้อนท้อง
- 3.7 เกี้ยวผูกมุงป่า
- 3.8 ใกล้เคียงกินต่าง
- 3.9 เกลือจิ้มเกลือ
- 3.10 ซีก่อนใหญ่ให้เด็กเห็น
- 3.11 ชุคคนด้วยปาก ถากคนด้วยดา
- 3.12 เขียนเลื่อให้วัวกลัว
- 3.13 คางคกขึ้นวอ
- 3.14 คคในช่องอในกระตูก
- 3.15 ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด
- 3.16 ฆ่าช้างเอางา
- 3.17 โง่แล้วอยากนอนเตียง
- 3.18 จับปลาสองมือ

- 3.19 จระเข้ขวางคลอง
- 3.20 ชักน้ำเข้าลึก ชักศึกเข้าบ้าน
- 3.21 ชักใบให้เรือเสีย
- 3.22 ชายสามโบสถ์ หญิงสามผัว
- 3.23 ชิงสุกก่อนห่าม
- 3.24 ช้างตายทั้งตัว เอาใบไม้บิคไม่มิด
- 3.25 ค่อหน้ามะพลับ ลับหลังตะโก
- 3.26 คิเรือทิ้งโกลน คิโชนยังไม่ทรงเครื่อง
- 3.27 คีบลาหน้าไซ
- 3.28 คั้วกระแทบคราค
- 3.29 คาข้าวสารกรอกหม้อ
- 3.30 คำน้ำพริกละลายแม่น้ำ
- 3.31 คักน้ำรดหัวสาก
- 3.32 คัดช่องน้อยแต่พอตัว
- 3.33 คบหัวกลางศาลา ขอมมา (สมา) ที่บ้าน
- 3.34 คบหัวแล้วลูบหลัง
- 3.35 คาบอดสอดคาเห็น
- 3.36 คายนระชดป่าช้า
- 3.37 ทานาบนหลังคน
- 3.38 น้ำตาลโกล้มค
- 3.39 น้ำลคตอผูก
- 3.40 นายว่าขี้ข้าพลอย
- 3.41 ปลาใหญ่กินปลาเล็ก
- 3.42 ปลาหมอคายเพราะปาก
- 3.43 ปากปราศรัยน้ำใจเชือกคอ
- 3.44 ปั่นน้ำเป็นตัว
- 3.45 ผงเข้าตาตนเอง
- 3.46 ผีเรือน (บ้าน) ไม่ดี ผีอื่น (ป่า) พลอย (ก็เข้า)
- 3.47 เผลอเรอกะเชอกันรื้อ
- 3.48 ผนคกขี้หมูไหล คนจัญไรมาพบกัน
- 3.49 พุงหอกเข้ารก

- 3.50 หังไม่ได้คัพพ์ จัปไปกระเดียด
- 3.51 มคแดงแสงพวงมะม่วง
- 3.52 ไม่ได้ค้วยเลห์ ก็เอาค้วยกล (ไม่ได้ค้วยมนค์ก็เอาค้วยคาถา)
- 3.53 ไม่เห็นน้ำคัคกระบอก ไม่เห็นกระรอกโก่งหน้าไม้
- 3.54 ราไม่คัโทษปี่โทษกลอง
- 3.55 โลกมาก ลากหาย
- 3.56 วัวสันหลังหะ
- 3.57 สวยแค่รูป จูบไม่หอม
- 3.58 สร้างวิมานในอากาศ
- 3.59 สาวไล่ให้กากิน
- 3.60 เสียมเขาควายให้ชนกัน
- 3.61 สำเนียงบอกภาษา กิริยาบอกสกุล
- 3.62 หมาขี้ไม่มีใครยกหาง
- 3.64 เห็นกงจักรเป็นคอกบัว
- 3.65 เห็นขี้คึกว่าไล่
- 3.66 เขี้ยบบเรือสองแคม
- 3.67 เอาเนื้อหนูไปปะเนื้อช้าง
- 3.68 เอา (รีค, หา) เลือกกับบู

4. การวิจารณ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิจารณ์การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามภาษิตนั้น ๆ แล้ว จากการวิจัยข้อมูลปรากฏว่าภาษิตที่หาหน้าที่วิจารณ์ มีดังต่อไปนี้

- 4.1 กินน้ำเห็นปลิง
- 4.2 เกลียคตัวกินไข่
- 4.3 ไก่เห็นคินงู งูเห็นนมไก่
- 4.4 กระตู่ร้องไต่
- 4.5 ขายผ้าเอาหน้ารอด
- 4.6 จับเสือมือเปล่า
- 4.7 ตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้
- 4.8 น้ำนิ่งไหลลึก
- 4.9 ปลาช้องเดียวกัน

- 4.10 ปลาคนน้ำควัก
- 4.11 ปิคทองหลังพระ
- 4.12 ผู้ตีเดินตรอก ชี้ออกเดินถนน
- 4.13 หอยแ้มปากก็เห็นไรฟัน
- 4.14 เรือล่มในหนอง ทองจะไปไหน
- 4.15 ลูกไก่ในกำมือ จะบีบก็ตาย
- 4.16 ลูกไม้ (ลูกยาง) หล่นไม่ไกลต้น
- 4.17 ลางเนื้อชอบลางยา
- 4.18 วัวใครเข้าคอกคนนั้น
- 4.19 เสียกอบไค้กา
- 4.20 หมาเห่าไม่กัด

5. การตกเคียน มีจุดมุ่งหมายเพื่ออบรมสั่งสอน ตกเคียน ผู้ที่กระทำ หรือการกระทำผิดพลาดไปแล้วให้รู้สึกสำนึก จากการวิจัยข้อมูลปรากฏว่า ภาษิตที่ทหาหน้าที่ตกเคียน มีดังนี้

- 5.1 แกงจืดจึงรู้คุณเกลือ
- 5.2 กอยหลังเข้าคลอง
- 5.3 ถี่ลอคตาข้าง ห่างลอคตาเส้น
- 5.4 เนื้อไม้ไค้กิน หนังไม้ไค้รอง เอากระดูกมาแขวนคอ
- 5.5 ปลุกเรือนคร่อมตัว
- 5.6 ละเลงขนมเบื้องด้วยปาก
- 5.7 วัวหายล้อมคอก
- 5.8 เศรษฐียังรู้จักซัก (ขาด) ไฟ

6. การเคียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อเตือนผู้ใช้ภาษิตให้มีความระมัดระวัง จากการวิจัยข้อมูล ปรากฏว่า ภาษิตที่มีหน้าที่เคียนมีดังนี้

- 6.1 กว่าถั่วจะสุก งาก็ไหม้
- 6.2 ชุนนางไม่ใช่พ่อแม่ หินแ่งไม่ใช่ค้ายาย
- 6.3 คบคนจรหมอนหมิ่น
- 6.4 คีบก็ทะเล สอกก็ทะเล
- 6.5 ชายข้าวเปลือก หญิงข้าวสาร

- 6.6 ช้างสาร งูเห่า ช้างเก่า เมียรัก
- 6.7 ตักน้ำใส่กระโหลก ชะโงกคูเงา
- 6.8 นำน้อยย้อมผ้าไฟ
- 6.9 นุ่งเจียม ห่มเจียม
- 6.10 ผา (หน้าต่าง, กางพาง) มีหู ประคুমิดา
- 6.11 หลังกปากเลียคิล หลังกตีนกกคันไม้
- 6.12 มากหมอมากความ
- 6.13 ไม่มีมูลผอย หมาไม่ขี้
- 6.14 ลงจากบันไดสามชั้น หันหาความสุขยาก
- 6.15 เล่นกับหมา หมาเลียปาก
- 6.16 เลี้ยงลูกเสือ ลูกจระเข้
- 6.17 หวานเป็นลมขมเป็นยา

7. การให้กำลังใจ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กำลังใจ, ให้เกิดความ
เชื่อมั่น หรือปลอบ เมื่อเกิดเหตุการณ์ใด ๆ ขึ้น จากการวิจัยข้อมูลปรากฏว่า
ภาษิตที่มีหน้าที่ให้กำลังใจ มีดังนี้

- 7.1 คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ
- 7.2 คับที่อยู่ได้ คับใจอยู่ยาก
- 7.3 ช้างเผือกไม่ได้เดินในกรุง
- 7.4 ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้
- 7.5 น้ำมาปลากินมด น้ำลคมคกินปลา
- 7.6 บ้านเมืองมีชื่อมีแป
- 7.7 ลูกศิษย์มีครู
- 7.8 วันพระไม่มีหนเดียว
- 7.9 สวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ
- 7.10 หนามแหลมไม่มีใครเลี่ยม

ตาราง 11 แสดงผลการวิเคราะห์หน้าที่ (Functions) ของภาษิตไทย

ลำดับ	หน้าที่ของภาษิต	จำนวนภาษิต	ร้อยละ
1	การให้คำแนะนำ	46	21.70
2	การห้ามปราม	43	20.28
3	การตำหนิ	68	32.08
4	การวิจารณ์	20	9.43
5	การตักเตือน	8	3.77
6	การเตือน	17	8.02
7	การให้กำลังใจ	10	4.72
รวม		212	100.00

จากการตาราง 11 ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์หน้าที่ (Functions) ของภาษิต มีจำนวนทั้งหมด 212 ภาษิต หน้าที่ของภาษิตที่มีจำนวนภาษิตปรากฏมากที่สุด ได้แก่ หน้าที่ที่เกี่ยวกับการตำหนิ โดยมีจำนวนภาษิต 68 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 32.08 รองลงมาได้แก่ หน้าที่ของภาษิตที่เกี่ยวกับการให้คำแนะนำ โดยมีจำนวนภาษิต 46 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 21.70 และหน้าที่ของภาษิตที่เกี่ยวกับการห้ามปราม มีจำนวนภาษิต 43 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 20.28 ส่วนหน้าที่ของภาษิตที่เกี่ยวกับการให้กำลังใจและการตักเตือน มีจำนวนภาษิตปรากฏน้อย โดยมีจำนวนภาษิต 10 และ 8 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 4.72 และ 3.77 โดยลำดับ

บทที่ 4

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อวิเคราะห์แนวคิดของภาษิตไทยในเชิงอรรถศาสตร์

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบแนวคิดของภาษิตไทยในเชิงอรรถศาสตร์
2. ทำให้ทราบวิธีการดำรงชีวิตของสังคมไทย

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษิต (Sayings) และแนวคิดเชิงอรรถศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า
2. ศึกษาทฤษฎีการวิเคราะห์ความหมายเชิงอรรถศาสตร์ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์
3. รวบรวมข้อมูลจากหนังสือทั้ง 7 เรื่อง ได้แก่
 - 3.1 สำนวนไทย ของ กาญจนา นาคพันธุ์ เล่ม 1-2
 - 3.2 สุภาษิตไทย ของ เจื้อ สตะเวทิน
 - 3.3 สุภาษิตสากล ของ เจื้อ สตะเวทิน
 - 3.4 ภาษา-พาสาร์ ของ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ
 - 3.5 ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทยประเภทต่าง ๆ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
 - 3.6 ถกสำนวนไทย ของ วาณิช จรุงกิจอนันต์ เล่ม 1-2
 - 3.7 On Thai Proverbs and Sayings ... By Duangtip Somnapan Surintatip

โดยมีวิธีการคัดเลือก ดังนี้

- คัดเลือกภาษิตทุกภาษิตที่เป็นสุภาษิต และคำพังเพย ที่ปรากฏในหนังสือทั้ง 7 เรื่อง โดยจะต้องมีลักษณะเป็นข้อคิด คติเตือนใจ หรืออบรมสั่งสอน โดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม

- ภาษิตที่ซ้ำกันให้นับเป็นเพียง 1 ภาษิตเท่านั้น

4. รวบรวมความหมายของภาษิตทั้งหมดที่คัดเลือกมา ดังนี้

- 4.1 ความหมายที่อยู่ในหนังสือ สำนวนไทย ของ ภาณุจนา นาคพันธ์
- 4.2 ความหมายที่อยู่ในหนังสือ สุภาษิตไทย ของ เจือ สตะเวทิน
- 4.3 ความหมายที่อยู่ในหนังสือ สุภาษิตสากล ของ เจือ สตะเวทิน
- 4.4 ความหมายที่อยู่ในหนังสือ ภาษา-พาสาร ของ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ
- 4.5 ความหมายที่อยู่ในหนังสือ ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย ประเภทต่าง ๆ
ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน
- 4.6 ความหมายที่อยู่ในหนังสือ ถกสำนวนไทย ของ วาณิช จรุงกิจอนันต์ เล่ม 1-2
- 4.7 ความหมายที่อยู่ในหนังสือ On Thai Proverbs and Sayings ... By Duangtip Somnapan Surintatip

โดยคัดเลือกภาษิตที่ปรากฏความหมายในหนังสือภาษิต ตั้งแต่ 3 เรื่องขึ้นไป มีทั้งหมดจำนวน 212 ภาษิต

5. วิเคราะห์แนวคิดที่ได้จากความหมายในข้อ 4 โดยสรุปเป็นแนวคิดสั้น ๆ ว่าภาษิตนั้นเกี่ยวกับเรื่องอะไร มีจุดมุ่งหมายอย่างไร แบ่งแนวคิดออกเป็น 2 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดหลักและแนวคิดรอง

6. นำแนวคิดหลัก, แนวคิดรอง และหน้าที่ (Functions) ของภาษิตที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของแนวคิดหลัก, แนวคิดรอง และหน้าที่ (Functions) ของภาษิตที่ได้จากการวิเคราะห์

7. จัดกลุ่มแนวคิดที่ได้แบ่งออกเป็นหมวดหมู่ตามการแยกความหมายของคำในภาษาออกเป็นหมวดหมู่ของความหมาย 8 ประเภท ซึ่ง ปีเตอร์ มาร์ค โรเจท์ (Peter Mark Roget) ได้แสดงไว้อย่างละเอียดในหนังสือ Roget's International Thesaurus ฉบับ Fourth Edition

8. นำแนวคิดหลักและแนวคิดรองแต่ละประเภทตามการแบ่งหมวดหมู่ซึ่ง ปีเตอร์ มาร์ค โรเจท์ (Peter Mark Roget) ได้แสดงไว้อย่างละเอียดในหนังสือ Roget's International Thesaurus ฉบับ Fourth Edition มาเรียงลำดับ ตามปริมาณที่มีการใช้จากมากไปหาน้อย

9. จัดหมวดหมู่และเรียงลำดับหน้าที่ (Functions) ของภาษิตตามจุดมุ่งหมาย

10. สรุปแนวคิดหลัก, แนวคิดรองและหน้าที่ (Functions) ของภาษิต ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นวิถีการดำรงชีวิตของคนไทย โดยวิธีพรรณาวเคราะห์

11. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิเคราะห์ภาษาไทยออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิดเชิงอรรถศาสตร์ในภาษาไทย มีจำนวนภาษาที่ใช้ในการวิเคราะห์ทั้งหมด 212 ภาษา และผู้วิจัยได้แบ่งแนวคิดออกเป็น 2 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดหลัก และแนวคิดรอง

1. การวิเคราะห์แนวคิดหลักเชิงอรรถศาสตร์ในภาษาไทย ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยแบ่งหมวดหมู่ของแนวคิดตามวิธีการของ ปีเตอร์ มาร์ค โรเจท์ (Peter Mark Roget) ซึ่งไม่ปรากฏข้อมูลประเภทที่ 2, 3, 4 และ 5 เนื่องจากในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ภาษาจากความหมายของภาษา ไม่ได้วิเคราะห์จากตัวอักษร ดังนั้นจึงปรากฏข้อมูลในประเภทที่ 1, 6, 7 และ 8 ซึ่งมีจำนวนภาษาของแนวคิดหลักทั้งหมด 320 ภาษา เพราะในแนวคิดแต่ละแนวคิดสามารถมีหลายภาษาได้ ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังตาราง

ตาราง 12 แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดหลักเชิงอรรถศาสตร์ที่มีจำนวนภาษามากที่สุด คือแนวคิดประเภทที่ 1 (CLASS ONE) แสดงถึงนามธรรมที่แสดงความสัมพันธ์ (Abstract Relations)

ลำดับ	หัวข้อ	แนวคิดหลัก	จำนวนภาษา	ร้อยละ
1	II	ด้านความสัมพันธ์ (RELATION)	43	38.05
2	III	ด้านปริมาณ (QUANTITY)	32	28.32
3	X	อำนาจ (POWER)	17	15.04
4	VI	ด้านเวลา (TIME)	11	9.73
5	VIII	เหตุการณ์ (EVENT)	8	7.08
6	VII	ด้านความเปลี่ยนแปลง (CHANGE)	2	1.77
รวม			113	100.00

ตาราง 13 แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดหลักเชิงอรรถศาสตร์ที่มีจำนวนภาชิต
มากเป็นอันดับที่สอง คือแนวคิดประเภทที่ 7 (CLASS SEVEN) แสดงเจกนา,
ความประสงค (Volition)

ลำดับ	หัวข้อ	แนวคิดหลัก	จำนวนภาชิต	ร้อยละ
1	III	การเต็มใจทำ (VOLUNTARY ACTION)	60	65.93
2	I	ความประสงคทั่ว ๆ ไป (VOLITION IN GENERAL)	22	24.18
3	VI	ความเป็นเจ้าของ (POSSESSIVE RELATIONS)	6	6.59
4	V	การสนับสนุน ส่งเสริม และขัดขวาง (SUPPORT AND OPPOSITION)	3	3.30
รวม			91	100.00

ตาราง 14 แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดหลักเชิงอรรถศาสตร์ที่มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่สาม คือแนวคิดประเภทที่ 6 (CLASS SIX) แสดงถึงปัญญาและศาสตร์ (Intellect)

ลำดับ	หัวข้อ	แนวคิดหลัก	จำนวนภาษิต	ร้อยละ
1	II	สภาวะทางจิต (STATES OF MIND)	32	40.51
2	III	การสื่อสารทางความคิด (COMMUNICATION OF IDEAS)	28	35.44
3	I	ปัญญาและการใช้ปัญญา (INTELLECTUAL FACULTIES AND PROCESSES)	19	28.05
รวม			79	100.00

ตาราง 15 แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดหลักเชิงอรรถศาสตร์ที่มีจำนวนภาษิตน้อยที่สุด คือแนวคิดประเภทที่ 8 (CLASS EIGHT) แสดงถึงความรัก ความเสนาหา (Affections)

ลำดับ	หัวข้อ	แนวคิดหลัก	จำนวนภาษิต	ร้อยละ
1	I	ความรักในส่วนบุคคล (PERSONAL AFFECTIONS)	20	54.05
2	II	ความเห็นอกเห็นใจ (SYMPATHETIC AFFECTIONS)	11	29.73
3	III	ความถูกต้องด้วยหลักธรรม (MORALITY)	6	16.22
รวม			37	100.00

2. การวิเคราะห์แนวคิดครองเชิงอรรถศาสตร์ในภาษาไทย ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยแบ่งหมวดหมู่ของแนวคิด ตามวิธีการของปีเตอร์ มาร์ค โรเจท์ (Peter Mark Roget) ซึ่งไม่ปรากฏข้อมูลในประเภทที่ 2, 3, 4 และ 5 เนื่องจากในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ภาษิต จากความหมายของภาษิต ไม่ได้วิเคราะห์จากตัวอักษร ดังนั้นจึงปรากฏข้อมูลเฉพาะในประเภทที่ 1, 6, 7 และ 8 ซึ่งมีจำนวนภาษิตของแนวคิดครองทั้งหมด 187 ภาษิต เพราะในบางภาษิต ไม่ปรากฏแนวคิดครอง ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังตาราง

ตาราง 16 แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดครองเชิงอรรถศาสตร์ที่มีจำนวนภาษิตมากที่สุด คือแนวคิดประเภทที่ 7 (CLASS SEVEN) แสดงเจตนา, ความประสงค์ (Volition)

ลำดับ	หัวข้อ	แนวคิดหลัก	จำนวนภาษิต	ร้อยละ
1	III	การเต็มใจทำ (VOLUNTARY ACTION)	50	58.14
2	I	ความประสงค์ทั่ว ๆ ไป (VOLITION IN GENERAL)	13	15.12
3	II	เงื่อนไข (CONDITIONS)	10	11.63
4	VI	ความเป็นเจ้าของ (POSSESSIVE RELATIONS)	7	8.14
5	V	การส่งเสริม สนับสนุน และขัดขวาง (SUPPORT AND OPPOSITION)	6	6.98
รวม			86	100.00

ตาราง 17 แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดรองเชิงอรรถศาสตร์ที่มีจำนวนภาชิตมาก เป็นอันดับที่สอง คือแนวคิดประเภทที่ 6 (CLASS SIX) แสดงถึง ปัญญา และ ศาสตร์ (Intellect)

ลำดับ	หัวข้อ	แนวคิดหลัก	จำนวนภาชิต	ร้อยละ
1	III	การสื่อสารทางความคิด (COMMUNICATION OF IDEAS)	18	50.00
2	I	ปัญญาและการใช้ปัญญา (INTELLECTUAL FACULTIES AND PROCESSES)	11	30.56
3	II	สภาวะทางจิต (STATES OF MIND)	7	19.44
รวม			36	100.00

ตาราง 18 แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดรองเชิงอรรถศาสตร์ที่มีจำนวนภาชิตมาก เป็นอันดับที่สาม คือแนวคิดประเภทที่ 1 (CLASS ONE) แสดงถึงนามธรรมที่แสดงความสัมพันธ์ (ABSTRACT RELATIONS)

ลำดับ	หัวข้อ	แนวคิดหลัก	จำนวนภาชิต	ร้อยละ
1	II	ด้านความสัมพันธ์ (RELATION)	13	37.14
2	III	ด้านปริมาณ (QUANTITY)	8	22.86
3	VI	ด้านเวลา (TIME)	8	22.86
4	X	อำนาจ (POWER)	4	11.43
5	VIII	เหตุการณ์ (EVENT)	2	5.71
รวม			35	100.00

ตาราง 19 แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดรองเชิงอรรถศาสตร์ที่มีจำนวนภาษิตน้อยที่สุด คือแนวคิดประเภทที่ 8 (CLASS EIGHT) แสดงถึงความรัก ความสนใจ (Affections)

ลำดับ	หัวข้อ	แนวคิดหลัก	จำนวนภาษิต	ร้อยละ
1	I	ความรักในส่วนบุคคล (PERSONAL AFFECTIONS)	18	60.00
2	II	ความเห็นอกเห็นใจ (SYMPATHETIC AFFECTIONS)	6	20.00
3	III	ความถูกต้องด้วยหลักธรรม (MORALITY)	6	20.00
รวม			30	100.00

ตาราง 20 แสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดหลักและแนวคิดรองเชิงอรรถศาสตร์

แนวคิดหลัก				แนวคิดรอง			
ลำดับ	ประเภท	จำนวน	ร้อยละ	ลำดับ	ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
1	1	113	35.31	1	7	86	45.99
2	7	91	28.44	2	6	36	19.25
3	6	79	24.69	3	1	35	18.72
4	8	37	11.56	4	8	30	16.04
รวม		320	100.00	รวม		187	100.00

ตาราง 21 แสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดหลักและแนวคิดรอง ประเภทที่ 1
(CLASS ONE) แสดงถึงนามธรรมแสดงความสัมพันธ์ (Abstract Relations)

แนวคิดหลัก				แนวคิดรอง			
ลำดับ	หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ	ลำดับ	หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ
1	II	43	38.05	1	II	13	37.14
2	III	32	28.32	2	III	8	22.86
3	X	17	15.04	3	VI	8	22.86
4	VI	11	9.73	4	X	4	11.43
5	VIII	8	7.08	5	VII	2	5.71
6	VII	2	1.77				
รวม		113	100.00	รวม		35	100.00

ตาราง 22 แสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดหลักและแนวคิดรองประเภทที่ 6
(CLASS SIX) แสดงถึงปัญญาและศาสตร์ (Intellect)

แนวคิดหลัก				แนวคิดรอง			
ลำดับ	หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ	ลำดับ	หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ
1	II	32	40.51	1	III	18	50.00
2	III	28	35.44	2	I	11	30.56
3	I	19	24.05	3	II	7	19.44
รวม		79	100.00	รวม		36	100.00

ตาราง 23 แสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดหลักและแนวคิดรองประเภทที่ 7
(CLASS SEVEN) แสดงเจตนา, ความประสงค์ (Volition)

แนวคิดหลัก				แนวคิดรอง			
ลำดับ	หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ	ลำดับ	หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ
1	III	60	65.93	1	III	50	58.14
2	I	22	24.18	2	I	13	15.12
3	VI	6	6.59	3	II	10	11.63
4	V	3	3.30	4	VI	7	8.14
				5	V	6	6.98
รวม		91	100.00	รวม		86	100.00

ตาราง 24 แสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดหลักและแนวคิดรองประเภทที่ 8
(CLASS EIGHT) แสดงความรัก ความเศร้า (Affections)

แนวคิดหลัก				แนวคิดรอง			
ลำดับ	หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ	ลำดับ	หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ
1	I	20	54.05	1	I	18	60.00
2	II	11	29.73	2	II	6	20.00
3	III	6	16.22	3	III	6	20.00
รวม		37	100.00	รวม		30	100.00

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์หน้าที่ (Functions) ของภาษาไทย
จากจำนวนภาษิตทั้งหมด 212 ภาษิต แบ่งหน้าที่ (Functions) ของ
ภาษิตไทยออกเป็น 7 หน้าที่ ดังนี้

1. หน้าที่ที่เกี่ยวกับการให้คำแนะนำ มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับ
สอง คือ จำนวนภาษิต 46 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 21.70 ได้แก่ ภาษิต
ดังต่อไปนี้ ก่อแล้วก่อสร้าง, คบคนให้คูหน้า ชื่อผ้าให้คูเนื้อ, จับให้มัน
คั้นให้คาย, เข้าเมืองคาหลัว ต้องหลัวตามคาม, จงเอาใจเขามาใส่ใจ
เรา, คูช้าง (วัว) ให้คูที่หาง คุณางให้คูที่แม่ เป็นต้น

2. หน้าที่ที่เกี่ยวกับการห้ามปราม มีจำนวนภาษิตมากเป็น
อันดับสาม คือ จำนวนภาษิต 43 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 20.28 ได้แก่
ภาษิตดังต่อไปนี้ กล้านักมกมกบั้น, คนลุ่มอย่าข้าม ไม้ลุ่มจึงข้าม, คักบาคร
ถามพระ, หมากก็อย่ากัดคอบ, จับงูช้างทาง เป็นต้น

3. หน้าที่ที่เกี่ยวกับการคำหิ มีจำนวนภาษิตมากที่สุด คือ
จำนวนภาษิต 68 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 32.08 ได้แก่ ภาษิตดังต่อไปนี้
กินในที่ลับโซในที่แจ้ง, กินบนเรือนขึ้นหลังคา, คางคกขึ้นวอ, คบหัว
กลางศาลาขอขมา (สมา) ที่บ้าน, ปั่นน้ำเป็นคว, สาวใส่ให้กากิน เป็นต้น

4. หน้าที่ที่เกี่ยวกับการวิจารณ์ มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่สี่ คือ จำนวนภาษิต 20 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 9.43 ได้แก่ ภาษิตดังต่อไปนี้ ไก่เห็นตีนงู งูเห็นนมไก่, กระตูดร้องได้, วัวใครเข้าคอกคนนั้น, เรือล่มในหนองทองจะไปไหน, ปลาช้องเดียวกัน เป็นต้น

5. หน้าที่ที่เกี่ยวกับการตักเตือน มีจำนวนภาษิตน้อยที่สุด คือ จำนวนภาษิต 8 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 3.77 ได้แก่ ภาษิตดังต่อไปนี้คือ แกงจืดจึงรู้คุณเกลือ, ถอยหลังเข้าคลอง, บลุกเรือนคร่อมคอก, เนื้อไม้ได้กินหนังไม้ได้รองเอวกระดูกแขวนคอก, วัวหายล้อมคอก เป็นต้น

6. หน้าที่ที่เกี่ยวกับการเตือน มีจำนวนภาษิตมาเป็นอันดับที่ห้า คือจำนวนภาษิต 17 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 8.02 ได้แก่ ภาษิตดังต่อไปนี้ ชุนนางไม่ใช่พ่อแม่ หินแฉ่งไม่ใช่ค้ายาย, คีบก็ทะเล สอกก็ทะเล, ชาวข้าวเปลือก หลิงข้าวสาร, น้ำน้อยย่อมแพ้ไฟ, ช้างสาร งูเห่า, ข้าเก่าเมียรัก เป็นต้น

7. หน้าที่ที่เกี่ยวกับการให้กำลังใจ มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่หก คือ จำนวนภาษิต 10 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 4.72 ได้แก่ ภาษิตดังต่อไปนี้ คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ, วันพระไม่มีทนเดียว, คับที่อยู่ได้ คับใจอยู่ยาก, สวรรค์อยู่นอก นรกอยู่ในใจ, น้ำมาบลากินมด น้ำลคมดกินปลา เป็นต้น

การอภิปรายผล

จากการศึกษาแนวคิดเชิงอรรถศาสตร์ในภาษิตไทย ทำให้ทราบค่านิยมและวิถีการดำรงชีวิตของคนในสังคมไทย ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์แนวคิดหลักในภาษิตไทยทั้ง 8 ประเภท ทำให้ทราบว่าแนวคิดหลักในประเภทที่ 1 (CLASS ONE) แสดงถึงนามธรรมแสดงความสัมพันธ์มีจำนวนภาษิตในปริมาณมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า คนในสังคมไทยได้รับอิทธิพลจากการอบรมสั่งสอนในรูปของภาษิต มีวิถีการดำรงชีวิตในลักษณะที่ปรากฏในประเภทที่ 1 อย่างเด่นชัด ส่วนการวิเคราะห์แนวคิดรองในภาษิตไทย ปรากฏว่าแนวคิดในประเภทที่ 7 (CLASS SEVEN) แสดงเจตนา ความประสงค์ แสดงให้

เห็นว่าภาษิตที่เกี่ยวข้องกับ ประเภทนี้มีส่วนผลักดันวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมไทยด้วย

2. จากการวิเคราะห์หัวข้อย่อย ๗ ของแนวคิดหลักและแนวคิดรองในประเภทที่ 1 มีหัวข้อย่อย ๗ 6 หัวข้อในแนวคิดหลัก 5 หัวข้อในแนวคิดรอง ดังนี้

2.1 หัวข้อในด้านความสัมพันธ์ มีภาษิตที่มุ่งสอนในด้านความสัมพันธ์ไมตรี, การสมาคม, ความสัมพันธ์ในสายเลือด มีจำนวนมากที่สุด

2.2 หัวข้อในด้านปริมาณ มีภาษิตที่มุ่งสอนให้มีความพอดี รู้จักประมาณตน, ประมาณค่าสิ่งต่าง ๆ มีจำนวนมากเป็นอันดับที่สอง

2.3 หัวข้อในด้านเวลา มีภาษิตที่มุ่งสอนให้รู้จักจังหวะเวลา, โอกาส ฯลฯ

2.4 หัวข้อในด้านอำนาจ มีภาษิตที่มุ่งสอนไม่ให้ใช้อำนาจบังคับ, ยอมรับในผู้มีอำนาจ ฯลฯ มีจำนวนมากเป็นอันดับที่สามในแนวคิดหลัก และอันดับที่สี่ในแนวคิดรอง

2.5 หัวข้อในด้านของเหตุการณ์ มีภาษิตที่มุ่งสอนในเรื่องของความเป็นธรรมดาของโลก มีจำนวนมากเป็นอันดับที่ 6 ในแนวคิดหลัก และอันดับที่ 5 ในแนวคิดรอง

2.6 หัวข้อในด้านความเปลี่ยนแปลง มีภาษิตที่มุ่งสอนในเรื่องของความเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา มีจำนวนมากเป็นอันดับที่ 5 ในแนวคิดหลัก

แสดงให้เห็นว่า ภาษิตไทยมุ่งสอนให้คนในสังคมมีความสัมพันธ์ไมตรี มีความรักใคร่กันในสายเลือด และยังมุ่งสอนให้รู้จักความพอดี รู้จักประมาณตน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของคิยู ศรีนราวัฒน์ (2531 : 36) กล่าวว่าสังคมไทยให้ความสำคัญในแง่บุคคล เลือคบและเลือกวางคนแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน มีระบบพวกพ้องหรือนับญาตินับมิตรกับคนที่ชอบพอกัน

3. จากการวิเคราะห์หัวข้อย่อย ๗ ของแนวคิดหลักและแนวคิดรองในประเภทที่ 6 (CLASS SIX) มีหัวข้อย่อย ๗ 3 หัวข้อในแนวคิดหลักและแนวคิดรองดังนี้

3.1 หัวข้อในด้านสภาวะทางจิต มีภาษิตที่มุ่งสอนให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท, มีความรอบคอบ ปรากฏจำนวนภาษิตมากที่สุดในแนวคิดหลัก และน้อยที่สุดในแนวคิดรอง

3.2 หัวข้อในด้านการสื่อสารทางความคิด มีภาคีที่มุ่งสอนในด้านการใช้วาจา, มุ่งสอนในด้านการศึกษาอบรม ปรากฏจำนวนภาคีมากเป็นอันดับที่สองในแนวคิดหลักและมากที่สุดในแนวคิดรอง

3.3 หัวข้อในด้านปัญญาและการใช้ปัญญา มีภาคีที่มุ่งสอนให้รู้จักใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์, ให้รู้จักใช้ความคิดในการแก้ปัญหา ปรากฏจำนวนภาคีน้อยที่สุดในแนวคิดหลัก และมากเป็นอันดับที่สอง ในแนวคิดรอง

แสดงให้เห็นว่าภาคีไทยมุ่งสอนให้คนในสังคมมีความรอบคอบ ไม่ประมาท และยังมุ่งเน้นในด้านการใช้วาจา, การศึกษาอบรม ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ เพ็ญแข วัจนสุนทร (2528 : 27,36) กล่าวว่าสำนวนและภาคีไทยมุ่งสอนให้คนไทยไม่ประมาททั้งโดยตรงและโดยอ้อม สืบมาเป็นเวลาหลายชั่วคน ทั้งยังกล่าวว่า "การพูดดี" เป็นค่านิยมอย่างหนึ่งของคนไทย คนไทยส่วนใหญ่พูดจาอ่อนหวาน มีสัมมาคารวะ และมีความเกรงอกเกรงใจอยู่เนืองนิตย์ การสอนให้ลูกหลาน "พูดดี" จึงปรากฏอยู่ในการอบรมตามรูปแบบต่าง ๆ ของคนไทยมากมาย ในวรรณคดีหลายเล่มก็กล่าวถึง แสดงว่าคนไทยเห็นว่าการพูดเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าพูดไม่เป็น อาจทำให้คนพูดเสียคน หรือไม่ประสบผลสำเร็จในชีวิตก็ได้

4. จากการวิเคราะห์หัวข้อย่อย ๆ ของแนวคิดหลักและแนวคิดรองในประเภทที่ 7 (CLASS SEVEN) มีหัวข้อย่อย ๆ 4 หัวข้อในแนวคิดหลัก 5 หัวข้อในแนวคิดรอง ดังนี้

4.1 หัวข้อที่เกี่ยวกับการเต็มใจทำ มีภาคีที่มุ่งสอนให้มีการกระทำและความประพฤติที่เหมาะสมที่ควร ปรากฏจำนวนภาคีมากที่สุดในแนวคิดหลักและแนวคิดรอง

4.2 หัวข้อที่เกี่ยวกับความประสงค์ทั่ว ๆ ไป มีภาคีที่มุ่งสอนเกี่ยวกับเรื่องผลประโยชน์, การประสานประโยชน์ ปรากฏจำนวนภาคีมากเป็นอันดับที่สองของแนวคิดหลักและแนวคิดรอง

4.3 หัวข้อที่เกี่ยวกับความเป็นเจ้าของ มีภาคีที่มุ่งสอนเกี่ยวกับการเงิน, ฐานะ ปรากฏจำนวนภาคีมากเป็นอันดับที่สามของแนวคิดหลัก และอันดับที่สี่ของแนวคิดรอง

4.4 หัวข้อที่เกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุนและชักชวน มีภาชิตที่มุ่งสอนในด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ปรากฏจำนวนภาชิตน้อยที่สุดในแนวคิดหลักและแนวคิดรอง

4.5 หัวข้อที่เกี่ยวกับเงื่อนไข มีภาชิตที่มุ่งสอนให้มีความระมัดระวังอันตราย ปรากฏจำนวนภาชิตมากเป็นอันดับที่สามในแนวคิดรอง

แสดงให้เห็นว่า ภาชิตไทยมุ่งสอนให้คนในสังคมมีการกระทำและความประพฤติที่เหมาะสม และให้คำนึงถึงการกระทำที่เกี่ยวกับผลประโยชน์หรือเพื่อเป็นการประสานประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับเพ็ญแข วัจนสุนทร (2528 : 35) กล่าวว่าความประนีประนอม และการประสานประโยชน์เข้าหากัน เป็นค่านิยมอย่างหนึ่งของคนไทย คนไทยจะรู้จักว่า เมื่อไหร่ควรทำอย่างไรได้ดีที่สุด เกือบจะเป็นธรรมชาติ

5. จากการวิเคราะห์หัวข้อย่อย ๆ ของแนวคิดหลักและแนวคิดรองในประเภทที่ 8 (CLASS EIGHT) มีหัวข้อย่อย ๆ 3 หัวข้อ ดังนี้

5.1 หัวข้อที่เกี่ยวกับความรักความเสน่หา มีภาชิตที่มุ่งสอนให้รู้จักควบคุมอารมณ์ มีใจหนักแน่นไม่เพ้อฝัน รักศักดิ์ศรี, เกียรติยศ, ยกย่องผู้อาวุโส ปรากฏจำนวนภาชิตมากที่สุดทั้งในแนวคิดหลักและแนวคิดรอง

5.2 หัวข้อที่เกี่ยวกับ ความเห็นอกเห็นใจ มีภาชิตที่มุ่งสอนให้มีความเมตตากรุณา, มีความเห็นอกเห็นใจ, มีความกตัญญู ปรากฏจำนวนภาชิตมากเป็นอันดับที่สอง ทั้งในแนวคิดหลักและแนวคิดรอง

5.3 หัวข้อที่เกี่ยวกับความถูกต้องด้วยหลักธรรม มีภาชิตที่มุ่งสอนไม่ให้เห็นแก่ตัว ชื่อสคัญ ไม่นำความลับไปเปิดเผย ปรากฏจำนวนภาชิตน้อยที่สุดในแนวคิดหลัก และอันดับที่สองในแนวคิดรอง

แสดงให้เห็นว่า ภาชิตไทยมุ่งสอนให้คนในสังคมมีจิตใจที่หนักแน่น, รักษาศักดิ์ศรี เกียรติยศ, ยกย่องผู้อาวุโส, มีความเมตตากรุณา, มีความกตัญญู, และชื่อสคัญสุจริต ไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งสอดคล้องกับเพ็ญแข วัจนสุนทร และคิยู ศรีนราวัฒน์ (2528 : 31,32 , 2531 : 35,36) กล่าวว่า เรื่องการรักเกียรติยศศักดิ์ศรีนี้คนไทยถือเป็นเรื่องสำคัญมากจะไม่ยอมให้ใครมาดูถูกดูหมิ่นได้ ยอมตายเพื่อเกียรติศักดิ์ได้ หรือยอมหมกเปื้อนชามเยื่อขายตัวเพื่อ "กู้หน้า" ก็มีอยู่มาก

นอกจากนี้คุณธรรมในเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตากรุณา, เห็นอกเห็นใจ, มีกตัญญูทวาทิต่อผู้ที่มีพระคุณ ก็ถือว่าเป็นค่านิยมของคนไทยข้อหนึ่งด้วยคนไทย ถือว่าผู้ใดมีบุญคุณเราต้องมีหน้าที่ตอบแทนหากตอบแทนไม่ได้ก็ต้องจงรักภักดี มีน้ำใจ ไมตรีคอบ คนไม่กตัญญูถือว่าเป็นคนไม่ดี ไม่มีผู้อยากคบหาสมาคมด้วย ดังนั้นคนไทย จึงมักสอนลูกหลานให้ยึดมั่นในความกตัญญูทวาทิตที่เสมอมาจนกลายเป็นค่านิยมอย่างหนึ่ง

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบปัญหาในการวิเคราะห์ดังนี้

1. ปัญหาการวิเคราะห์ภาษิต ผู้วิจัยวิเคราะห์ภาษิตโดยพิจารณาจากความหมายในหนังสือทั้ง 7 เรื่อง ซึ่งบางภาษิตมีความหมายไม่เป็นปัจจุบัน
2. ปัญหาในการวิเคราะห์แนวคิด ผู้วิจัยวิเคราะห์แนวคิดจากความหมายของภาษิตแล้วจึงให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณา ซึ่งมีหลายความคิดแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงพยายามปรับให้สอดคล้องกันมากที่สุด
3. ปัญหาในการจัดกลุ่มตามวิธีการของปีเตอร์ มาร์ค โรเจต์ (Peter Mark Roget) มีปัญหาเนื่องจากปีเตอร์ มาร์ค โรเจต์ (Peter Mark Roget) วิเคราะห์ความหมายในรูปของคำ แต่งานวิจัยนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ความหมายในรูปของข้อความ จึงทำให้มีปัญหาในการจัดกลุ่ม ดังนั้นผู้วิจัยจึงแก้ไขโดยจัดกลุ่มของแนวคิดต่าง ๆ ตามความหมายก่อน แล้วจึงจัดกลุ่มแนวคิดตามการแยกประเภทของ ปีเตอร์ มาร์ค โรเจต์ (Peter Mark Roget) โดยพิจารณาหัวข้อใหญ่ ๆ ในแต่ละประเภทเป็นเกณฑ์

การวิเคราะห์หน้าที่ (Functions) ของภาษิตไทย ปรากฏว่าภาษิตไทยส่วนใหญ่จะหาหน้าที่หรือมีจุดมุ่งหมายที่จะหาหนิการกระทำที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม เพื่ออบรมสั่งสอนบุตรหลานให้กระทำในสิ่งที่ถูกที่ควร นอกจากนี้ภาษิตไทยยังมีหน้าที่ในการให้คำแนะนำ, เสนอแนะให้ปฏิบัติตามด้วย และยังมีภาษิตอีกจำนวนมากที่มีลักษณะห้ามไม่ให้กระทำ ภาษิตที่มีลักษณะการให้กำลังใจมีน้อยเนื่องจากสังคมไทยไม่นิยมกล่าวร้ายยกย่องชมเชยเมื่อกระทำความดี และปรากฏภาษิตในลักษณะตักเตือนน้อยมากด้วยจะปรากฏในลักษณะของการเตือนไว้ล่วงหน้าก่อน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเชิงอรรถศาสตร์ในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเชิงอรรถศาสตร์ในภาษาไทยโดยวิเคราะห์ความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัย
3. ควรวิจัยแนวคิดเชิงอรรถศาสตร์ในสุภาษิต, คำพังเพยและสำนวนไทย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กาญจนา นาคพันธ์ (นามแฝง). สำนวนไทย. เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2515.

_____. สำนวนไทย. เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น,
2521.

กิ่งแก้ว อัคราภร. คติชนวิทยา. พระนคร : หน่วยการศึกษานิเทศก์ กรมการ
ฝึกหัดครู, 2519. (เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 184)

จิราภรณ์ ภทราภานุภัทร. ถ้อยคำที่ใช้เป็นสำนวนในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520. อัดสำเนา.

เจือ สดะเวทิน. สุภาษิตไทย. กรุงเทพฯ : สุทธิสารการพิมพ์, 2505.

_____. สุภาษิตสากล. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสมาคมนักเรียนเก่าบพิตรพิมุข
ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2515.

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. ภาษา พาสาร. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :
บรรณกิจ, 2523.

ดิเรกชัย มัทธนะสิน. ถ้อยคำสำนวน : แนวคิดเชิงภาษาศาสตร์. กรุงเทพฯ
: สุกัญญา, 2529.

ทัศนีย์ หานทวนิช. คติชาวบ้าน. บางแสน : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
บางแสน, 2523.

ทองสืบ ศุภมาร์ค. "คำพังเพย" วัฒนธรรมไทย. 39-44, 2521.

นภลัย สุวรรณธาดา. "ภาษิตและสำนวน." ภาษาไทย 8. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2527.

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. สุภาษิตและคำพังเพยภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ :
บรรณกิจ, 2524.

ประเทือง คล้ายสุบรรณ. สำนวนไทย. พิมพ์ครั้งที่ 4 : วิทยาลัยครูพระนคร
ศรีอยุธยา, 2527.

ประภา สัทธิลภ. การศึกษาหน้าที่ภาษาของประโยคคำถาม. ปรินญาณินท์
กศ. ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2529. ถ่ายเอกสาร.

ประสาธ หลักศิลา. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ก้าวหน้าการพิมพ์, 2514.

เพ็ญแข วัจนสุนทร. ค่านิยมในสำนวนไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ :
โอเดียนสโตร์, 2528.

ภาวिका สัมมาสติ. "มองค่านิยมของคนไทยจากสำนวนและภาษิต" จันทร์เกษม
176 : มกราคม - กุมภาพันธ์ 2527.

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม. ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทยประเภทต่าง ๆ.
พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สหมิตรออฟเซต, 2525.

วิเชียร เกษประทุม. สำนวนไทย. ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : มิครสัมพันธ์
กราฟฟิคอาร์ต, ม.ป.ป.

วานิช จรุงกิจอนันต์. ถกสำนวนไทย. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์, เล่ม 1,
2528.

_____. ภกษานวนไทย. กรุงเทพฯ : รุ่งวัฒนา. เล่ม 2, 2530.

ศิริชัย หิบลัสสวัสดิ์. สำนวน โวหาร สุภาษิต คำพังเพย. พระนคร :
ผดุงศึกษา, 2511.

ศุภมาส ทิพย์สือพร. การวิเคราะห์สุภาษิตอังกฤษและสุภาษิตไทย. ปริญญาโท
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2525. อัดสำเนา

สมร เจนจิระ. วิเคราะห์สำนวนภาษา. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.

สุนันท์ อุคมเวช. คติชนวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ :
วิทยาลัยเพชรบุรี, 2524.

อานนท์ อาภาภิรม. แนวคำบรรยายและตัวอย่างคำถามสังคมวิทยาเบื้องต้น.
กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา 2514.

อุทัย หิรัญโค. สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มนุษยวิทยา. กรุงเทพฯ :
โอเคียนส์โคร์, 2526.

Blundell, Jon, Jonathan Higgins and Nigel Middlemiss.
Function in English. London : Oxford University
Press, 1982

Chapman, Robert L. Roget's International Thesaurus 4th ed.
London : Harper & Row Publishers, Inc., 1929.

Duangtip Somnapan Surintip. On Thai Proverbs and Saying...
Bangkok, National Identity Board, Prime Minister's
Office, 1985.

- Finocchiaro, Mary. "The Functional-Notional Syllabus :
Promise, Problems, Practices," English Teaching
Forum 7(2) : 11-20; April 1979
- Leech, Geoffrey. Semantics. London : Penguin Books Ltd.,
1981.
- Van Ek, J.A. The Threshold Level for Modern Language
Learning in Schools. Strasbourg : Council of
Europe, 1976.
- Wardhaugh, Ronald. Introduction to Linguistics. 2nd. ed.
New York : McGraw-Hill. Book Company. 1977.
- Wilkins, D.A. Notional Syllabus. London : Oxford
University Press, 1976.

ภาคผนวก

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
1	กล้านักมักขึ้น	กล้าเกินไปมักจะเป็นอันตราย
2	กลิ้งครกขึ้นภูเขา	งานที่ยากลำบากมากและอาจไม่ประสบผลสำเร็จ
3	กว่าถั่วจะสุก งาก็ไหม้	งาน 2 ประเภทมีลักษณะไม่เหมือนกันและใช้เวลาไม่เท่ากัน
4	ก่อนแล้วต้องสาน	เริ่มลงมือทำอะไรแล้วต้องทำต่อ
5	กินข้าวคัมกระโจนกลาง	ใจร้อนทำโดยไม่พิจารณาให้รอบคอบจะเป็นโทษภายหลัง
6	กินในที่ลับไซในที่แจ้ง	ทำอะไรกันในที่ลับ แล้วนำมาเปิดเผย โดยเฉพาะเรื่องของหนุ่มสาว
7	กินน้ำไม่เผื่อแล้ง	ใช้จนหมดในทันทีโดยไม่คำนึงถึงวันข้างหน้าว่าจะขาดแคลนหรือลำบาก
8	กินน้ำเห็นปลิง	เมื่อต้องการสิ่งใดปรากฏว่ามีสิ่งที่น่ารังเกียจอยู่ในนั้นทำให้รู้สึกตลกขบขันจะขำใจไม่อาจจะถือเอาสิ่งนั้นได้

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
9	กินบนเรือน ชีบนหลังคา	คนที่เจ้าของบ้านนำมาชุบเลี้ยงอุปการะอย่างดี แล้วกลับทำให้เจ้าของบ้านต้องเดือดร้อนเสื่อมเสีย
10	กินบุญร้อนท้อง	หากระแสในสิ่งที่ควหาไว้กลัวคนเขาจะรู้หรือจับได้
11	เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน	คอยเก็บผลประโยชน์หรือผลพลอยได้เล็ก ๆ น้อย ๆ จากกิจการที่ทำอยู่
12	เกี่ยวแถมทุ่งป่า	ทำอะไรเกินกำลังความสามารถของคน
13	เกลียดตัวกินไข่	เกลียดตัวเขาแต่อยากได้ผลประโยชน์จากตัวเขา
14	แกว่งเท้าหาเสี้ยน	การพูดหรือทำอะไรก้าวก่ายไปถึงผู้อื่นอย่างที่ไม่ควรทำไปย่อมจะเกิดเรื่องเดือดร้อนขึ้นกับตนเอง
15	ไถ่งามเพราะชน คนงามเพราะแต่ง	คนต้องอาศัยเสื้อผ้าอาภรณ์มาประดับจึงจะดูงดงามได้

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
16	ไก่เห็นตีนงู งูเห็นนมไก่	ต่างฝ่ายต่างรู้ความลับและขึ้นเชิง ของกันและกันจึงคอยคุมเชิงกันอยู่ ไม่ให้เสียผลประโยชน์
17	ใกล้เกลือกินด่าง	มองข้ามหรือไม่รู้ค่าของดีที่อยู่ ใกล้ตัวซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่คน กลับไปแสวงหาสิ่งที่ด้อยกว่า
18	เกลือกจืดเกลือก	- ต่างฝ่ายต่างมีขึ้นเชิงเล่ห์ เหลี่ยมพอ ๆ กันก็จะชิงไหว พริบกันจนกว่าจะแตกหัก กันไปข้างหนึ่ง - สมองคอบอย่างหักเหียมกัน ไม่ยอมเสียเปรียบใคร
19	แกงจืดจึงรู้คุณเกลือ	มองไม่เห็นคุณค่าของคนหรือสิ่ง ของที่ดีมีประโยชน์เมื่อสูญเสีย ไปแล้วจึงนึกเสียดายและก็จะไม่มี คน ๆ นั้นหรือสิ่งนั้น ๆ แล้ว
20	กระตือรือร้นได้	ผู้ใดก่อกรรมไว้กับผู้ตายสักวันหนึ่ง ผู้นั้นจะต้องรับโทษหรือชดใช้บาปให้ สาสมกับความผิดนั้น
21	ขายผ้าเอาหน้ารอด	ยอมเสียสละแม้แต่ของจำเป็น ที่คนมีอยู่เพื่อรักษาชื่อเสียงของ คนไว้

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
22	ชี้ข้างจับคึกแค้น	ทำอะไรที่ค้องลงทุนมหาศาล แต่ได้ผลกำไรนิดเดียวหรือไม่คุ้ม กับสิ่งที่ต้องเสียไป
23	ชี้ก้อนใหญ่ให้เด็กเห็น	ผู้ใหญ่ที่หาสิ่งที่ไม่ดีเป็นเรื่อง ชั่วร้ายเลวทรามมาให้เด็กหรือผู้น้อย เห็น อาจจะทำให้ผู้น้อยขาด ความนับถือได้
24	เข้าตามครอกออกตามประตู	ทำอะไรให้ถูกต้องตาม ธรรมเนียมประเพณี, ไปมาหาสู่อย่างเปิดเผย ถูกต้อง และเป็นการคบหา สมาคมของหนุ่มสาว
25	เข้าเถื่อนอย่าลืมพรา	ให้เตรียมพร้อมเพื่อต้องไปเผชิญ เหตุการณ์คับขันข้างหน้าจะได้ไม่ ลำบากเช่นเดียวกับเวลาจะเข้าป่า จะต้องเอาไม้คึดคิ้วไปด้วย
26	เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลีว ตาตาม	เมื่อเข้าไปอยู่ในท้องถิ่นใด หาก มีระเบียบหรือประเพณีใด ๆ ที่คน ในท้องถิ่นปฏิบัติอยู่เราก็ต้องทำตาม เพื่อปรับตัวให้เข้ากับคนในท้อง ถิ่นนั้น ๆ
27	ชุกคนด้วยปาก ถากคน ด้วยดา	เป็นอาการพูดอ่อนช้อดหรือคำวา และมองด้วยตาที่มุ่งร้ายหรือ ขยาสยดาคูด้วยอาการเกลียดชัง

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
28	ขุนนางไม่ใช่พ่อแม่ หินแร่ใช่คายาย	ไม่ให้ไว้ใช้ในผู้ที่มีอำนาจหรือผู้ที่มี อายุมากกว่า ถ้าไม่ใช่พ่อ แม่ ปู่ย่า คายาย เพราะอาจทำให้ได้รับความ เดือดร้อนภายหลังได้
29	เขียนเสือให้วัวกลัว	พยายามจะขู่ให้กลัวแต่ไม่ทำให้ใคร เขากลัวได้ตามคำขู่เพราะขู่ด้วย เรื่องไม่จริง
30	ข่มเขาโคขึ้นให้กินหญ้า	มีใจหรือบังคับให้ทำโดยเขาไม่ เต็มใจ
31	คนเดียวหัวหาย สองคนเพื่อนตาย สามคนกลับบ้านได้	ทำอะไรมากคนดีกว่าทำคนเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่จะต้องเดินทาง ไกล ควรมีเพื่อนไปด้วยจะได้ ช่วยเหลือกันในยามที่ต้องเผชิญ กับอันตราย
32	คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ	เมื่อมีคนรักย่อมมีคนชังด้วยเป็น ธรรมดา
33	คนล้มอย่าข้าม ไม้ล้มจึงข้าม	คนที่ตกต่ำยากจนหรือหมดอำนาจ เนื่องจากชีวิตผันแปร เปลี่ยนไป ไม่ควรจะลบหลู่ดูถูกเพราะอาจจะ กลับเฟื่องฟูขึ้นอีกได้ผิดกับไม้ล้มแล้ว ข้ามได้

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
34	คางคกขึ้นวอ	คนขึ้นคำหรือคนที่มีฐานะคำคำ้อย พอได้ก็มีฐานะยศฐาบรรดาศักดิ์ ก็มักแสดงกิริยาท่าทางให้เห็นว่า ขึ้น เท่อ หรือเย่อหยิ่ง จองทอง อวคคิ
35	คบคนจรนอนหมอนหมิ่น	มิให้วางใจคนแปลกหน้า เพราะ อาจได้รับภัยจากผู้นั้นเมื่อใดก็ได้
36	คบคนให้คูหน้าซื้อผ้าให้คูเนื้อ	ให้มีความรอบคอบในการคบมิตร
37	คบเด็กสร้างบ้าน (คบหัวล้านสร้างเมือง)	จะทำงานใด ๆ ให้สำเร็จต้อง เลือกคนที่มีความสามารถเหมาะ กับงานหรือคนที่มีความรับผิดชอบ งานจึงจะสำเร็จ
38	ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด	มีความรู้มากแต่ไม่รู้จักใช้ความรู้ เป็นประโยชน์หรือนำความรู้ไปใช้ ในทางที่ผิดศีลธรรมจึงเอาตัว ไม่รอด
39	โค่นกล้วยอย่าไว้หน่อ	การทำลายล้างบุคคลที่เป็นคนพาล ทรยศ คคโคง ต้องทำลายให้หมด อย่าให้มีเชื้อสายเหลืออยู่
40	คับที่อยู่ได้ คับใจอยู่ยาก	ให้มีความพอใจในสถานที่คับแคบ แต่อยู่แล้วสบายใจ

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
41	คคในช่องอในกระตูก	บุคคลที่มีจิตใจเต็มไปด้วย เล่ห์เหลี่ยมคคโกงคอยแค้นจะเอา เอาเปรียบเป็นคนที่มียันตรายต่อ สังคมไม่น่าคบอย่างยิ่ง
42	คืบก็ทะเล ศอกก็ทะเล	ออกทะเลอย่าประมาททะเลเพราะ อาจเกิดอันตรายได้ทุกเมื่อ
43	ฆ่าควายเสียค่ายพริก	ทำงานใหญ่โคแตกล้มหมดเปลือง ไม่ยอมลงทุนย่อย ๆ อาจทำให้งาน ใหญ่เสียหายได้
44	ฆ่าช้างเอางา	การทำลายสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สำคัญและ ใหญ่เพื่อให้ได้สิ่งของจากการนั้นมา เป็นประโยชน์เล็กน้อยแก่คนโดย ไม่คำนึงถึงความเสียหายใหญ่หลวง ที่จะตามมา
45	งมเข็มในมหาสมุทร	การกระทำบางอย่างที่ยากยิ่ง แทบจะเรียกได้ว่าสุกวิสัยที่จะทำ ให้สำเร็จได้
46	โง่แล้วอย่ากนอนเคียง	โง่แล้วยังอวดฉลาดทำในสิ่งที่คน ไม่รู้ไม่เข้าใจอาจเป็นที่ หัวเราะเยาะของคนอื่น
47	จงเอาใจเขามาใส่ใจเรา	ให้เห็นใจกัน นึกว่าเราเป็น เขาบ้างเราจะทำอย่างไร

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
48	จับปลาสองมือ	ทำงานหลายอย่างในเวลา เดียวกัน ผลย่อมไม่ดี
49	จับงูข้างทาง	ทำในสิ่งที่เป็นภัยหรือเสี่ยง อันตราย
50	จับเสือมือเปล่า	แสวงหาประโยชน์โดยไม่ต้อง ลงทุนซึ่งเสี่ยงต่ออันตรายหรือ ความล้มเหลว
51	จับให้มันคั้นให้ตาย	ทำให้เคียดแค้นโดยเฉพาะ การจับความผิดความชั่วของ คนอื่นต้องมีหลักฐานยืนยัน แน่นอน มิฉะนั้นจะเป็นอันตราย แก่ตัว
52	จระเข้ขวางคลอง	คนที่ชอบทำท่าแบ่งหรือทำตัว ให้เป็นที่ยกย่องแก่ผู้อื่นจนก่อให้เกิด ความรำคาญ
53	ใจคือสี่เสือ	เมื่อเผชิญหน้ากับภัยอันตรายหรือ ตกอยู่ในสถานการณ์คับขันทำให้ ให้เป็นปกติและสรวลสนทนา อารมณ์ ให้ดีขึ้นไม่แสดงท่าทางหวาดหวั่นให้ อีกฝ่ายหนึ่งเห็นอาจแก้ปัญหาเอาตัว รอดได้

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
54	ชิงสุกก่อนห่าม	ควันทาสิ่งที่ยังไม่สมควรแก่วัย หรือยังไม่ถึงเวลา
55	ชักน้ำเข้าลึก ชักศึกเข้าบ้าน	ผู้ทำการบางอย่างอันเป็นเหตุให้อันตรายมาถึงตัวเองและบ้านเมือง หรือสังคมหมู่คณะเป็นอันตรายที่ใหญ่
56	ชักใบให้เรือเสีย	ชักจูงหะในการสนทนาหรือในการทำงานทำให้เรื่องเขวออกนอกแนวทางไปไม่ได้ประโยชน์ตรงตามต้องการ
57	ชาติเสือต้องไว้ลาย ชาติชายต้องไว้ชื่อ	ผู้ชายต้องรักษาชื่อเสียงเหมือนเสือรักษาลายของมัน
58	ชายข้าวเปลือก หญิงข้าวสาร	ชายเป็นเพศแข็งแรงแจ้งป้องกันตัวเองและเอาตัวรอดได้ ไม่ต้องห่วงที่จะหาความเสียหาย ส่วนหญิงเป็นเพศอ่อนแอยอมต้องการความคุ้มครองเพื่อให้ปลอดภัย และทำให้เกิดความเสียหายได้ง่าย
59	ชายสามโบสถ์ หญิงสามผัว	ชายที่บวชเป็นพระถึงสามครั้ง และหญิงที่มีสามีสามคนเป็นพวกโลเล เชื่อไม่ได้ ไม่มีความมั่นคงในจิตใจ ห้ามคบ

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
60	ช้า ๆ ได้พร้าเล่มงาม	ในการทำงานบางอย่างที่ยาก ๆ นั้น ต้องทำอย่างรอบคอบถี่ถ้วน จึงต้องใช้เวลานาน หากอดทนคอย ก็จะได้ผลงานเป็นที่น่าพอใจ
61	ช้าเป็นการนานเป็นคุณ	ให้ทำสิ่งใด ๆ โดยรอบคอบมิให้ ผิดผลามหรือใจเร็วควั่นได้หรือ แม้จะใช้เวลานานไปบ้างก็จะได้ ผลดีในนั้นบปลาย
62	ช้างคยหังควเอาใบบัวบิค	ผู้ที่ทำความผิดที่เป็นเรื่องใหญ่คนรู้ กันทั่วแล้วพยายามหาหลักฐาน มากลบเกลื่อนแต่ก็ไม่สามารถปกปิด ความผิดได้
63	ช้างสาร ฐเห่า ช้าเก่า เมียรัก	มิให้วางใจใน 4 อย่างนี้ เพราะถ้าเกิดคราวเคราะห์ ขึ้นมาชีวิตก็อาจเป็นอันครายได้
64	ช้างเผือกไม้ได้เคินในกรง	ผู้มีปัญญาความสามารถที่อยู่ ในชนบทไกล ๆ ควรแก่การที่ จะยกย่องเชิดชูให้อยู่ในตำแหน่ง ที่เหมาะสมกับความสามารถ
65	ช้าช้างชี คีช้างสงฆ์	อย่ายุ่งเรื่องคนอื่นไม่ว่าจะเป็น เรื่องดีหรือไม่ดี

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
66	ซื้อจัว (ควาย) หน้านา ซื้อผ้าหน้าหนาว (ตรุษ)	จะซื้ออะไรก็ตามในระยะที่ใคร ๆ ก็ต้องการสิ่งนั้นเพราะถึงคราว จำเป็นที่ต้องใช้หรือเพราะสิ่งนั้น เป็นของมีขึ้นใหม่ก็ย่อมมีราคาแพง ต่อเมื่อพ้นระยะนั้นไปราคาก็ถูก
67	ดูช้าง (วัว) ให้ดูหาง ดูนางให้ดูแม่	พิจารณาบุคคลหรือผู้หญิงที่จะ เลือกมาเป็นคู่ครองโดยคุณสมบัติ ของแม่และตัวผู้หญิงนั้นก็อาจทำ ให้รู้จักผู้หญิงคนนั้นได้ละเอียดขึ้น เพราะถ้าแม่มีส่วนมากลูกก็ติดด้วย
68	ดูตาม้าตาเรือ	จะพูดหรือจะทำอะไรก็ตามให้ระมัด ระวังพินิจพิจารณาให้รอบคอบดูว่า มีอะไรอยู่ข้างหน้าข้างหลังบ้างไม่ ให้ซุ่มซำมให้หมั่นสังเกตดูว่าทำ ไปแล้วจะเป็นอันตรายแก่ตัว หรือเปล่า
69	เดินตามรอยผู้ใหญ่ หมาไม่กัด	ประพฤติตามตัวอย่างผู้ใหญ่ย่อม ปลอดภัย
70	เค็ดบัว (ปลี) ไม่ให้ ไว้ใย เค็ดคอกไม่ให้ไว้ขี้	- คัดขาด คัดญาติขาดมิตรกันอย่าง เด็ดขาด - คัดพ่อผู้ที่เคยมีความสัมพันธ์ต่อกัน แล้ว กลับมาสลัดตัดรอนหรือจาก ไปอย่างไม่เหลือเยื่อใยไว้เลย

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
71	เค็ดบัวไว้ใย	ให้มีสัมพันธ์ไมตรีต่อกันอย่าตัดขาด จากกันเสียเลยทีเดียว
72	ตกกระไดพลอยโจน	ทำเพราะจำเป็น พลอยประสมหรือ พลอยเป็นไปด้วยในกรณีที่มีความ จำเป็นบังคับ
73	คกน้ำไม่ไหล คกไฟไม่ไหม้	คนก็จะมีคนรักคนเห็นใจ นับถือ และให้ความช่วยเหลือในคราว คับขัน
74	ค่อนน้ำมะพลับ ลับหลังตะโก	ค่อนน้ำทาคี ลับหลังว่าร้าย พูดลับกลอก
75	คาบอคสอดควาเห็น	ไม่รู้ไม่เห็นอะไรด้วยตนเองแต่ แสดงว่ารู้เห็น
76	คิเรือทิ้งโกลน คิโชน ยังไม่ทรงเครื่อง	ทำหนังสือที่ยังทำไม่เสร็จ ยังไม่รู้ ความจริงในสมรรถภาพและคุณภาพ ที่เขายังไม่แสดง
77	คิงูให้กากิน	ลงทุนลงแรงทำอะไรอย่างหนึ่ง แล้วไม่ได้ประโยชน์แก่คนประโยชน์ นั้นกลับไปเป็นของผู้อื่น

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
78	คิงูให้หลังหัก	การกระทำสิ่งใดแก่ศัตรูโดยไม่เค็ดขาดจริงจังแล้ว ผลร้ายแห่งการกระทำนั้นย้อนมาถึงคนได้ในภายหลัง
79	คิตน (คาย) ไปก่อนไซ้	กังวล ทุกข์ร้อน หรือหวาดกลัวในเรื่องที่ยังไม่เกิดขึ้น
80	คิปลาน้ำไซ	การกระทำอะไร เป็นการขัดขวางผลประโยชน์ที่เขาควรมีควรได้ออยู่แล้วให้ต้องเสียไป
81	คิวัวกระทบคราค	โกรธคนหนึ่งแต่ไม่ได้ทำร้าย (ด้วยกาย หรือวาจา) กับคนนั้น แต่ไปทำเอาอีกคนหนึ่งโดยหมายจะให้กระทบกระเทือนถึงคนที่คนโกรธ
82	คาข้าวสารกรอกหม้อ	ทำอะไรพอให้รอดไปวันหนึ่ง ๗ ทำโดยไม่คิดถึงระยะยาวข้างหน้า แก้ปัญหาเฉพาะหน้า เอาตัวรอดพ้น ๗ ก่อน
83	คาน้ำพริกละลายแม่น้ำ	ทำอะไรที่ต้องเสียทรัพย์จำนวนมากไปโดยที่ไม่ได้ประโยชน์คุ้มกับที่เสียไป

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
84	คักน้ำใส่กระโหลก ชะโงกดูเงา	ให้รู้ฐานะของคนและเจียมตัวใน ความต่ำต้อยของคนรู้ว่าคนเป็นใคร เหมาะสมหรือควรกันกับที่จะทำอะไร ลงไปหรือไม่
85	คักน้ำรดหัวสาก (คอ)	การสั่งสอนที่ไม่ได้ผล สอนอะไร แล้ว ผู้รับการสอนไม่เคยจำ ไม่ เคยมีความรู้อะไรเพิ่มเติมขึ้น เหมือนคนปัญญาทึบหรือคนที่ไม่ยอม ปฏิบัติตามคำสั่ง
86	คักบาตรถามพระ	จะให้อะไรสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่ผู้ใดใน เมื่อผู้นั้นเต็มใจรับอยู่แล้วไม่ต้อง ถามว่าจะเอาหรือไม่เอาเมื่อจะ ให้ก็ให้ทีเดียว
87	คักช่องน้อยแค่ออกตัว	เอาตัวรอดคนเดียวให้พ้นจาก ภาระผูกพันหรือพ้นจากความ ยุ่งยากลำบากโดยไม่หวังกังวล คนอื่นเป็นการไม่คิดถึงหัวอกคนอื่น
88	คบหัวกลางศาลา	เวลาว่าร้ายต่อหน้าสาธารณะชน เวลาขอขมา (สมา) ที่บ้าน ขอโทษมาทำเฉพาะตัว ยอมรับผิด ไม่สมกับที่ทำผิด

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
89	คบหัวแล้วลูบหลัง	ได้รับความกระทบกระเทือนใจ ในตอนแรกแล้วกลับได้รับสิ่ง ปลอบใจในตอนหลัง
90	คายประชดป้าช้า	แกล้งทำหรือพูดประชดอีกฝ่าย หนึ่งแต่ตัวเองกลับเป็นฝ่าย เสียหายจากการกระทำหรือ คำพูดนั้น
91	เคี้ย้อุ้มค่อม	คนที่มีฐานะต่ำต้อยหรือยากจน แต่รับภาระเลี้ยงดูคนที่มีฐานะ เช่นคน ก็มีแต่จะได้รับความ เคื่อนร้อนยิ่งขึ้น
92	ถีลอดคาข้าง ห่างลอดคาเส้น	- ดูเหมือนรอบคอบก็ถ้วนแต่ ไม่รอบคอบ ถ้วนจริง - เสียส่วนใหญ่มองไม่เห็น เสียส่วนน้อยกลับมองเห็น - ประหยัดในสิ่งที่ไม่ควร ประหยัด ไม่ประหยัดในสิ่ง ที่ควรประหยัด
93	ถอยหลังเข้าคลอง	การกระทำไปทางแบบเดิมเป็นการ กระทำที่ล้าสมัย ล้าหลัง ไม่นำไปสู่ ความก้าวหน้า

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
94	ถ่มน้ำลายรดฟ้า	ประทุษร้ายด้วยวาจาต่อผู้ที่อยู่เหนือตน แล้วคนกลับจะต้องได้รับผลร้ายเองหรือกลับจะเป็นภัยแก่ตนเอง
95	ทานาบนหลังคน	การหาประโยชน์ใส่ตนโดยวิธีเอาโรคเอาเปรียบหรือรีดนาทาเร้นผู้อื่น, ใต้ประโยชน์มาโดยไม่ชอบธรรม และทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
96	นายว่า ชี้อ้าพลอย	เมื่อได้โอกาสพลอยพูดผสมโรง ตีเคียนผู้อื่นตามนายไปด้วยเพื่อเป็นการประจบประแจงไม่มีความคิดเห็นเป็นของตัวเอง
97	น้ำชุ่มไว้ใจ น้ำใสไว้นอก	ความชุ่มเคื่องโกรธแค้นไม่พอใจอะไรให้เก็บไว้ใจ ส่วนภายนอกให้แสดงสีหน้ายิ้มแย้มแสดงมธุรสวาจาและที่ทำอันสุนทรให้เห็นว่าดีด้วยเสมอ
98	น้ำขึ้นให้รีบตัก	เมื่อมีโอกาสดีให้เร่งลงมือทำ
99	น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ	การชักขวางหรือคัดทานผู้ที่กำลังโกรธหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรง ย่อมทำให้เป็นอันตรายแก่ตนเอง

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
100	น้ำศาลโกลัมค	หญิง ชาย ถ้าอยู่ใกล้กันแล้วคที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องรักใคร่ผูกพันเกินเลยกันด้วยไม่ได้
101	น้ำนิ่งไหลลึก	คนที่มีท่าท้งม ว ไม่ค่อยพูดจามักจะมีความคิดลึกซึ้ง
102	น้ำน้อยย่อมแพ้ไฟ	น้ำกับไฟมีลักษณะตรงข้ามคือเย็นกับร้อนนั้ใช้ต้านทานกันได้ ฝ่ายใดน้อยย่อมแพ้
103	น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า	ต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันจึงจะดี
104	น้ำมาปลากินมค น้ำลคมคกินปลา	ที่ใครที่มัน, เมื่อมีโอกาสนั้จวยประโยชน์ โดยเอาเปรียบคนอื่นแล้วคนอื่นก็มีโอกาสเช่นนั้นบ้างเหมือนกัน
105	น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย	คาพูดที่นั้นมวลงจะเป็นประโยชน์แก่ผู้พูดมากกว่าคาพูดที่ก้าวร้าว โห่กฮาก แต่คาพูดตรงไปตรงมาไม่เป็นพิษเป็นภัย ส่วนคาพูดที่อ่อนหวานอาจเป็นโทษเป็นภัยได้
106	น้ำลคคอกมค	ถึงคราวชะตาคก (หมคอานาจ) ความชั่วร้าย ความทุจริต คคโกง ความเลวทราม ความไม่ดีต่าง ๆ ที่ทำไว้ก็ปรากฏขึ้นให้เห็น

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
107	นอนสูงให้นอนคว่ำ นอนต่ำให้นอนหงาย	- ให้ระวังอันตรายตลอด เวลาถ้านอนสูงให้นอนคว่ำอะไร มาก็มองเห็นหมด นอนหงาย เห็นง่ายเช่นเดียวกัน - ทั้งเจ้านายและบ่าวควรเอาใจใส่ ซึ่งกันและกัน
108	นุ่มเจียมท่มเจียม	ให้รู้จักสงบเสงี่ยมเจียมตัวแต่งเนื้อ แต่งตัวให้สมกับฐานะความเป็น อยู่ของตนเองย่อมอยู่อย่างมีความสุข
109	นกน้อยทำรังแต่พอตัว	เป็นผู้น้อยทำอะไรต้องดูให้พอสมควร กับฐานะของคนเท่าที่กำลังทรัพย์ สติปัญญา ความสามารถของคนจะ อำนวยให้
110	เนื้อเค้ายาเค่า	นำเอาทรัพย์สินส่วนที่เป็นกำไร หรือดอกเบี้ยกลับไปลงทุนต่อไปอีก โดยไม่ต้องใช้ทุนเดิม
111	นิ้วไหนร้าย คัดนิ้วนั้น	ในหมู่คณะเดียวกันคนไหนร้าย (ไม่ดี) ก็ให้เลือกคบหาสมาคม (คัด) กับ คนนั้นหรือให้ออกไปจากหมู่คณะเป็น การสาแดงโทษให้เห็นเฉพาะคนนั้น ไม่คลุมไปถึงคนอื่นหรือ พ่อ แม่ ญาติ พี่น้องของเขา

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
112	เนื้อไม่ได้กิน หนังไม่ได้ครอง กระดุกแควนคอ	พลอยเข้าไปพัวพันในเรื่องร้ายและต้องรับบาปเคราะห์เสียหายหนักหนาทั้ง ๆ ที่ตัวเองไม่ได้รับประโยชน์อะไรเลย
113	บ้านเมืองมีชื่อมีแป	บ้านเมืองหรือประเทศย่อมมีกฎหมายคุ้มครอง
114	บัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น	ทำอะไรให้ค่อย ๆ ทำอย่างนิ่มนวลไม่ให้สะเทือนใจกัน, รักษามิตรภาพเพื่อไม่ให้อีกฝ่ายโกรธ
115	ปลาช้องเดียวกัน	คนที่อยู่ร่วมกับคนหนึ่งหาไม่ตีก็พลอยทำให้คนอื่นเสียไปด้วย
116	ปลาคกน้ำตัวโต	สิ่งที่สูญเสียไปแล้วนั้นมักจะกล่าวถึงกันในลักษณะที่มีค่าเกินกว่าความเป็นจริง กล่าวอ้างโดยไม่มีหลักฐาน
117	ปลาหมอคายเพราะปาก	คนที่พูดพล่อย ๆ ไปจนการพูดนั้นเป็นอันตรายกับตัวเอง
118	ปลาใหญ่กินปลาเล็ก	คนที่มีอิทธิพลย่อมเอาเปรียบคนที่ตัวยกว่า

ลำดับที่	ภาษา	ความหมาย
119	ปล่อยเสือเข้าป่า ปล่อยปลาลงน้ำ	- ปล่อยศัตรู (คนมีอิทธิพล) ไป อาจกลับมาทำร้ายได้ - เมื่อปล่อยบุคคลใดบุคคลหนึ่งไป หรือละเว้นโทษเขา กลับไม่เคยคิดถึงบุญคุณของผู้ปล่อยเลย
120	ปากปราศรัยน้ำใจเชือกคอก	ปากกับใจไม่เหมือนกันคือปากพูดอย่างเมตตาปราณีแต่ใจคิดร้ายอยู่เสมอ
121	ปลูกเรือน (ต้อง) ความใจ ผู้อยู่ ผู้อยู่ (ต้อง) ความใจ ผู้นอน	จะสร้างบ้านหรือที่อยู่ต้องทำตามความพอใจของผู้ที่จะอยู่ (ได้รับผลจากสิ่งนั้น ๗) โดยตรง
122	ปลูกเรือนคร่อมคอก	กระทำสิ่งซึ่งก้าวก่าย ล่วงล้ำหมาย ยึดครองในสิ่งที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของหรือมีกรรมสิทธิ์อยู่
123	ปั้นน้ำเป็นตัว	คนที่พูดโกหก เสกสรรปั้นเรื่องให้เขาเชื่อในสิ่งที่ไม่จริง
124	ปิดทองหลังพระ	ทำสิ่งสำคัญที่ไม่ปรากฏให้เห็นหรือคนไม่เห็นคุณค่าย่อมไม่ได้รับการยกย่อง นับถือเท่าที่ควร

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
125	ผงเข้าตาตัวเอง	เกิดเหตุหรือปัญหาขึ้นแก่ตัวเองแล้ว ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหานั้น ๖ ได้
126	ผีเรือน (บ้าน) ไม่ตี ผีอื่น (ป่า) หลอย (ก็เข้า)	ถ้าคนในบ้านไม่ตีก็เป็นช่องทางให้คน อื่นเข้าล่วงล้ำคูถูก หรือทำอะไร ๖ ให้เป็นที่เดือดร้อนเสียหายแก่เจ้าของ บ้านได้
127	ผู้ตีเคียนครอก ชีครอก เดินถนน	- คนที่เคยมั่งมีศรีสุขตกต่ำลง ในขณะที่คนที่เคยต่ำต้อยกลับดีขึ้น มั่งมีขึ้น - ผู้ตีสงบเสงี่ยม ชีข้าไถ่อำเพราะมี อำนาจ
128	ผลอเรอกะเชอกันร้าว	เงินเลอะไม่เอาใจใส่ระมัดระวังดูแล ให้รอบคอบ
129	ฝนตกชุกหมูไหล คนจัญไร มาพบกัน	คนที่เหลวไหลไม่ได้เรื่องมาพูดคุยกัน ก็จะมันแต่เรื่องไม่มีสาระ
130	ฝนทั่งให้เป็นเข็ม	ให้มีความเพียรพยายามจนสุดความสามารถ ถอยท่าถอย

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
131	ผา (หน้าต่าง, กาแพง) มีหู, ประคุมิดา (ช่อง)	การจะพูดหรือทำอะไรให้ระมัดระวัง แม้จะพูดกันในห้องนึกว่าเป็นความลับ แล้วก็อาจจะแพร่พรายออกไปข้าง นอกห้องได้เพราะอาจมีคนได้ยิน ทางหน้าต่างหรือเห็นทางประตูได้
132	ผากเนื้อไว้กับเสือ (ผากปลาไว้กับแมว)	ผากสิ่งใดสิ่งหนึ่งไว้กับคนที่ชอบสิ่งนั้น ย่อมสูญหายได้ง่าย, ไว้วางใจคน ที่ไม่ควรไว้วางใจ
133	ไฟสูงจนเกินศักดิ์	ให้รู้จักเจียมเนื้อเจียมตัวให้รู้ว่า คนเป็นใคร อย่าหวังสิ่งที่เกิน ฐานะตนเอง
134	ไฟร้อนจะนอนเย็น ไฟเย็นจะเช็ดใจ	ให้ขยันมานะบากบั่นในการทำงาน จะเป็นสุขภายหลัง, ไฟเย็นคือ เกียจคร้านเสียแต่ต้นจะยากจน ลำบากในภายหลัง
135	พอกินดีกว่าพอกิน	ให้มีความหนักแน่น ไม่ควรใจเบา หรือว่าความหวานไฉวอะไรได้ง่าย
136	พลั้งปากเสียศีล พลั้งคินตกคินไม้	พูดอะไรออกไปโดยไม่ระวังคำพูด หรือไม่คิดเสียก่อนจะทำให้ตนเอง ต้องลำบากเกิดความเสียหาย
137	พอยิ้มปากก็เห็นไรฟัน (พอย้าปากก็เห็นลิ้นไก่)	รู้ทันเมื่อเห็นกิริยาอาการหรือคำพูด เพียงระยะเริ่มต้น

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
138	พ่ายเรือคนละที	อยู่หน่วยงานเดียวกันหรือทำกิจกรรม อย่างหนึ่งอยู่ด้วยกันแต่ทำทีละหน ต่างคนต่างทำไปตามลาพังไม่ร่วมกัน ไม่พร้อมกัน
139	พ่ายเรือในหนอง	คิดหรือทำอะไรวุ่นวนกลับ ไปกลับมา ช้าช้าวนเวียน ไม่สำเร็จลุล่วงคลอก บลดอกโปรงไปได้
140	พุ่งหอกเข้ารก	ทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สักแต่ทำให้เสร็จ ๆ หันตัว ไปไม่สนใจว่าผลจะเป็น อย่างไร ใครจะเดือดร้อน
141	พูดไปสองไพเบี้ย นิงเสียคำสั่งทอง	พูดไปถ้าไม่ได้ประโยชน์ หรือพูดไปแล้ว เป็นภัย ก็ไม่พูดเสียดีกว่า
142	แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร	ไม่ให้เอาชนะกันไปโดย ไร้ประโยชน์, ไม่ให้ ก่อเวรหรืออาฆาตมาด ร้ายกัน หรือครุ่นคิดแก้ แค้นเพราะการหาเช่นนั้น เป็นการไม่ยุติความวุ่นวาย

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
143	ฟังไม่ได้ศัพท์จับไปกระเดียด	ฟังไม่แจ่มแจ้งชัดเจนไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจจริงจึงว่าเรื่องราวเป็นอย่างไร แต่เข้าไปเล่าต่อพูดต่อหรือลงมือทำแล้วก็ทำผิด ๆ พูดผิด ๆ เล่าผิด ๆ
144	พื้นผอยหาคะเชิบ	รื้อฟื้นเรื่องราวที่สงบ ไปแล้วให้เกิดเรื่องราว ขึ้นมาอีก
145	มดแดงแดงพวงมะม่วง	หนุ่มคนหนึ่งที่ชอบรัก แอบหลง แอบชอบพอ หญิงคนที่ใกล้ชิด แต่ไม่มี โอกาส ไม่มีวาสนาจะ ได้ผู้หญิงคนนั้นไปครอบ ครอง ได้แต่คอยกีดกัน มิให้ชายอื่นมารัก
146	มากหมอมากความ	เรื่องเคี้ยวคิดต่อกับ หลายคนก็มีหลายความคิด ก่อกลั่นใจอะไรไม่มีใครถูก ทำให้เรื่องมากออกไป เป็นหลายเรื่อง

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
147	ไม่ได้ด้วยเล่ห์ก็เอา ด้วยกล (ไม่ได้ด้วย มนต์ก็เอาด้วยคาถา)	ทำอย่างหนึ่งไม่สำเร็จ ก็ค้นหาทางทำอย่างอื่น ต่อไปอีกคือเปลี่ยนวิธี เปลี่ยนอุปบายทาไปเรื่อย ๆ
148	ไม่มีมูลผอมหมาไม่ชี้ (ไม่มีหนี้เขาไม่ทวง)	ไม่มีอะไร เป็นเค้ามูลอยู่ ก็ไม่มีเรื่องเกิดขึ้น เรื่อง ที่เกิดจะต้องมีมูลความ จริง, ไม่มีเรื่องไม่ถูก กล่าวหา
149	ไม่เห็นน้ำคัศकरะบอก ไม่เห็นกระรอกโก่ง หน้าไม้	คว่นทาไปทั้ง ๆ ที่ยังไม่ ถึงเวลาอันสมควร
150	ไม้อ่อนคุดง่าย ไม้นัก คัศยาก	อบรมสั่งสอนเด็กให้ ประพฤติกิได้ง่ายกว่า อบรมสั่งสอนผู้ใหญ่
151	ยกคนชมท่าน	พูดหับถมผู้อื่นแสดงให้ เห็นว่าตัวเหนือกว่า
152	ยื่นแก้วให้วานร	เอาของดีมีค่าให้กับคน ที่ไม่รู้จักค่าของของนั้น เท่ากับเสียไปเปล่า ไม่เป็นประโยชน์

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
153	รักดีหามจั่ว รักชั่ว หามเสา	ทำตัวดีประพฤติกดีมี วิชาความรู้ก็ย่อมจะ ได้ทำงานเบา งานสูง ทำตัวไม่ดี ประพฤติไม่ดี ไม่มีวิชาความรู้ก็ย่อม จะทำงานหนักงานต่ำ
154	รักยาวให้บัน รักสั้นให้ค่อ	รักจะอยู่ด้วยกันนาน ๆ ให้ตัดความคิดอาฆาต พยายามออกไป รักจะ อยู่กันสั้น ๆ ให้คิดอาฆาต พยายามเข้าไว้
155	รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี	ถ้ารักลูกในทางที่ถูกก็ ต้องควบคุมให้ดี ถ้าผิด ก็ต้องทำโทษตามควรแก่กรณี
156	ราไม่ดีโทษปี โทษกลอง	ตัวเองทำไม่ดี ทำไม่ถูก หรือทำผิดแล้วไม่รู้หรือ ไม่ยอมรับว่าตัวผิดกลับไป ชี้โทษคนอื่น
157	รู้หลบเป็นปีก รู้หลีกเป็นหาง	รู้จักหลบหลีกเอาตัวรอด ไปได้ หรือรับตัวให้เข้ากับ เหตุการณ์ได้

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
158	เรือล่มในหนองทองจะไปไหน	- ของคนหนึ่งตกไปเป็นประโยชน์แก่อีกคนหนึ่ง ซึ่งเป็นพวกของคน - คนในเครือญาติแต่งงานกันทำให้ทรัพย์สินมรดกไม่ตกไปอยู่กับผู้อื่น
159	ลงจากบันไดสามชั้น แล้วหันหาความสุขยาก	ที่อื่นไม่มีสุข เท่าที่บ้าน
160	ละเลงขนมเบื้องด้วยปาก	ก็แต่พูด, พูดได้แต่ทำไม่ได้
161	लगเนื้อชอบलगยา	ต่างคนต่างชอบไม่เหมือนกัน ความนิยมชมชอบหรือความพอใจรักใคร่ของแต่ละคน ย่อมไม่ตรงกัน
162	ลูกไก่อยู่ในกำมือจะ บีบก็ตาย	ผู้ที่ตกอยู่ในอำนาจ ผู้ไม่มีทางต่อสู้แล้วแต่ผู้ที่มีอำนาจ เหนือจะเมตตา
163	ลูกไม้ (ลูกยาง) หล่น ไม่ไกลต้น	โดยปกติบุตรย่อมสืบเลือด เนื้อมาจากบิดา มารดา จึงมักจะมีอุปนิสัยใจคอ เหมือนบิดา มารดา ไม่ว่า จะเป็นทางดีหรือทางชั่ว

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
164	ลูกศิษย์มีครู	ใครเล่าเรียนมาจากครู ย่อมเป็นที่ยอมรับว่าเป็น ผู้มีความรู้ มีเกียรติ ทุกคน ภูมิใจในฐานะศิษย์มีครู ทำให้เกิดความเชื่อมั่น
165	เล่นกับหมา หมาเลียปาก เล่นกับสาก สากค้อยหัว	ลดตัวลงไปพูดจาเล่นหัวกับ คนชั้นต่ำกว่า คนนั้นก็เลย จะดีเสมอ ทาลวนลามเอา
166	เลี้ยงช้างกินขี้ช้าง	หาผลประโยชน์โดยมิชอบ จากงานที่ทำ
167	เลี้ยงลูกเลิกลูกจระเข้	เลี้ยงลูกศัตรูหรือลูกคนพาล จะได้รับความเดือดร้อน
168	โลกมากลาภหาย	อยากได้มากแต่กลับเสียหมด
169	วันพระไม่มีหนเดียว	วันน่ายังมีอีกมาก, วันใด วันหนึ่งคงจะต้องได้เผชิญกัน
170	วัวใคร เข้าคอกคนนั้น	- กรรมที่ผู้ใดทำไว้ย่อมส่งผล แก่ผู้นั้น - การกระทำของใครย่อม เป็นของคนนั้น
171	วัวไม่กินหญ้าอย่าชมเขา	อย่าฝืนใจให้เขาทำอะไรที่ เขาไม่สมัครใจ

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
172	วัวสันหลังหว่า (ชาค)	คนที่มีความผิดคิดชั่วทำให้ มีอาการหว่ากระแวง
173	วัวหายล้อมคอก	ไม่คิดป้องกันความเสียหาย ตั้งแต่แรก เมื่อเกิดเรื่อง เสียหายขึ้นจึงจัดการป้องกัน
174	เศรษฐียังรู้จักขัด (ชาค) ไพ	คนมั่งมียังมีคราवที่ขาดแคลน
175	สร้างวิมานในอากาศ	คิดเพ้อฝัน, ใฝ่ฝันถึงความ มั่งมี, หวังจะมีหรือเป็น อะไรอย่างเลิศลอย
176	สวยแต่รูป จูบไม่หอม	มีรูปร่างสวยงามแต่มีความ ประพฤติและกิริยามารยาท ไม่ดี
177	สวารถ้อยอยู่ในอก นรกอยู่ในใจ	ความดีความชั่วอยู่ในใจ ของบุคคลแต่ละคน คนอื่น รู้ยาก ทุกข์ สุข เพราะใจ
178	สอนจระเข้ (ให้) ว่ายน้ำ	สอนสิ่งที่เขารู้ที่อยู่แล้ว
179	สอนหนังสือ (พระ) สิ่งฆราวาส	สอนสิ่งที่เขารู้ที่อยู่แล้ว

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
180	สาวไล่ให้กากิน	เอาความลับมาแฉ, เปิดเผยให้คนทั้งหลายรู้เรื่องโดยที่ตนเองไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย
181	สำเนียงบอกภาษา กิริยาบอกสกุล	เสียงพูดของคนบอกได้ว่าเป็นคนชาติใดภาษาใด กิริยาคนเราก็บอกได้ว่าได้รับการอบรมดีหรือไม่ ตระกูลเขาสูงต่ำเพียงไร ถ้ากิริยาหยาบแสดงว่าตระกูลเป็นคนชั้นต่ำ
182	ลิบเบียใกล้มือ ยี่ลิบ เบียใกล้มือ	สิ่งอะไรที่ได้ก่อนควรเอาไว้ดีกว่าจะรอสิ่งที่ไม่แน่นอนว่าจะได้และสิ่งนั้นยังอยู่ใกล้ด้วย
183	ลืขอให้ควายฟัง	พูดแนะนำสั่งสอนคนโง่คนปัญญาทึบ ย่อมไม่ได้ผล ปวดยการ เสียเวลาเปล่า ไม่มีประโยชน์
184	เสน่ห์ปลายจวัก	เสน่ห์ที่เกิดจากการปรุงอาหารให้ออชารส

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
185	เสียกอบได้ (เอา) กา	ลงทุนมากแต่ได้กำไรน้อย
186	เลี่ยมเขาควายให้ชนกัน	ยุยงให้เขาทะเลาะวิวาทกัน
187	หนามยอกเอาหนามบ่ง	รักษาหรือแก้ด้วยสิ่งเดียวกัน
188	หนามแหลมไม่มีใครเลี่ยม	คนที่มีปฏิกิริยาไหวพริบคาม ธรรมชาติโดยไม่ต้องมีใคร สอน
189	หมากก็คอย่ำกัคคอบ	หากคนที่ต่ำกว่ามาทำร้าย ไม่สมควรทำร้ายตอบ ควรมีวิธีอื่นที่สูงกว่านั้น หรือดีกว่านั้น
190	หมาขี้ไม่มีใครยกหาง	คนที่ชอบยกย่องตัวเอง โอ้อวดตัวเอง
191	หมาเห่าไม่กัด	คนที่พูดเอะอะ ดูเก่งกล้า แสดงว่าจะเอาจริงจัง แต่ที่แท้แล้วไม่เอาจริง
192	หมาย (หวัง) น้าบ่อหน้า	มุ่งหมายหรือหวังจะได้ สิ่งข้างหน้าหรือสิ่งที่คิดว่า จะมีข้างหน้า อะไรที่หวัง ข้างหน้าอาจไม่มีหรือไม่ได้ ดังประสงค์

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
193	หมูเขาจะหาม อย่าเอา คานเข้าไปสอ	ไม่ควรสอดแทรกเข้าไปยุ่ง กับกิจการ (เรื่อง) ของ คนอื่น ๆ
194	หวานเป็นลม ขมเป็นยา	คำพูดประจบสอพลอฟัง เพราะแต่เป็นโทษ คำพูด ตรงไปตรงมาฟังไม่เพราะ แต่เป็นคุณ
195	หักค้ำพรวด้วยเข้า	ใช้อำนาจบังคับอย่างหักโหม รุนแรง เพื่อให้กระทำตาม ความประสงค์ของตน
196	ทุงข้าวประชิดหมา ปึงปลาประชิดแมว	หาประชดโดยไม่เกิดประโยชน์ อะไร เป็นการเสียประโยชน์ ไปเปล่า ๆ เพราะคนที่ตั้งใจ จะประชดเขานั้นเขาไม่สนใจ ไม่รู้เรื่องที่ประชดนั้นเขาจึง จะฉกเอาผลประโยชน์ไปสแกน เดียว เขาจะรับด้วยความยินดี
197	เห็นกงจักรเป็นคอกบัว	เห็นสิ่งไม่ดีเป็นดี เห็นผิดเป็น ชอบ เห็นทางที่ผิดว่าถูก
198	เห็นชู้ดีกว่าไส้	เห็นคนอื่นดีกว่าญาติพี่น้อง ลูกหลานของตนเอง

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
199	เห็นเขานั่งคานหาม เอามือประสานกัน	ทะเยอทะยานอยากเป็น อย่างคนมั่งมีอย่างเขา แต่คนไม่มีกำลังทรัพย์หรือ ความสามารถพอ
200	เหยียบเรือสองแคม	หาที่เข้าด้วยทั้งสองฝ่าย เพื่อให้ตัวเองรอดหรือมุ่ง ผลประโยชน์คนฝ่ายเดียว
201	อคเบรี้ยวไว้กินหวาน	คอยของที่ดีกว่าของเฉพาหน้า
202	อยู่บ้านท่านอย่านิ่งकुคาย ปั้นวัวปั้นควายให้ลูกท่านเล่น	เมื่อไปอาศัยอยู่บ้านใครก็ให้ ใจใส่คอยช่วยเหลือ อาจจะ ช่วยทำงานบ้าน หรือทำอะไร ๆ ไปตามแต่จะทำได้ทุกอย่าง
203	เอา (ฟุ้ง) จมูกเขามาหายใจ	อาศัยผู้อื่นเสมอไม่ช่วยตัวเอง ย่อมจะไม่สะดวกไม่ได้รับ ผลดี
204	เอาทองไปลูกระเบื่อง	โศกคอบหรือทะเลาะกับคน พาลหรือคนที่มีฐานะต่ำกว่า เป็นการไม่สมควร
205	เอาเนื้อหนูไปปะเนื้อช้าง	เอาทรัพย์หรือสิ่งของจาก คนที่มีน้อยไปให้แก่คนที่ อยู่มากกว่า

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
206	เอาเปิดมาชั้นประชันไก่อ (ไม่มีไก่อเอาเปิดมาชั้น)	เอาสิ่งที่ด้อยไปแข่งขัน กับสิ่งที่เด่น
207	เอาพิมเสนไปแลกกับเกลือ	- เอาของมีค่าสูงไปแลก กับของมีค่าต่ำ - ลดตัวลงไปหาในสิ่งที่ ต่ำกว่าฐานะของคนซึ่ง ไม่ควรควรกัน เป็นการ ไม่สมควร
208	เอามะพร้าวห้าวไปขายสวน	เอาสิ่งของหรืออะไรก็ตาม มาแสดงต่อผู้ที่มีความชำนาญ ในสิ่งนั้น
209	เอามือชุกหีบ	นำตัวเองเข้าไปหาความ ลำบากทั้ง ๆ ที่ตัวเอง ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง หาเรื่อง เดือดร้อนหรือความลำบาก ใส่ตัวโดยใช้ที่
210	เอาไม้ซีกไปจัดไม้ซุง	เป็นผู้น้อย กำลังน้อย หรือ มีฐานะต่ำไปคัดค้านผู้มีอำนาจ
211	เอาไม้สั้นไปรันซี่	การเข้าไปใกล้, เกี่ยวข้อง โศกอบหรือทะเลาะกับคน พาลมีแต่ทางเสีย

ลำดับที่	ภาษิต	ความหมาย
212	เอา (รีด, หา) เลือก กับบู	บีบบังคับเอาผลประโยชน์ จากผู้ที่ไม่มีจะให้ (ผู้มี รายได้น้อย)

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวพรเพ็ญ ชื่อสกุล สุริรัตนันท์

เกิดวันที่ 27 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2499

สถานที่เกิด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 134/62 ถนนประชาราษฎร์ 1 แขวงบางซื่อ
เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร 10800

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์ 1 ระดับ 4 หมวดภาษาอังกฤษ

สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนบรบือวิทยาคาร อำเภอบรบือ
จังหวัดมหาสารคาม 44130

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2526	กศ.บ. (วิชาเอกภาษาอังกฤษ) จากมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
พ.ศ. 2534	กศ.ม. (ภาษาศาสตรศึกษาศึกษา) จากมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การวิเคราะห์แนวคิดเชิงอรรถศาสตร์ในภาษาไทย

บทคัดย่อ
ของ
พร เพ็ญ สุริรัตนันท์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาศาสตรศึกษา
กุมภาพันธ์ 2534

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์แนวคิดของภาษาไทย จากหนังสือ 7 เรื่อง ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกไว้แล้ว ปรากฏจำนวนภาษิตทั้งสิ้น 212 ภาษา ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์แนวคิดของภาษาไทย ตามวิธีการแบ่งหมวดหมู่ของปีเตอร์ มาร์ค โรเจท์ (Peter Mark Roget) ผลการวิจัยปรากฏข้อมูลในประเภทที่ 1,6,7 และ 8 โดยแบ่งแนวคิดออกเป็นแนวคิดหลักและแนวคิดรอง

ผลการวิเคราะห์แนวคิดหลักเชิงอรรถศาสตร์ในภาษาไทยปรากฏว่า แนวคิดที่แสดงถึงนามธรรมแสดงความสัมพันธ์ (ABSTRACT RELATIONS) มีจำนวนภาษิตมากที่สุด คือจำนวน 113 ภาษา คิดเป็นร้อยละ 35.31 แนวคิดที่แสดงเจตนา, ความประสงค์ (VOLITION) มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับสอง คือ จำนวน 91 ภาษา คิดเป็นร้อยละ 28.44 แนวคิดที่แสดงปัญญาและศาสตร์ (INTELLECT) มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่สาม คือจำนวน 79 ภาษา คิดเป็นร้อยละ 24.69 ส่วนแนวคิดแสดงความรัก, ความเสนาหา (AFFECTIONS) มีจำนวนภาษิตน้อยที่สุด คือจำนวน 37 ภาษา คิดเป็นร้อยละ 11.56

ผลการวิเคราะห์แนวคิดรองเชิงอรรถศาสตร์ในภาษาไทยปรากฏว่า แนวคิดที่แสดงเจตนา, ความประสงค์ (VOLITION) มีจำนวนภาษิตมากที่สุด คือ 86 ภาษา คิดเป็นร้อยละ 45.99 แนวคิดที่แสดงถึงปัญญาและศาสตร์ (INTELLECT) มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่สอง คือมีจำนวน 36 ภาษา คิดเป็นร้อยละ 19.25 แนวคิดที่แสดงถึงนามธรรมแสดงความสัมพันธ์ (ABSTRACT RELATIONS) มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่สาม คือจำนวน 35 ภาษา คิดเป็นร้อยละ 18.72 ส่วนแนวคิดที่แสดงถึงความรัก, ความเสนาหา (AFFECTIONS) มีจำนวนภาษิตน้อยที่สุด คือ จำนวน 30 ภาษา คิดเป็นร้อยละ 16.04

ผลการวิเคราะห์หน้าที่ (Functions) ของภาษาไทยจากจำนวนภาษิตทั้งหมด 212 ภาษา ปรากฏว่า หน้าที่ที่เกี่ยวกับการคำหามิมีจำนวนภาษิตมากที่สุด คือ 68 ภาษา คิดเป็นร้อยละ 32.08 หน้าที่ที่เกี่ยวกับการให้คำแนะนำมีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับที่สอง คือ จำนวนภาษิต 46 ภาษา คิดเป็นร้อยละ 21.70 หน้าที่ที่เกี่ยวกับการห้ามปรามมีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับ

ที่สาม คือจำนวนภาษี 43 ภาษี คิดเป็นร้อยละ 20.28 ส่วนหน้าที่ที่
เกี่ยวกับการวิจารณ์, การเตือน, การให้กำลังใจ, และการคัดค้าน
มีจำนวนภาษีน้อย คือ ต่ำกว่า 10 เบอร์เซ็นต์

AN ANALYSIS OF SEMANTIC CONCEPTS IN THAI SAYINGS

AN ABSTRACT

BY

PORNPEN SUREERATTANAN

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Educational Linguistics
at Srinakharinwirot University

February 1991

The purpose of this study was to analyze the Semantic Concepts in 212 Thai Saying, Roget's categories international Thesaurus were used as criteria in the analysis

The result revealed that the Semantic Concepts most widely used in Thai Sayings were ABSTRACT RELATIONS, INTELLECT, VOLITION, AFFECTIONS

In terms of the major Semantic Concepts, the result showed that 113 sayings (35.31%) were ABSTRACT RELATIONS, 91 sayings (28.44%) were VOLITION, 79 sayings (24.69%) were INTELLECT, 37 sayings (11.56%) were AFFECTIONS

In terms of the second major Semantic Concepts, the result showed that 86 sayings (45.99%) were VOLITION, 36 sayings (19.25%) were INTELLECT, 35 sayings (18.72%) were ABSTRACT RELATIONS, 30 sayings (16.04%) were AFFECTIONS

In terms of functions from 212 Sayings were 7 functions like this : 68 sayings (32.08%) were condemnation, 46 sayings (21.70%) were persuasion, 43 sayings (20.28%) were prohibition, 20 sayings (9.40%) were criticism, 17 sayings (8.02%) were warning, 10 sayings (4.72%) were cheer, 8 sayings (3.77%) were admonition